

SABIEDRISKO
PAKALPOJUMU
REGULĒŠANAS
KOMISIJA

Ziņojums par tirgus analīzi

Eiropas Komisijas 2007. gada 17. decembra ieteikumā 2007/879/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK, minētais tirgus:

Nr. 5: platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība

Rīga, 2013.gada decembris

Satura radītājs

1. Ievads	4
1.1. Izmantotā terminoloģija, jēdzieni un definīcijas	4
1.2. Elektronisko sakaru likums	5
1.3. Noteikumi	6
1.4. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību	6
1.5. Ieteikums	7
2. Tirgus Nr.5 analīzes pirmā un otrā kārta	7
2.1. Tirgus analīzes pirmās kārtas gaita	7
2.2. Tirgus Nr.5 analīzes pirmās kārtas rezultāti	8
2.3. Pirmajā tirgus analīzes kārtā SIA „Lattelecom” piemērotās saistības	8
2.4. Tirgus analīzes otrās kārtas rezultāti	9
3. Konkrētais tirgus	9
3.1. Ieteikumā minētais tirgus	9
3.2. Attiecīgie pakalpojumi	10
WBA	12
4. Tirgus definēšana	13
4.1. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums mazumtirdzniecībā	14
4.1.1 xDSL un kabeļu tīklu piekļuves pakalpojumi	18
4.1.2. FTTx	19
4.1.3. Ethernet LAN kabeļu tehnoloģija	20
4.1.4. Fiksētā bezvadu piekļuve	21
4.1.5. Platjoslas piekļuve mobilajā elektronisko sakaru tīklā	21
4.1.6. Satelīts	23
4.2. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums vairumtirdzniecībā	23
4.2.1. xDSL un FTTx	23
4.2.2. Kabeļu tīkli	24
4.2.3. Mobilie elektronisko sakaru tīkli	24
4.2.4. Pārējās tehnoloģijas	24
4.2.5. Atšķirība starp <i>WLA</i> un <i>WBA</i>	24
4.3. Geogrāfiskā mēroga novērtējums	25
4.4. Tirgus definēšanas rezultāti	30
5. Tirgus Analīze	30
5.1. Tirgus dalījums	30
5.2. Šķēršļi ienākšanai tirgū vai ekspansijai	32
5.3. Kontrole pār būtisku infrastruktūru	34
5.4. Tehnoloģiska rakstura priekšrocības vai pārākums	34
5.5. Nepietiekama kompensējošā pirktpēja vai tās trūkums	36
5.6. Pakalpojumu sasaistīšana (pakalpojumu dažādošana)	37
5.7. Mēroga un vēriena ekonomikas priekšrocības	38
5.8. Komersanta vai komersanta grupas vertikālā integrācija	38
5.9. Rezultāti	39
6. Situācija Tirgū Nr.5	39
7. Būtiska ietekme tirgū	40
7.1. Speciālu prasību (saistību) noteikšana komersantiem	40

7.2. Saistības.....	41
7.2.1. Caurredzamības saistības.....	41
7.2.2. Vienlīdzīgas attieksmes saistības	42
7.2.3. Atdalītas finanšu uzskaites saistības.....	42
7.2.4. Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības	42
7.2.5. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam.....	43
7.3. SIA „Lattelecom” saistības.....	44
8. Nacionālā konsultācija.....	49
9. Konkurences padomes viedoklis	49
10. Konsultācija ar Eiropas komisiju un citu valstu regulatoriem.....	49
11. Secinājumi	52
1.pielikums	54
2.pielikums	57

1. Ievads

Lai veicinātu konkurenci elektronisko sakaru nozarē, Elektronisko sakaru likums (turpmāk – ESL), ņemot vērā Eiropas Savienības regulējumu, deleģē Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai (turpmāk - Komisija) tiesības definēt konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus (tirgu definēšana), veikt definēto tirgu analīzi konkurences novērtēšanai šajos tirgos, noteikt elektronisko sakaru komersantus (turpmāk – komersants) ar būtisku ietekmi tirgū (turpmāk – BIT), kā arī piemērot, saglabāt, grozīt vai atcelt speciālas prasības (saistības) komersantiem, kuru ietekme konkrētajā tirgū atzīta par būtisku (saistību noteikšana).

Elektronisko sakaru tirgu regulēšanas pamatmērķis ir maksimizēt lietotāju un patēriņtāju labumu izvēles, tarifu un pakalpojumu kvalitātes ziņā, veicinot efektīvu un ilgtspējīgu konkurenci un racionālu resursu pielietojumu pakalpojumu sniegšanai. Tikai tad, ja, nepastāvot regulēšanai tirgū, tajā ir sagaidāma patēriņtājam kaitīga rīcība, tirgus ir uzskatāms par piekritīgu apsteidzošai (*ex-ante*) regulēšanai. Tādēļ katra tirgus analīzes pamatā ir ietekmēto mazumtirdzniecības tirgu identificēšana, no kura izriet saistīto vairumtirdzniecības tirgu identificēšana un definēšana.

Analizējot tirgu tiek ņemta vērā ne tikai esošā informācija par darbību un rīcību pagātnē, bet arī iespējamā tirgus attīstība nākamo divu līdz trīs gadu laikā. Tādēļ tirgus analīzes ziņojumā tiek iekļautas attīstības tendences, kuras var pamatoti tikt prognozētas tirgus analīzes ziņojuma pārskata periodā.

1.1. Izmantotā terminoloģija, jēdzieni un definīcijas

Tirgus definēšana ir ekonomiska rakstura analīze, kurā izmanto Eiropas Savienības administratīvo un Eiropas Savienības Tiesas juridisko pieredzi.

Definējot konkrētos tirgus elektronisko sakaru nozarē, tiek analizētas komersantu veiktās darbības tirgū. ESL definē elektronisko sakaru komersantu kā komersantu, kas veic divu veidu darbības – nodrošina elektronisko sakaru tīklu vai sniedz elektronisko sakaru pakalpojumu (turpmāk – pakalpojums).

ESL definē minētās darbības šādā veidā:

- elektronisko sakaru tīkla nodrošināšana – elektronisko sakaru tīkla izveide, attīstīšana, ekspluatācija, kontrole un piekļuves nodrošināšana tam;
- elektronisko sakaru pakalpojums – pakalpojums, kuru parasti nodrošina par atlīdzību un kurš pilnīgi vai galvenokārt sastāv no signālu pārraidīšanas elektronisko sakaru tīklos.

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši konkurences tiesībām, ir jāidentificē:

- visi tie pakalpojumi, kas veido identificējamu tirgus produktu (preču vai pakalpojumu tirgi);
- ģeogrāfiskā teritorija, kurā tiek sniegtas preces vai pakalpojumi (ģeogrāfiskie tirgi).

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši Eiropas Savienības praksei, ir jāidentificē tirgus funkcionālais līmenis:

- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti vairumtirdzniecībā (vairumtirdzniecības produktu tirgi);
- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti mazumtirdzniecībā (mazumtirdzniecības produktu tirgi).

Elektronisko sakaru nozarē tirgus sadalījums funkcionālā līmenī tiek izmantots tādēļ, ka regulējums, ko Komisija var piemērot vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības produktu tirgiem, atšķiras. Elektronisko sakaru nozarē vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi, ko viens komersants sniedz citiem komersantiem, un parasti tā ir daļa no elektronisko sakaru tīkla nodrošināšanas – pakalpojumi, kas tiek sniegti, nodrošinot piekļuvi, starpsavienojumu vai tālākpārdošanu. Savukārt mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi galalietotājiem. Atbilstoši ESL abonents ir fiziska vai juridiska persona, kas ir noslēgusi līgumu ar elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzēju par konkrētu elektronisko sakaru pakalpojumu saņemšanu, bet galalietotājs ir elektronisko sakaru pakalpojumu lietotājs, kas šos pakalpojumus neizmanto elektronisko sakaru pakalpojumu nodrošināšanai citām personām.

Komisija, definējot konkrētos tirgus, izvērtē gan mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgus, gan attiecīgos vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgus.

1.2. Elektronisko sakaru likums

Tirgus definēšanas un analīzes process pamatojas uz ESL:

- ESL 1. panta 7. punkts paredz, ka BIT ir tāds komersanta stāvoklis tirgū, kas līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim.
- Nemat vērā komersantu sniegto informāciju un elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Komisija saskaņā ar ESL 31. panta otro daļu nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā Komisija konstatē, ka tirgū nav efektīvas konkurrences, tā pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu komersantiem Komisijas noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar ESL 31. panta trešo daļu, ja Komisija konstatē, ka tirgū pastāv efektīva konkurence, tā nepiemēro vai atceļ speciālās prasības komersantiem ar BIT. Saskaņā ar ESL 31. panta ceturto daļu, ja Komisija konstatē, ka tirgū nepastāv efektīva konkurence, tā saskaņā ar ESL 29. pantu nosaka komersantus, kuriem šajā tirgū ir būtiska ietekme.
- ESL 29. panta pirmā daļa nosaka, ka Komisija pēc elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšanas un tirgus analīzes var noteikt komersantus, kuriem ir būtiska ietekme konkrētā tirgū. Komisija savu lēmumu pārskata ik reizi, kad tiek veikta elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšana un tirgus analīze.
- ESL 29. panta otrā daļa paredz, ka Komisija var atzīt, ka komersantam ir BIT, ja tas individuāli vai kopā ar citiem komersantiem šajā tirgū atrodas tādā stāvoklī, kas ir līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim, tas ir, ekonomiska spēka stāvoklī, kas tam līdz zināmam līmenim ļauj rīkoties neatkarīgi no citiem komersantiem, lietotājiem vai galalietotājiem. Izvērtējot, vai viens vai vairāki komersanti ir dominējošā stāvoklī tirgū, Komisija ievēro Eiropas Komisijas (turpmāk - EK) izstrādātas tirgus analīzes un BIT novērtēšanas vadlīnijas.
- ESL 29. panta trešā daļa paredz, ka komersantam, kuram ir būtiska ietekme atsevišķā tirgū (pirmais tirgus), var būt būtiska ietekme arī saistītā tirgū (otrais tirgus), ja saikne starp šiem diviem tirgiem ļauj ietekmi vienā tirgū paplašināt uz otru (saistīto) tirgu, tādējādi nostiprinot komersanta ietekmi tirgū. Lai to novērstu, Komisija var noteikt saistības piekļuves vai starpsavienojumu jomā.
- ESL 30. panta pirmā daļa paredz, ka Komisija, ievērojot elektronisko sakaru pakalpojumu ģeogrāfisko dalījumu un citus valstī esošus īpašus apstākļus, kā arī

EK ieteikumu par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, nosaka konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus.

- ESL 30. panta otrā daļa paredz, ka, nosakot konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus, Komisija konsultējas ar komersantiem Komisijas noteiktajā konsultāciju kārtībā un, ja nepieciešams, ar Konkurences padomi.
- Saskaņā ar ESL 30. panta trešo daļu, nosakot no ieteikumā minētajiem tirgiem atšķirīgus tirgus, Komisija pirms attiecīga lēmuma pieņemšanas ievēro ESL 8.panta pirmās daļas 13.punktu. Ja EK, izvērtējusi Komisijas lēmuma projektu par elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšanu, norāda, ka tas radīs šķēršļus vienotam Eiropas Savienības tirgum vai neatbilst Eiropas Savienības tiesību aktiem, Komisija atliek lēmuma pieņemšanu uz diviem mēnešiem, lai saņemtu EK viedokli. Ja Komisija saņem EK viedokli par lēmuma projektu, tā sešu mēnešu laikā no EK lēmuma pieņemšanas datuma saskaņā ar šo viedokli lēmuma projektu groza vai atsauc. Ja Komisija lēmuma projektu groza, tā organizē publiskās konsultācijas ar tirgus dalībniekiem un saskaņā ar ESL 8.panta pirmās daļas 13.punktu atkārtoti paziņo EK par grozīto lēmuma projektu.
- Saskaņā ar ESL 31.¹pantu, ja Komisija par tāda plānotā lēmuma projektu vai plānoto pasākumu kopumu attiecībā uz tirgus definēšanas vai analīzes procedūrām, kurš var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un kura mērķis ir uzlikt, grozīt vai atceļt kādu operatora pienākumu, saņem EK paziņojumu, kurā norādīti iemesli, kāpēc lēmuma projekts vai plānoto pasākumu kopums var radīt šķēršļus iekšējam tirgum, vai saņem norādījumus par tā neatbilstību Eiropas Savienības tiesību aktiem, Komisija lēmumu vai plānoto pasākumu kopumu nepieņem vēl trīs mēnešus pēc EK paziņojuma. Ja šāds paziņojums netiek sniegts, Komisija var pieņemt lēmumu vai plānoto pasākumu kopumu, pēc iespējas ķemot vērā EK, Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestādes (turpmāk - BEREC) vai citu valstu regulatoru ieteikumus.

1.3. Noteikumi

Lai veiktu nepieciešamos pasākumus tirgus definēšanai un tirgus analīzei, ESL paredz Komisijai tiesības izdot šādus noteikumus:

- Noteikumus par publisko konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem saskaņā ar ESL 8. panta pirmās daļas 11. punktu un 30. panta otro daļu;
- Noteikumus par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību saskaņā ar ESL 31. panta pirmo daļu.

1.4. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību

Saskaņā ar Komisijas ar 2010.gada 14.jūlija lēmuma Nr.1/11 apstiprinātiem Noteikumiem par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību (turpmāk – Noteikumi), komersanti iesniedz Komisijai katru gadu līdz 1. augustam informāciju par esošā kalendārā gada 1. pusgadu un līdz 1. februārim informāciju par iepriekšējā kalendārā gada 2. pusgadu, pilnīgi un precīzi aizpildot Noteikumu 1. pielikumu.

Komisija, izvērtējot informāciju, kuru komersanti ir iesnieguši saskaņā ar Noteikumu 5. un 6.punktu, nosaka tos komersantus, kuru attiecīgā sniegtā elektronisko sakaru pakalpojuma kopējais īpatsvars ir ne vairāk kā 95% dilstošā secībā no attiecīgā elektronisko sakaru pakalpojuma sniegšanas kopējiem ieņēmumiem un kuri iesniedz Komisijai tiem nosūtītās

2.pielikuma veidlapas. Saskaņā ar Noteikumu 7.punktu Komisija nosūta visiem komersantiem, kurus Komisija noteikusi par komersantiem ar BIT, attiecīgajam konkrētajam tirgum atbilstošas 2.pielikuma veidlapas un saskaņā ar Noteikumu 8.punktu Komisija nosūta 2.pielikuma veidlapas vismaz četriem tiem komersantiem, kuru katra īpatsvars no kopējiem ienēmumiem no attiecīgo elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanas dilstošā secībā ir vislielākais.

1.5. Ieteikums

2007.gada 28.decembrī EK publicēja 2007.gada 17.decembra ieteikumu 2007/879/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK (turpmāk – Ieteikums).

Ieteikumā ir minēti 7 tirgi:

Mazumtirdzniecības līmenī:

1. piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām.

Vairumtirdzniecības līmenī:

2. savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
3. savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
4. piekļuve vairumtirdzniecības (fiziskai) tīkla infrastruktūrai (ieskaitot kopējo vai pilnībā atsaistīto piekļuvi) fiksētā vietā (turpmāk – tirgus Nr.4 vai pakalpojuma kontekstā - *WLA*);
5. platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā (turpmāk – tirgus Nr.5 vai pakalpojuma kontekstā - *WBA*);
6. nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecība (turpmāk tirgus Nr.6);
7. balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos.

2. Tirgus Nr.5 analīzes pirmā un otrā kārta

2.1. Tirgus analīzes pirmās kārtas gaita

Pamatojoties uz ESL, Komisija definēja un analizēja 17 no 18 tirgiem, kuri ir minēti EK 2003. gada 11. februāra ieteikumā 2003/311/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK (turpmāk – Ieteikums 2003/311/EK):

Mazumtirdzniecības līmenī:

1. piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšana fiziskām personām;
2. piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšana juridiskām personām;
3. fiziskām personām publiski pieejami vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;

4. fiziskām personām publiski pieejami starptautisko balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
5. juridiskām personām publiski pieejami vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
6. juridiskām personām publiski pieejami starptautisko balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
7. nomāto līniju minimālā kopa.

Vairumtirdzniecības līmenī:

8. savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
9. savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
10. tranzīta pakalpojumi publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
11. atsaistīta piekļuve (t.sk. daļēja piekļuve) metāliskajām abonentlīnijām un to segmentiem, lai nodrošinātu platjoslas datu pārraides un balss pārraides pakalpojumus;
12. platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība;
13. nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecība;
14. nomāto līniju maģistrālo posmu vairumtirdzniecība;
15. piekļuve un savienojumu uzsākšana publiskajos mobilajos telefonu tīklos;
16. balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos;
18. apraides signālu pārraides pakalpojumi apraides satura nogādāšanai galalietotājiem.

Ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 27.jūnija regulas Nr.717/2007 par viesabonēšanu publiskajos mobilo telefonsakaru tīklos Kopienā stāšanos spēkā 2007. gada 30. jūnijā, Komisijai zuda pienākums analizēt tirgu Nr.17: nacionālais tirgus starptautiskajai viesabonēšanai publiskajos mobilajos tīklos.

Laika posmā līdz 2007.gada 5. oktobrim Komisija bija paziņojuusi EK par visiem tirgiem elektronisko sakaru nozarē, izņemot tirgu Nr. 17, un pieņēmusi lēmumus par komersantiem ar BIT un par tiem piemērojamām saistībām, pienākumiem. Par vēl septiņiem tirgiem EK izteica savus komentārus, par pārējiem tirgiem komentāru nebija.

2.2. Tirgus Nr.5 analīzes pirmās kārtas rezultāti

Pirmajā tirgus analīzes kārtā Komisija noteica vienu komersantu - sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” (turpmāk - SIA - „Lattelecom”) par komersantu ar būtisku ietekmi tirgū Nr.5:

- Komisijas 2007.gada 31.janvāra lēmums Nr.24 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības Latvijas Republikas teritorijā tirgū” (turpmāk – lēmums Nr.24)

2.3. Pirmajā tirgus analīzes kārtā SIA „Lattelecom” piemērotās saistības

Lēmumā Nr.24 Komisija nolēma:

1. Noteikt SIA „Lattelecom” kā elektronisko sakaru komersantu ar būtisku ietekmi platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības Latvijas Republikas teritorijā tirgū.

2. Noteikt SIA „Lattelecom” piekļuves saistību nodrošināt elektronisko sakaru komersantiem piekļuvi elektronisko sakaru tīklam vai ar to saistītiem elementiem, ieskaitot platjoslas piekļuvi (piekļuvi datu plūsmai).
3. Noteikt SIA „Lattelecom” piekļuves saistību nodrošināt:
  - 3.1. datu plūsmas tālāk nodošanu citam tirgus dalībniekam DSLAM līmenī;
  - 3.2. atvilces (*backhaul*) maršrutēšanas pakalpojumu un datu plūsmas, un piekļuves līniju tālāk nodošanu citam tirgus dalībniekam interneta protokola līmenī.
4. Noteikt SIA „Lattelecom” caurredzamības saistību izstrādāt un publicēt platjoslas piekļuves pamatpiedāvājumu saskaņā ar Komisijas apstiprinātajiem noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu.
5. Noteikt SIA „Lattelecom” piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu nodrošināt platjoslas piekļuves pakalpojumus katram elektronisko sakaru komersantam, kas to pamatoti pieprasā, un piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem elektronisko sakaru komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus elektronisko sakaru pakalpojumus. Noteikt SIA „Lattelecom” pienākumu sniegt citiem elektronisko sakaru komersantiem platjoslas piekļuves pakalpojumus un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „Lattelecom” pats nodrošina elektronisko sakaru pakalpojumus un informāciju sev (*self-service*), saistītajiem komersantiem vai partneriem, un tādā pašā kvalitātē.
6. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību aprēķināt platjoslas piekļuves pakalpojumu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu platjoslas piekļuves pakalpojumiem un ar to saistītiem pakalpojumiem, kuru ieņēumi, aprēķinot tos par katru pakalpojumu atsevišķi, iepriekšējā pārskata gadā pārsniedza trīsdesmit sešus tūkstošus latu saskaņā ar Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.
7. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Komisijai pēc Komisijas pieprasījuma pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.
8. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt platjoslas piekļuves un ar to saistīto pakalpojumu tarifus pakalpojumu izmaksām.
9. Noteikt SIA „Lattelecom” pienākumu platjoslas piekļuves jomā veikt atsevišķu darbības uzskaiti saskaņā ar Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.

2.4. *Tirdzniecības tirgus analīzes otrās kārtas rezultāti*

Otrajā tirgus analīzes kārtas gaitā 2009.gadā Komisija uzskatīja, ka nav nepieciešams grozīt vai atcelt pirmajā tirgus analīzes kārtā SIA „Lattelecom” ar lēmumu Nr. 24 noteiktās saistības, pienākumus vai noteikt jaunas saistības, pienākumus.

3. Konkrētais tirgus

3.1. *Ieteikumā minētais tirgus*

Ziņojums sagatavots par šādu Ieteikumā minēto tirgu: platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā (tirgus Nr.5).

Tirdzniecības tirgus Nr.5 ir pakārtots fiziskai piekļuvei (tirdzniecības tirgus Nr.4) tādā veidā, ka platjoslas piekļuves vairumtirdzniecību iespējams nodrošināt, izmantojot šo resursu apvienojumā ar citiem elementiem. Ieteikumam pievienotajā Paskaidrojumā (C(2007) 5406) (turpmāk - Paskaidrojums) noteikts, ka tirgus, kas ir jāanalizē vispirms ir tas, kas atrodas iepriekšējā posma tirgus (*anglu val.* - *upstream market*) vertikālajā piegādes ķēdē. Nemot vērā noteikto ex-ante regulēšanu iepriekšējā posma tirgū, nepieciešams veikt novērtējumu, vai vēl arvien pastāv BIT atbilstošajā pakārtotajā tirgū. Tātad tirgus Nr.4 un tirgus Nr.5 ir jāanalizē kopā, bet vispirms apskatāms ir tirgus Nr.4, jo tirgus Nr.5 ir pakārtots (*anglu val.* - *downstream*) tirgum Nr.4.

Šajā Zinojumā Komisija nem vērā EK 2010.gada 20.septembra Ieteikumu 2010/572/ES par regulētu piekļuvi nākamās paaudzes piekļuves tīkliem (turpmāk – NGA Ieteikums).

3.2. Attiecīgie pakalpojumi

Telekomunikāciju tīkls tipiski sastāv no pamattīkla un piekļuves tīkla. Piekļuves tīkls ir līnija starp pieslēguma punktu un galveno atrašanās vietu (turpmāk - MPoP). MPoP ir starpsavienojuma vieta starp nākamās paaudzes piekļuves tīkla¹ (turpmāk – NGA) operatora piekļuves tīklu un pamattīklu. Tā ir līdzvērtīga galvenajam krosam (turpmāk - MDF), ko izmanto vara kabeļu piekļuves tīkla gadījumā. Visi NGA abonentu savienojumi konkrētajā teritorijā (parasti pilsētā vai pilsētas daļā) ir centralizēti MPoP uz optiskā krosa (turpmāk - ODF). No ODF līnijas ir savienotas ar NGA operatora vai citu operatoru pamattīkla aprīkojumu, iespējams, izmantojot starposma atvilces (*anglu val* - „backhaul“) savienojumus, ja aprīkojums nav ievietots MPoP.

Saskaņā ar ESL abonentlīnija ir fiziska līnija, kas savieno publiskā telefonu tīkla pieslēguma punktu abonenta telpās ar centrāles krosu vai ekvivalentu iekārtu. Taču pārraides vide var būt vara kabelis, koaksiālais kabelis, optiskās šķiedras kabelis u.c.

Izmantojot pašreizējās paaudzes ADSL tehnoloģiju, lejupielādes ātrums ir līdz 8 Mbit/s. Kaut gan ātrums ir atkarīgs no tā, kurā diennakts laikā pakalpojums tiek izmantots, vara abonentlīnijas kvalitātes, attāluma starp galalietotāja telpām un sadales skapi u.c. Papildus ir attīstījušās arī ADSL2 un ADSL2+ tehnoloģijas, kas nodrošina lielākus ātrumus. Jo līnijas distance ir mazāka, jo lielākus ātrumus ir iespējams nodrošināt.

Optiskās šķiedras kabeļi izmanto lāzerus, lai pārraidītu gaismas impulsus. Jo augstāka signāla frekvence, jo vairāk informācijas iespējams pārraidīt (tūkstošreiz vairāk salīdzinot ar elektrisko signālu vai radioviļņiem). Salīdzinot ar elektrisko (vai vara) pārraidi, optiskā šķiedra ir arī brīva no elektromagnētiskajiem traucējumiem. Teorētiski, optiskā šķiedra spēj nodrošināt nelimitētu joslas platumu atkarībā no tā, cik tuvu tā atrodas līdz galalietotājam.

¹ NGA Ieteikumā nākamās paaudzes piekļuves tīkli ir definēti kā vadu piekļuves tīkli, kas pilnībā vai daļēji sastāv no optiskās šķiedras elementiem un kas spēj nodrošināt platjoslas piekļuves pakalpojumus ar uzlabotiem parametriem (piemēram, lielāku caurlaidspēju) salīdzinājumā ar tiem, ko nodrošina ar esošajiem vara kabeļu tīkliem. Vairumā gadījumu NGA izveido, modernizējot jau esošus vara kabeļu vai koaksiālās piekļuves tīklus.

ESL izmantotais termins - pilnībā vai daļēji no optiskās šķiedras elementiem sastāvoši platjoslas piekļuves tīkli, kas galalietotājiem spēj nodrošināt interneta piekļuves pakalpojumus ar uzlabotiem datu pārraides parametriem (piemēram, lielāku caurlaidspēju) salīdzinājumā ar esošajiem vara kabeļu tīkliem.

² ADSL2 un ADSL2+ ir uzlabotas ADSL platjoslas piekļuves tehnoloģija, kas var nodrošināt lielākus datu pārraides ātrumus salīdzinājumā ar ADSL.

EK NGA Ieteikumā norāda, ka šajā dokumentā FTTH³ nozīmē gan optiskās šķiedras nodrošināšanu līdz galalietotājam (FTTH), gan optiskās šķiedras nodrošināšanu līdz ēkai (FTTB⁴) un rekomendē noteikt piekļuves pienākumus FTTH un FTTN⁵ gadījumā (NGA tīklu arhitektūras skatīt attēlā 1) tirgū Nr.4. Savukārt 2010.gada 20.septembra EK dokumentā {C(2010) 6223}(turpmāk – EK Dokuments {C(2010) 6223}), kas papildina NGA Ieteikumu, EK uzskaita FTTN, FTTB un FTTH elektronisko sakaru tīklu arhitektūras, bet norāda, ka NGA Ieteikums attiecas uz FTTN un FTTH elektronisko sakaru tīkla arhitektūrām. Komisija šai Ziņojumā optiskās šķiedras kabeļu nodrošināšanu līdz galalietotājam definē kā FTTH, optiskās šķiedras kabeļu nodrošināšana līdz ēkai definē kā FTTB un optiskās šķiedras kabeļu nodrošināšana līdz sadales skapim definē kā FTTN.

FTTH izvēršana nodrošina lielākus ātrumus, taču saistīta ar augstām investīciju un inženiertehniskās infrastruktūras⁶ izmaksām. To apstiprina arī NGA Ieteikums. Turklāt tas, vai komersants ar BIT izvērš no punkta līdz vairākiem punktiem (turpmāk – GPON⁷) vai no punkta līdz punktam (turpmāk – P2P) tipa elektronisko sakaru tīklus, pēc būtības nedrīkst ietekmēt reglamentējošo līdzekļu izvēli, paturot prātā jaunu atsaistīšanas tehnoloģiju pieejamību, lai risinātu iespējamās tehniskās problēmas šajā saistībā. Nepieciešams pieņemt pasākumus pārejas periodam, ar kuriem nosaka tādu alternatīvu piekļuves produktu izmantošanu, kuri nodrošina tuvāko ekvivalentu fiziskai atsaistīšanai, ja šādus piekļuves produktus papildina ar vispiemērotākajiem drošības pasākumiem, lai nodrošinātu piekļuves vienlīdzību un efektīvu konkurenci. Jebkurā gadījumā šādos gadījumos jānosaka fiziska atsaistīšana, tīklīdz tas kļūst tehniski un komerciāli iespējams. FTTN izvēršanas gadījumā turpinās eksistējošo kabeļu nodrošinājums no sadales skapja līdz galalietotāja telpām. Tomēr, jo īsāks ir attālums no sadales skapja līdz galalietotāja telpām, jo progresīvāku tehnoloģiju (tādu kā VDSL vai VDSL2⁸) un lielākus ātrumus ir iespējams nodrošināt. Piemēram, izmantojot VDSL2 tehnoloģiju, ir iespējams nodrošināt ātrumu līdz 50 Mbit/s, ja attālums no galalietotāja telpām līdz sadales skapim ir 1 km un līdz 100 Mbit/s, ja minētais attālums ir 0,5 km.

---

³ Optiskās šķiedras kabeļu nodrošināšana līdz galalietotāja telpām. Tas ir piekļuves tīkls, ko veido optiskās šķiedras līnijas gan piekļuves tīkla barotājā, gan atzarposmos, t.i., savieno galalietotāja telpas (mājsaimniecību vai dzīvokli, ja tā ir daudzdzīvokļu ēka) ar MPoP, izmantojot optisko šķiedru.

⁴ Optiskās šķiedras kabeļu nodrošināšana līdz ēkai, t.i., kad optiskās šķiedras kabelis sasniedz ēkas robežu, piemēram daudzdzīvokļu mājas pagrabu un beigu savienojums (no ēkas robežas līdz abonenta telpām) tiek nodrošināts ar citu tehnoloģiju.

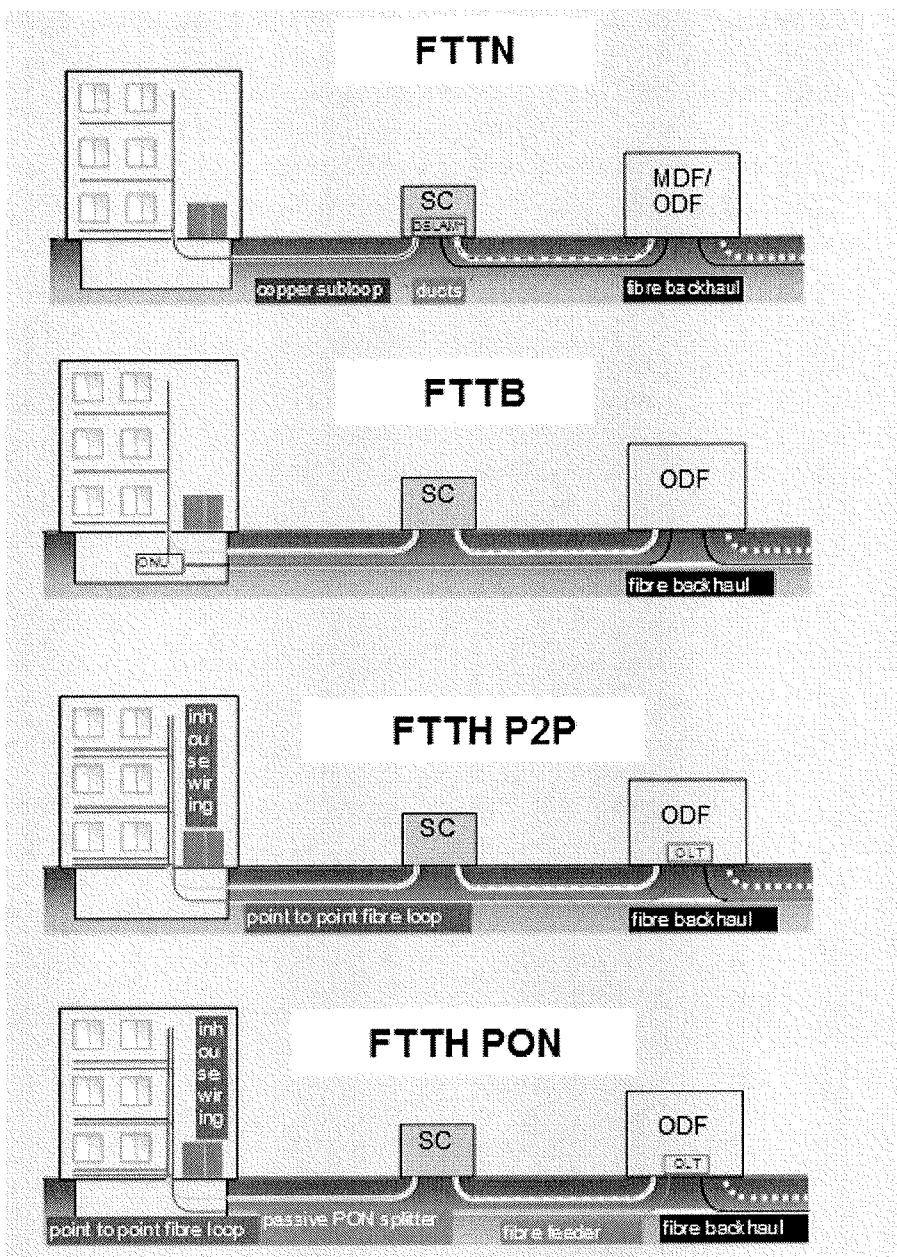
⁵ Optiskās šķiedras kabeļu nodrošināšana līdz sadales skapim, tā ir esošā piekļuves tīkla daļēja modernizācija.

⁶ Fiziskas abonentlīnijas infrastruktūras, ko izveido operators, lai izvietotu abonentlīniju kabeļus, piemēram, vara, optiskās šķiedras un koaksiālos kabeļus. Parasti tas attiecas, bet ne tikai, uz pazemes vai virszemes resursiem, piemēram, kabeļu apakškanalizāciju, kabeļu kanalizāciju, lūkām un stabiem.

⁷ Gigabitu pasīvais optiskais tīkls.

⁸ VDSL un VDSL2 vara tīkla daļēja modernizācija, kas var nodrošināt lielākus datu pārraides ātrumus salīdzinājumā ar ADSL, ADSL2 un ADSL2+.

Attels 1. NGA tīklu arhitektūras.

WBA

Var būt fiziskās (būtībā tirgus Nr.4) un ne-fiziskās piekļuves pakalpojums (būtībā tirgus Nr.5). Fiziskās piekļuves pakalpojums ir pakalpojums, kad komersants ar BIT nodrošina piekļuvi savā fiziskā elektronisko sakaru tīkla infrastruktūrai, piemēram, optiskai šķiedrai, varam vai kabeļu kanalizācijai, lai alternatīvais operators⁹ varētu mazumtirdzniecībā sniegt vairākus pakalpojumus, tādā veidā veicinot konkurenci. Šis piekļuves veids tiek saukts arī par pasīvo piekļuvi, t.i., netiek iekļauta nekāda aktīva elektroniska iekārta. Turpretim ne-fizisks piekļuves pakalpojums, kas tiek saukts arī par aktīvo iekļauj aktīvu elektronisko iekārtu, kas ir savienota ar fizisko infrastruktūru.

⁹ Komersanti, kas nav vēsturiskais operators (vēsturiskais operators – operators, kuram pēc tirgus liberalizācijas no 2003.gada 1.janvāra beidzās ekskluzīvās tiesības darbam fiksēto elektronisko sakaru tīklā).

Tirgus Nr.4 pakalpojums ir fizisks jeb pasīvs piekļuves pakalpojums, kad alternatīvajam operatoram ir nodrošināta piekļuve pārraides videi fiziskajā līmenī: abonentlīnijai (vara kabelim vai optiskās šķiedras kabelim) vai radiofrekvences joslai/viļņa garumam abonentlīnijā. Tātad tā ir fiziska piekļuve (OSI modeļa¹⁰ 1.slānis) vara kabelim vai optiskās šķiedras kabelim kaut kādā piekļuves punktā starp pieslēguma punktu un MPoP. Tirgus Nr.5 pakalpojums ir ne-fizisks jeb aktīvs piekļuves pakalpojums. Galvenā tirgus Nr.4 un tirgus Nr.5 atšķirība ir DSLAM¹¹ jeb aktīvās iekārtas nodrošināšana. Tātad tirgus Nr.5 pakalpojums ir tāds pakalpojums, kur komersants ar BIT nodod bitu plūsmu alternatīvajam operatoram uzreiz aiz DSLAM vai citā noslodzes nodošanas punktā pamattīklā. Ja apskata tirgus Nr.4 un tirgus Nr.5 aizstājamību, tad tirgū Nr.5 alternatīvais operators piekļūst vairumtirdzniecības pakalpojumam OSI modeļa 2. vai 3.slānī. Šai gadījumā alternatīvajam operatoram ir ierobežota brīvība mainīt kvalitātes parametrus, salīdzinājumā ar tirgu Nr.4. Tas pats attiecas arī uz nākamās paaudzes piekļuves tīkliem.

Uz pakalpojumu balstīta ienākšana tirgū un uz infrastruktūru balstīta ienākšana tirgū ir divi alternatīvi veidi, kā veicināt konkurenci elektronisko sakaru tirgū. Pakalpojuma konkurence nozīmē, ka alternatīvais operators izmanto vienkāršo tālākpārdošanu vai *WBA*, vai *WLA* pakalpojumus. Infrastruktūras konkurence nozīmē, ka alternatīvajiem operatoriem ir pašiem sava elektronisko sakaru tīkls. Investīciju kāpņu pieeja nozīmē, ka alternatīvais operators tirgū vispirms iegūst piekļuvi, kur nav nepieciešami lieli ieguldījumi (veiksmīgā tālākpārdošana). Tad kad alternatīvā operatoora galalietotāju skaits aug, tie pakāpeniski var investēt savā elektronisko sakaru tīklā, lai iegūtu piekļuvi nākošajā līmenī (pēc kārtas – *WBA*, *MDF/ODF atsaistīšana*, sadales skapja atsaistīšana vai piekļuve abonentapakšlīnijai¹² (turpmāk - *SLU*), sadales/koncentrācijas punkta atsaistīšana un sava infrastruktūra). Tātad alternatīvais operators kāpj pa investīciju kāpnēm, pakāpeniski investējot savā elektronisko sakaru tīklā, līdz tam pieder sava elektronisko sakaru tīkla infrastruktūra. Vairumtirdzniecības palīgprodukti (*anglu val.* - *ancillary services*), lai sasniegtu piekļuves punktu ir: pēc kārtas nomātās līnijas (tai skaitā *Ethernet*¹³), tumšā šķiedra, piekļuve kabeļu kanalizācijai un sava infrastruktūra.

Tirgus analīze tiek veikta, lai galalietotājiem tiktu nodrošināta pietiekama izvēle starp operatoriem, kas nodrošina platjoslas piekļuves, kā arī balss telefonijas pakalpojumus.

Latvijā ir uz infrastruktūru balstīta konkurence. Komisija uzskata, ka nepieciešams, lai uz infrastruktūru un pakalpojumu balstītā konkurence tiktu papildinātas viena ar otru, kur tas ir nepieciešams, jo tas varētu veicināt konkurences attīstību mazumtirdzniecībā.

4. Tirgus definēšana

Katra tirgus definēšanai ir divas daļas: konkrētajā tirgū iekļaujamo pakalpojumu kopums un konkrētā tirgus ģeogrāfiskais mērogs. Tirgū iekļaujamo pakalpojumu kopums tiek noteikts, identificējot tos pakalpojumus, kuru piedāvājums var ierobežot konkrētā tirgus pakalpojumu piedāvātāju tirgus varu.

Nosakot konkrētajā tirgū iekļaujamo pakalpojumu kopumu, jāņem vērā trīs galvenie kritēriji: vai aplūkojamais pakalpojums un citi pakalpojumi nodrošina vienas un tās pašas

¹⁰ Atvērto sistēmu sadarbības bāzes etalonmodelis (Open Systems Interconnection Basic Reference Model) ir abstrakts tīkla un komunikāciju protokolu dizaina modelis, ko izstrādājusi Starptautiskā standartu organizācija.

¹¹ *Anglu val.* - *Digital subscriber line access multiplexer* – tīkla iekārta.

¹² *Anglu val.* – *sub-loop*, Direktīvā 2002/19/EK, kas grozīta ar Direktīvu 2009/140/EK termins definēts kā „vietējā sakaru apakšlīnija” un Lēmumā Nr.23 saistības Komisija ir noteikusi piekļuvi metaliskā vītā pāra abonentapakšlīnijai, šai Ziņojumā termins definēts kā abonentapakšlīnija.

¹³ Pārraides vides veids atbilstoši Starptautiskās elektrotehniskās komisijas (IEC) 8802-3 standartam.

funkcijas, neatkarīgi no izmantotajām tehnoloģijām (funkcionālā aizstājamība); cik lielā mērā lietotāji var aizstāt aplūkojamo pakalpojumu ar citiem pakalpojumiem (pieprasījuma puses aizstājamība) un kāda ir varbūtība, ka pakalpojumu sniedzēji (vai citi komersanti) var īsā laikā un bez būtiskām papildus izmaksām vai neattaisnota riska uzsākt aplūkojamo pakalpojumu sniegšanu konkrētajā tirgū (piedāvājuma puses aizstājamība).

Pieprasījuma un piedāvājuma puses aizstājamības novērtēšanai visbiežāk izmanto Hipotētiskā monopolista testu (turpmāk - SSNIP). SSNIP novērtē vai neliels, bet nozīmīgs un pastāvīgs apskatāmā pakalpojuma tarifa pieaugums atstāj ietekmi uz šā pakalpojuma pieprasījumu.

Lai veiktu tirgus definēšanu attiecīgajā vairumtirdzniecības tirgū, vispirms ir nepieciešams definēt mazumtirdzniecības produktu un ģeogrāfiskos tirgus. Tas ir tāpēc, ka pieprasījums tirgū Nr.5 ir atkarīgs no pieprasījuma pēc attiecīgajiem piekļuves pakalpojumiem mazumtirdzniecībā. Pēc tam vairumtirdzniecības tirgus definēšana tiek veikta ņemot vērā mazumtirdzniecības tirgus definīcijas rezultātus. Tas atbilst arī Ieteikumam, kas nosaka, ka mazumtirdzniecība ir izejas punkts BIT analīzei vairumtirdzniecības līmenī.

Komisija uzskata, ka uzlabojoties konkurences apstākļiem un palielinoties pakalpojumu piedāvājumam (dabīgi vai ar Komisijas piemēroto saistību palīdzību) platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības tirgū, platjoslas piekļuves mazumtirdzniecības tirgū varēs ienākt jauni pakalpojumu sniedzēji un esošajiem platjoslas piekļuves mazumtirdzniecībā pakalpojumu sniedzējiem būs vieglāk paplašināt savu piedāvāto pakalpojumu klāstu un ģeogrāfisko pārklājumu, kā arī tiks uzlabota jau esošo pakalpojumu kvalitāte un tehniskie parametri, tādējādi palīdzot Komisijai sasniegt mērķi – elektronisko sakaru pakalpojumu patēriņtāju labuma maksimizēšanu. Tas arī atbilst Paskaidrojumam, kur norādīts, ka tirgus Nr.4 un tirgus Nr.5 ir attiecīnāmi uz platjoslas piekļuvi mazumtirdzniecībā.

Saskaņā ar Paskaidrojumu, tiek ņemta vērā pieeja, kur tiek pieņemts, ka šai regulēšanas ietvarā neeksistē konkrētā tirgus regulēšana, bet tiek ietverta regulēšana ārpus šī ietvara. Tā kā tirgus Nr.5 ir pakārtots tirgum Nr.4, tad ar mērķi novērtēt BIT, jāpieņem, ka tirgus Nr.5 regulēšana nepastāv. Tātad, nav pieļaujama tirgus Nr.5 produktu esamība, kas kā saistības tika noteiktas iepriekšējās tirgus analīzes kārtās. ņemot to vērā, principā konkurence mazumtirdzniecībā radīsies starp operatoriem, kuriem ir sava piekļuves tīkls. Tas tāpēc, ka ir maz ticams, ka komersants ar BIT brīvprātīgi piedāvātu piekļuvi platjoslai vairumtirdzniecībā izmantojot savu infrastruktūru savam potenciālajam konkurentam. Ja kādā valstī ir uz infrastruktūru balstīta konkurence, šāda pieeja praktiski nevar ietekmēt tirgus analīzes secinājumus.

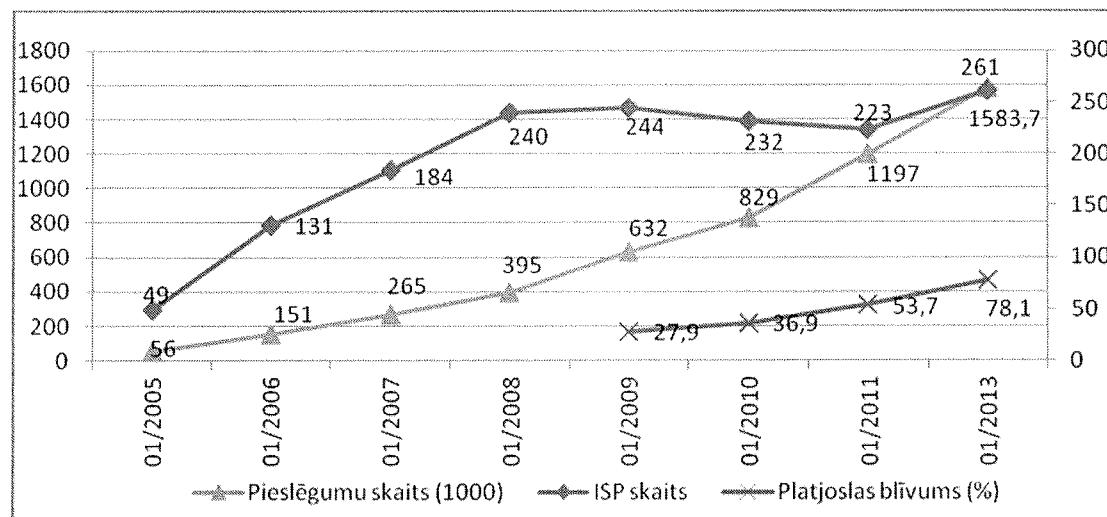
4.1. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums mazumtirdzniecībā

Pamatojoties uz EK 2010.gada 19.maija paziņojumu COM(2010)245 Digitālā programma Eiropai, Eiropas Savienībā ir vajadzīgs ļoti ātrs internets, lai ekonomika varētu augt un radīt darbavietas un pārticību un lai nodrošinātu pilsoņiem piekļuvi tādam saturam un pakalpojumiem, kādu viņi vēlas. Nākotnes ekonomika būs elektronisko sakaru tīklā balstīta zināšanu ekonomika, un tās centrā būs internets. Eiropai ir vajadzīga plaši pieejama ātra un īpaši ātra piekļuve internetam par konkurences noteiktiem tarifiem. Stratēģija „Eiropa 2020” akcentē to, cik svarīgi ir ieviest platjoslu, lai ES veicinātu sociālo iekļautību un konkurētspēju. Tā atgādina mērķi nodrošināt pamata platjoslu visiem eiropiešiem līdz 2013. gadam un tiecas nodrošināt, lai līdz 2020. gadam: i) visiem eiropiešiem būtu piekļuve daudz lielāka ātruma internetam — virs 30 Mb/s — un ii) 50 % no Eiropas mājsaimniecībām vai vairāk abonētu interneta pieslēgumu ar ātrumu vairāk nekā 100 Mb/s.

Šobrīd, kad tehnoloģiskais progress ir straujš, kas ietekmē arī sociālos un ekonomiskos aspektus, Komisija atbalsta ātra un īpaši ātra platjoslas piekļuves pakalpojuma izplatību. Papildus, Komisijai ir arī ilgtermiņa perspektīvā jāanalizē konkrētais tirgus, lai nodrošinātu to, ka gan vēsturiskajam, gan alternatīvajiem operatoriem ir stimuls investēt NGA un tiktu papildus stimulēta uz infrastruktūru balstīta konkurence.

Platjoslas piekļuves tirgus mazumtirdzniecībā ir būtiski audzis pēdējos gados (skatīt attēlu 2) un tas arī turpina augt.

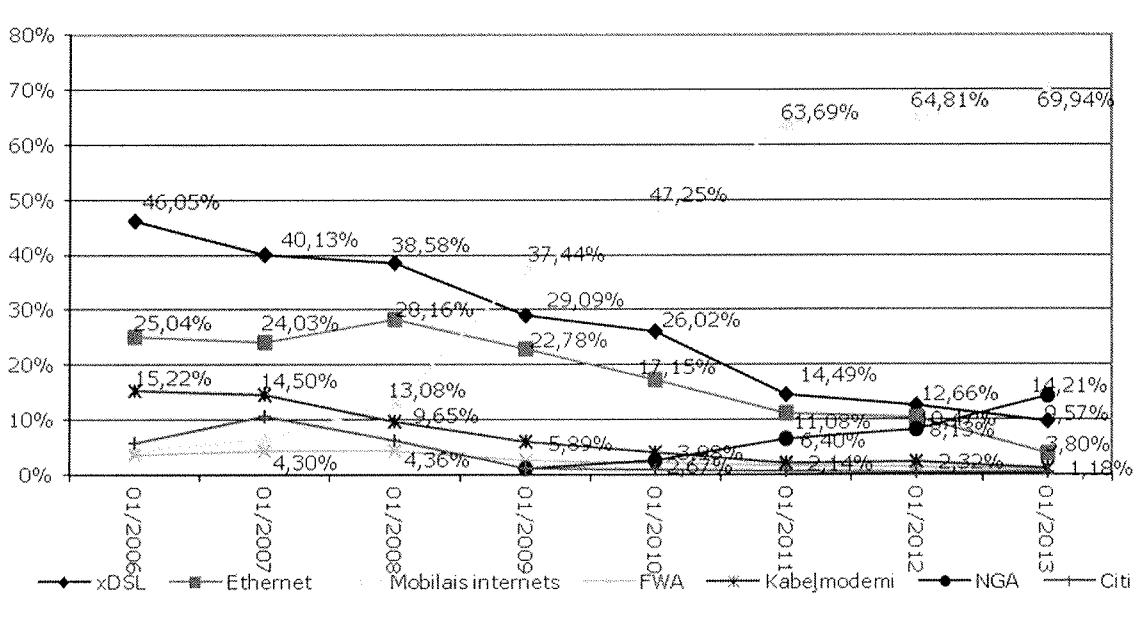
Attēls 2. Fiksēto un mobilo platjoslas piekļuves pieslēgumu attīstība Latvijā

Attiecībā uz platjoslas piekļuves aktīvo pieslēgumu skaitu (tai skaitā mobilo platjoslas piekļuvi), pēdējos gados būtiski audzis gan komersantu skaits, kuri nodrošina minēto pakalpojumu, gan aktīvo pieslēgumu skaits, gan arī platjoslas blīvums (izteikts pēc iedzīvotāju skaita).

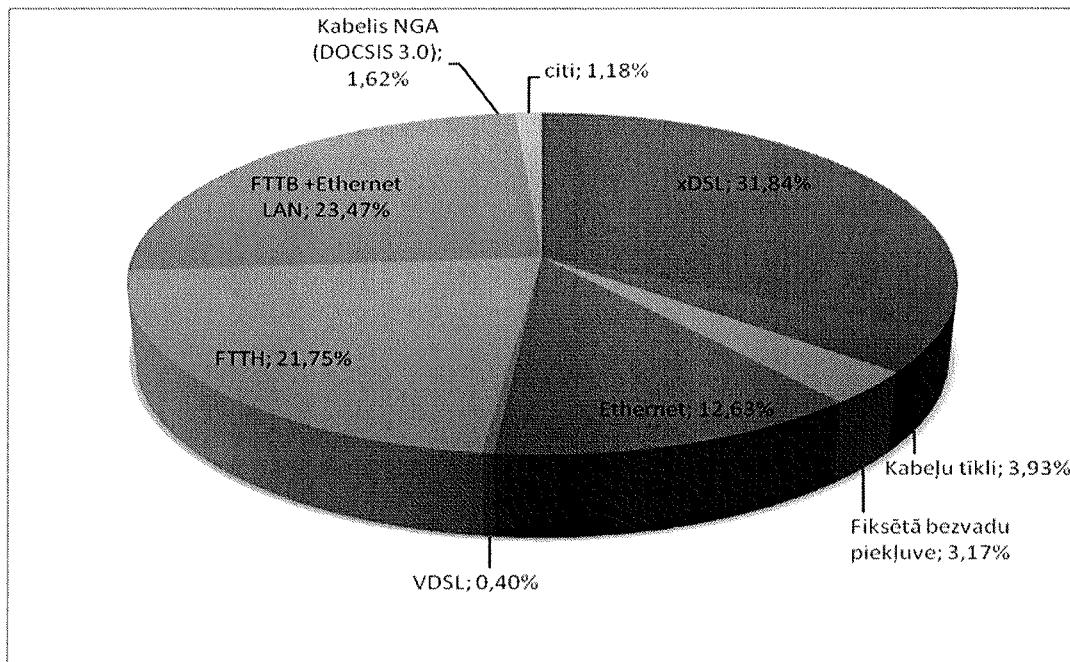
Aplūkojot tehnoloģisko dalījumu, var secināt, ka xDSL tehnoloģijas īpatsvars ir būtiski samazinājies, bet optikas un mobilās platjoslas tehnoloģiju īpatsvars ir pieaudzis (skatīt attēlu 3).

Attēls 3. Platjoslas pieslēgumu tehnoloģiju īpatsvara evolūcija

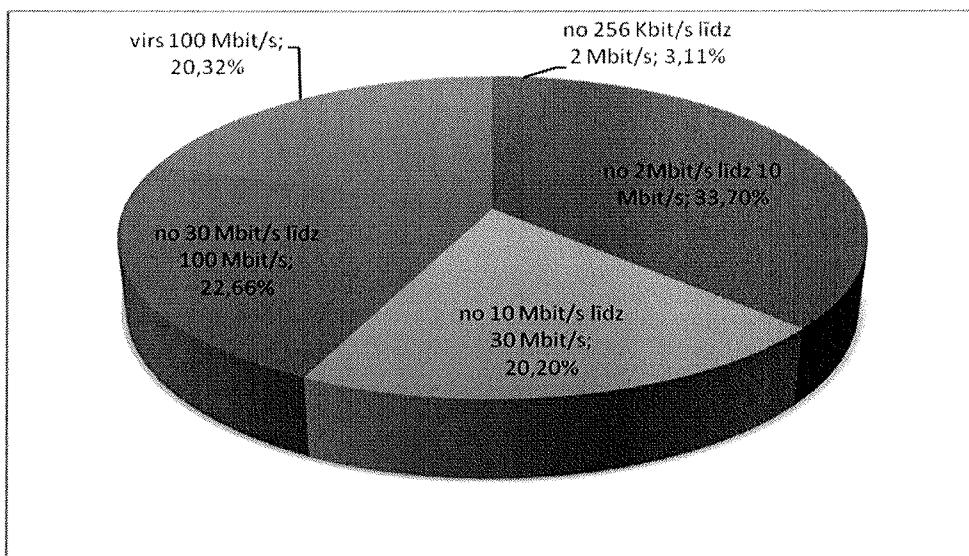
Attiecībā uz platjoslas pieslēgumiem fiksētā vietā, xDSL sastāda 31.84%. Būtiska nozīme ir NGA tīkliem (kas sastāda 47.25%). Procentuālo dalījumu skatīt attēlā 4.

Attēls 4. Vēsturiskā un alternatīvo operatoru fiksēto platjoslas piekļuves pakalpojumu tehnoloģiju sadalījums uz 2013.gada 1.janvāri

Attiecībā uz platjoslas piekļuves pieslēgumu ātrumiem, no 2 Mbit/s līdz 10 Mbit/s īpatsvars ir 33.7%. Tomēr ar katru gadu palielinās platjoslas piekļuves pakalpojumu nodrošināšana no 30Mbit/s līdz 100 Mbit/s (22.66%) un virs 100 Mbit/s (20.32%) (skatīt attēlu 5). 2013.gada 1.janvārī minēto ātrumu nodrošināšanas īpatsvars ir palielinājies attiecīgi par 34.65% un 53.9% salīdzinājumā ar 2012.gada 1.jūliju.

Attēls 5. Vēsturiskā un alternatīvo operatoru fiksēto platjoslas piekļuves pakalpojumu ātrumu sadalījums 2013.gada 1.janvārī

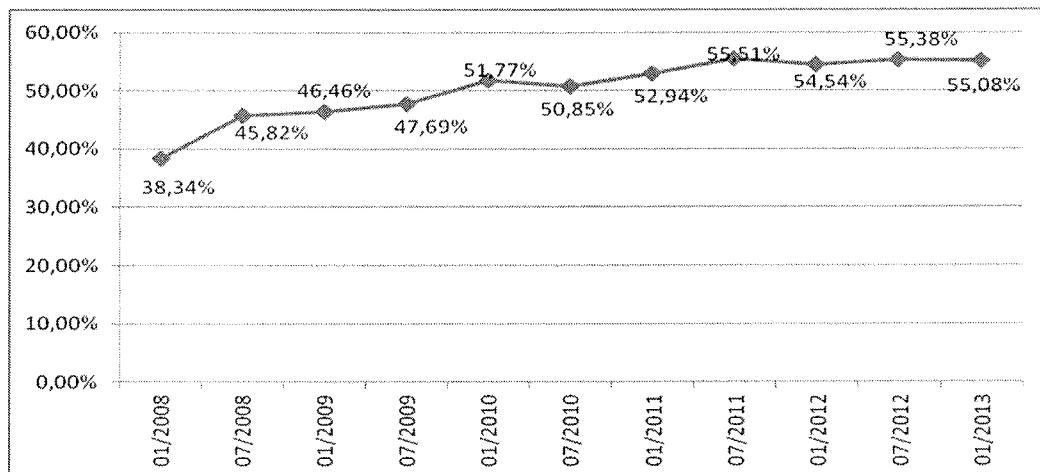

Galvenie tirgus dalībnieki platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecībā ir SIA „Lattelecom”, akciju sabiedrība „BALTICOM” (turpmāk – AS „Balticom”), sabiedrība ar ierobežotu atbildību „MFL Serviss” (turpmāk – SIA „MFL Serviss”), sabiedrība ar

ierobežotu atbildību „IZZI” (turpmāk – SIA „IZZI”). Kopā uz 2013.gada 1.janvāri bija 256 fiksēto elektronisko sakaru tīkla operatoru.

Kopumā lielākais platjoslas piekļuves pakalpojuma sniedzējs ir SIA „Lattelecom”, kura tirgus daļa pēc fiksētās platjoslas aktīvo pieslēgumu skaita uz 2013.gada 1.janvāri bija 55%, ja apskata visas tehnoloģijas, ar kurām tiek sniegtas platjoslas piekļuves pakalpojums. Apskatot SIA „Lattelecom” tirgus daļas pēc platjoslas aktīvo pieslēgumu skaita pa gadiem (skatīt attēlu 6), var secināt, ka laika gaitā SIA „Lattelecom” pamazām nostiprina savas pozīcijas mazumtirdzniecības tirgū.

Attēls 6. Platjoslas piekļuves mazumtirdzniecībā SIA „Lattelecom” tirgus daļas

Tomēr alternatīvie operatori būvē savus piekļuves tīklus. SIA „Lattelecom” uz 2013.gada 1.janvāri nodrošināja platjoslas piekļuves pakalpojumu izmantojot xDSL piekļuves tīklu ar ātrumu līdz 30Mbit/s (tehnoloģijas īpatsvars – 57.7%), un platjoslas piekļuves pakalpojumu izmantojot optikas elektronisko sakaru tīklu (FTTH, FTTB un FTTN), kur ātrums var sasniegt virs 100 Mbit/s (tehnoloģijas īpatsvars – 40.84%). Var secināt, ka optikas izvēršana SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīklā vairs nav agrīnajā stadijā un ar katru gadu tā palielinās (SIA „Lattelecom” FTTH tehnoloģijas piekļuvju skaits 2013.gada 1.janvārī salīdzinājumā ar 2012.gada 1.janvāri ir pieaudzis par 21.1%).

Kā norādīts EK Dokumentā {C(2010) 6223}, vēsturiskie operatori ES investīcijas novirza galvenokārt FTTN/VDSL (vairāk nekā 16 miljoni pieslēgumu punktu (*anglu val - homes passed*)) salīdzinājumā ar FTTH un FTTB (vairāk nekā 1.7 miljoni pieslēgumu punktu). Taču SIA „Lattelecom” FTTH tehnoloģijas īpatsvars ir 94.78% no visiem NGA pieslēgumiem, bet savukārt VDSL – tikai 1.74% un FTTB – 3.48%. Fakts, ka SIA „Lattelecom” optikas īpatsvars ir 40.84% (no visiem pieslēgumiem) un FTTH īpatsvars ir 94.74% no visiem NGA pieslēgumiem, ir ļoti labs rādītājs. Tātad līdz šim SIA „Lattelecom” ir bijis stimuls investēt optiskās šķiedras kabeļos līdz galalietotājam, spējot piedāvāt galalietotājam daudz lielākus ātrumus. Pamatojoties uz SIA „Lattelecom” 2013.gada 10.janvāra vēstuli Nr.553 „Par nākamās paaudzes piekļuves tīkliem” (turpmāk – Vēstule Nr.553), SIA „Lattelecom” FTTH elektronisko sakaru tīklā kopš 2009.gada pamatā izmanto GPON tehnoloģiju. P2P tipa optikas piekļuves tīkla risinājumi tika izmantoti pirms GPON tehnoloģijas ieviešanas un P2P optikas piekļuves līnijas ir tikai 2.32% no visām SIA „Lattelecom” nākamās paaudzes piekļuves tīkla optikas piekļuvēm.

Alternatīvo operatoru optikas īpatsvars ir 55.1%, no tā 91.67% sastāda FTTB arhitektūra. Tas liecina par to, ka arī alternatīvie operatori ir izvērsuši savus optikas elektronisko sakaru tīklus un to īpatsvars ar katru gadu palielinās.

Otrs lielākais platjoslas piekļuves pakalpojuma sniedzējs ir AS „Balticom”, kas platjoslas piekļuves pakalpojumu nodrošina pēdējā jūdzē izmantojot Ethernet LAN kabeļu tehnoloģiju, kur piedāvātais ātrums ir no 10 Mbit/s un sasniedz virs 100 Mbit/s. AS „Balticom” nodrošina [REDACTED] (kas sastāda 76% no visiem AS „Balticom” pieslēgumiem) pieslēgumus izmantojot FTTB un pēdējā jūdzē Ethernet LAN (turpmāk – FTTB + Ethernet LAN) ar ātrumu virs 100 Mbit/s. Trešais lielākais platjoslas piekļuves pakalpojuma sniedzējs SIA „MFL Serviss” platjoslas piekļuves pakalpojumu sniedz izmantojot galvenokārt optikas elektronisko sakaru tīklus (FTTB + Ethernet LAN), kur piedāvātais ātrums ir no 2 Mbit/s un sasniedz virs 100 Mbit/s. Pakalpojums tiek nodrošināts izmantojot arī Ethernet LAN un fiksēto bezvadu piekļuvi, kur ātrums arī var sasniegt virs 100 Mbit/s. SIA „IZZI” platjoslas piekļuves pakalpojumu nodrošina izmantojot galvenokārt koaksiālo kabeļu elektronisko sakaru tīklu (turpmāk – kabeļu tīkli) un FTTB + Ethernet LAN, kur ātrums sasniedz pat līdz 100 Mbit/s un virs 100 Mbit/s. Papildus platjoslas piekļuves pakalpojums tiek nodrošināts izmantojot Ethernet LAN un fiksēto bezvadu piekļuvi.

Paskaidrojumā EK piemin iezvanpieejas jeb šaurjoslas pakalpojumu, uzsverot, ka pieprasījuma aizvietojamība starp šaurjoslas un platjoslas piekļuves pakalpojumiem ir ierobežota un aizvietojamība pastāv tikai vienā virzienā: no šaurjoslas uz platjoslas piekļuves pakalpojumu. Tā kā iezvanpieejas pakalpojums Latvijā gandrīz vairs nepastāv, Komisija to neanalizē.

Definējot platjoslas piekļuves tirgu mazumtirdzniecībā Komisija sākotnēji nosaka šauru tirgus definīciju (xDSL), kurā iekļauj visizplatītāko pakalpojuma tehnisko risinājumu un pēc tam salīdzina to ar citiem pakalpojumiem un tehniskajiem risinājumiem, lai noteiktu vai citi pakalpojumi iekļaujami platjoslas piekļuves tirgū vai nē. Lai veiktu tirgus definīciju mazumtirdzniecības līmenī, jāapskata vai šādas tehnoloģijas ir iekļautas tirgū:

4.1.1 xDSL un kabeļu tīklu piekļuves pakalpojumi

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Vērtējot pakalpojumu piedāvājumu, var izvirzīt šādus raksturlielumus gan xDSL, gan kabeļu tīklu platjoslas piekļuves pakalpojumiem:

- ātrums – pastāv piedāvājumi abos tīklos, kur lejupielādes ātrums pārsniedz 10 Mbit/s. Nemot vērā tādu tehnoloģiju izvēršanu kā VDSL/VDSL2, DOCSIS tehnoloģiju uzlabojumus u.c., var paredzēt, ka kabeļu tīklu un xDSL elektronisko sakaru tīklu operatori spēs konkurēt arī turpmāk;
- tarifi (skatīt 1.pielikumu) – xDSL/kabeļu tehnoloģiju piedāvājumiem ir samērā līdzīgas tarifu noteikšanas struktūras un līmeņi - tarifi ir atkarīgi no ātrumiem. Pamatā tie ir pastāvīgie pieslēgumi, neatkarīgi no datu apjoma (*anglu val.* - *flat rate*);
- tā kā papildus pakalpojuma nodrošināšanai nepieciešams arī modems, lietotājiem būtiskākais ir saņemt publiskos interneta piekļuves pakalpojumus neatkarīgi no tehnoloģijas;
- attiecībā uz xDSL tehnoloģiju, kvalitātes parametru stabilitāte ir atkarīga arī no pamattīkla jaudas. Balstoties uz kvalitātes mērījumiem Latvijā, var secināt, ka xDSL tehnoloģijas kvalitātes parametri ir stabili. Tomēr kabeļu tīklu kvalitātes

parametri ir atkarīgi no koplietošanas datu plūsmas, t.i., kurā diennakts laikā pakalpojums tiek izmantots. Šī problēma ir atrisināta veicot kabeļu tīklu tehnoloģiju uzlabojumus, t.i., DOCSIS 3;

- fiksēto elektronisko sakaru tīklu operatori piedāvā piekļuves pakalpojumus vienā kopīgā piedāvājumā, kur ietilpst balss telefonijas un platjoslas piekļuves pakalpojums vai platjoslas piekļuves un televīzijas pakalpojums, balss telefonijas un televīzijas pakalpojums (turpmāk – komplekts „divi vienā”) vai piekļuves pakalpojumus vienā kopīgā piedāvājumā, kur ietilpst balss telefonijas, platjoslas piekļuves un televīzijas pakalpojumi (turpmāk – komplekts „trīs vienā”) (turpmāk abi kopā – saistītie pakalpojumi). Abu minēto tehnoloģiju operatori piedāvā gan komplektus „divi vienā”, gan komplektu „trīs vienā”.

Reaģējot uz nelielu bet ievērojamu pietiekami ilgstošu tarifu pieaugumu xDSL pakalpojumiem, lietotāji xDSL pakalpojumu varētu mainīt uz kabeļu operatoru pakalpojumiem un otrādi.

Var secināt, ka kabeļu tīklu un xDSL platjoslas piekļuves pakalpojumi ir aizstājami un iekļaujami tirgū.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Vērtējot piedāvājuma puses aizvietojamību, jāatbild uz jautājumu, vai alternatīvajiem operatoriem būtu stimuls un iespējas sākt piedāvāt platjoslas piekļuves pakalpojumus bez būtiskām izmaksām īsā periodā, ja hipotētiskais monopolists paaugstina cenas platjoslas piekļuves pakalpojumiem.

Tas ir iespējams, ja ir pieejams platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojums un sekojot investīciju kāpņu pieejai, atsaistītas piekļuves abonentlīnijai pakalpojums. Alternatīvajam operatoram kā alternatīvs variants būtu būvēt alternatīvu platjoslas infrastruktūru, kas nozīmētu ne tik ātru ienākšanu tirgū.

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija konstatē, ka pastāv pieprasījuma un piedāvājuma puses aizvietojamība.

4.1.2. FTTx¹⁴

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Analizējot mazumtirdzniecības pieprasījumu, galalietotāji labprāt izvēlētos platjoslas piekļuves pakalpojumu, kura piedāvājumā ir pieejams lielāks platjoslas piekļuves pakalpojuma ātrums. Optiskās šķiedras izvēršana nodrošina lielākus ātrumus salīdzinājumā, piemēram, ar ADSL. Papildus tiek nodrošināti arī stabili kvalitātes parametri. Ja optikas izvēršana ir saistīta ar augsta riska profilu vai ir grūti prognozējams pieprasījums mazumtirdzniecībā, tad var izvēlēties vispirms modernizēt piekļuves tīklu līdz sadales skapim (FTTN/VDSL) (ES diezgan populārs risinājums), kas nozīmē esošā piekļuves tīkla daļēju modernizāciju un kam ir būtiski zemāks riska profils. Izvēršot šo tehnoloģiju, pastāv mazāka nenoteiktība par pieprasījumu pēc joslas platuma un arī lejupielādes ātrums tiek nodrošināts līdz 50 Mbit/s. Tā kā pieprasījums pēc joslas platuma ik gadu pieaug un turpinās pieaugt, tāpēc reaģējot uz SSNIP xDSL pakalpojumiem, galalietotāji noteikti tos aizstātu ar pieejamiem modernizētajiem pakalpojumiem.

¹⁴ FTTx ietver FTTH, FTTB un FTTN

Operatori, kuri ir modernizējuši savu elektronisko sakaru tīklu, pamatā piedāvā izvēlēties patstāvīgo pieslēgumu, neatkarīgi no datu apjoma, kā tas ir arī citiem fiksēto elektronisko sakaru tīklu operatoriem, kuri nodrošina citas tehnoloģijas. Tā kā Latvijā pamatā ir infrastruktūras konkurence, tad fiksēto elektronisko sakaru tīklu operatori, kuri modernizē savu elektronisko sakaru tīklu izvēršot optisko šķiedru, piedāvā pakalpojumus par salīdzināmiem tarifiem (skatīt 1.pielikumu) vai bieži vien pat piedāvā izvēlēties tarifu plānu ar zemāku abonēšanas maksu un lielākiem lejupielādes, un augšupielādes ātrumiem.

Nemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka pastāv pieprasījuma puses aizvietojamība.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Aizvietojamība no alternatīvo operatoru puses ir maz ticama dēļ nepieciešamā investīciju daudzuma. Alternatīvais operators tirgū varētu pieprasīt platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojumu un sekojot investīciju kāpņu pieejai, atsaistītas piekļuves abonentlinijai pakalpojumu un platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojumu, reāgējot uz SSNIP. Tie operatori, kuriem jau ir savs vara piekļuves tīkls, kā minēts iepriekš, mazinot investīciju risku, var modernizēt savu elektronisko sakaru tīklu pakāpeniski.

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija konstatē, ka pastāv pieprasījuma un piedāvājuma puses aizvietojamība.

4.1.3. Ethernet LAN kabelju tehnolođija

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Ethernet LAN tehnoloģija ir plaši izvērsta Latvijā. Kā viens no populārākajiem veidiem, kā operatori nodrošina platjoslas piekļuves pakalpojumus, ir FTTB + Ethernet LAN vai arī izmanto citu tehnoloģiju kombinācijas.

Daudzus gadus Ethernet LAN spēja nodrošināt ātrumu līdz 10Mbit/s. Ir iespējams realizēt pakāpenisku pāreju no šodien vispopulārākā Ethernet LAN elektronisko sakaru tīklu varianta uz ātrdarbīgiem elektronisko sakaru tīkliem, kuros saglabāta labi zināmu tehnoloģiju pēctecība, kas neprasa radikāli mainīt personāla kvalifikāciju, ne arī mainīt aparātu visos elektronisko sakaru tīkla mezglos. Šīs tehnoloģijas elektronisko sakaru tīkla segmenta caurlaides spēja palielināta līdz 100 Mbit/s. Arī kvalitātes parametri ir raksturojami kā stabili.

2013.gada 1.janvārī alternatīvo operatoru Ethernet LAN pieslēgumi pēdējā jūdzē sastādīja 28.1%. Tas liecina par to, ka minētā tehnoloģija ir ļoti plaši izmantota Latvijā. Pie tam platjoslas piekļuves pakalpojuma tarifi spēj konkurēt ar xDSL un FTTx pakalpojumu tarifiem (skatīt 1.pielikumu). Tāpēc reaģējot uz SSNIP xDSL pakalpojumiem, galalietotāji noteikti tos aizstātu ar Ethernet LAN tehnoloģijas pakalpojumiem.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Tā kā viens no populārākajiem veidiem, kā alternatīvie operatori nodrošina platjoslas piekļuves pakalpojumus, ir FTTB un pēdējā jūdzē - Ethernet LAN, tad Komisija uzskata, ka pakalpojumi ir aizstājami.

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija konstatē, ka pastāv pieprasījuma un piedāvājuma puses aizvietojamība.

4.1.4. Fiksētā bezvadu piekļuve

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Fiksētā bezvadu piekļuve ir bezvadu tehnoloģija, ar ko gan alternatīvie operatori, gan SIA „Lattelecom” galvenokārt nodrošina platjoslas piekļuves pakalpojumus līdz 10 Mbit/s. Tāpēc šī tehnoloģija tiek uzskatīta par alternatīvu kabeļu tīkliem un xDSL. Šī tehnoloģija ir pieejama Latvijā jau daudzus gadus un papildus tiek izmantota arī vietās, kur kabeļu tīkli un xDSL tehnoloģijas nav pieejamas tehnisko un ekonomisko iemeslu dēļ. Šāds risinājums ļauj nodrošināt interneta pieslēgumu industriālajiem parkiem, būvobjektiem un saimniecībām, kas atrodas tālu no apdzīvotām vietām.

Minētās tehnoloģijas īpatsvars ir aptuveni 3.2%. Komersanti neveic noslodzes uzskaiti, kas nozīmē, ka tas ir patstāvīgais pieslēgums, neatkarīgi no datu apjoma. Taču ikmēneša maksas ir salīdzināmas ar xDSL un FTTx tehnoloģijām (skatīt 1.pielikumu).

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Nemot vērā nākotnē paredzamo attīstību, ir ticams, ka izmaksas, nodrošinot platjoslas piekļuves pakalpojumus izmantojot fiksēto bezvadu piekļuvi, turpinās būt līdzšinējā līmenī. Ilgtermiņā fiksētā bezvadu piekļuve var attīstīties kā uzticama un efektīva alternatīva asimetriskajai platjoslas piekļuvei.

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija uzskata, ka fiksētās bezvadu piekļuves tehnoloģija tirgū ir jāiekļauj.

4.1.5. Platjoslas piekļuve mobilajā elektronisko sakaru tīklā

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Vērtējot publiskos interneta piekļuves pakalpojumu piedāvājumu mobilajā elektronisko sakaru tīklā , nepieciešams analizēt šādus raksturlielumus:

- ātrums – pamatā mobilo elektronisko sakaru tīklu operatori pamatā piedāvā platjoslas piekļuves pakalpojumus ar ātrumu līdz 7 Mbit/s. Lielākajās pilsētās, kur ir pieejama HSDPA¹⁵ tehnoloģija, ātrums var sasniegt līdz 21 Mbit/s. Jāņem vērā tas, ka, ja galalietotājs atrodas tālu no bāzes stacijas vai elektronisko sakaru tīkls ir pārslogots, interneta ātrums var samazināties. Pagaidām, kamēr nav plaši izvērsti Long Term Evolution¹⁶ (turpmāk - LTE) pakalpojums (šīs sistēmas būtiska priekšrocība ir daudz ātrāka platjoslas piekļuves pakalpojuma nodrošināšana – pat līdz 150 Mbit/s), mobilo elektronisko sakaru tīklu operatori nevar konkurēt ar fiksēto elektronisko sakaru tīklu operatoriem, sniedzot platjoslas piekļuves pakalpojumus. Papildus jāatzīmē, ka kvalitātes parametri ir mazāk stabili mobilajos elektronisko sakaru tīklos salīdzinot ar fiksētajiem elektronisko sakaru tīkliem (secinājums balstīts uz kvalitātes mēriju Latvijā).
- mobilās platjoslas piekļuves tarifi varētu būt salīdzināmas (kaut gan tarifu plāni, kur iekļauti vairāk par 15 GB, ir salīdzinoši dārgi), bet mobilie operatori ir noteikuši datu apjomu limitu (skatīt 1.pielikumu), turpretim fiksēto elektronisko sakaru tīklu operatoru platjoslas piekļuves pakalpojumu piedāvājums ir patstāvīgais

¹⁵ Angļu val. – High-Speed Downlink Packet Access – uzlabota trešās paaudzes mobilās telefonijas komunikācijas protokols

¹⁶ Angļu val. – Long Term Evolution – ceturtās paaudze mobilie sakari, kas paredzēti liela ātruma datu pārraidei

pieslēgums, neatkarīgi no datu apjoma. Mobilo datu pārraides pakalpojumi parasti nav paredzēti reālā laika pakalpojumu izmantošanai, piemēram, IP telefonijai (balss un video zvanu veikšana internetā) un dažādu mūzikas, filmu un tml. failu apmaiņai (*anglu val.* - *peer to peer*). Ja mobilo datu pakalpojumi tiek izmantoti tam neparedzētā veidā, sistēmas automātiski var ierobežot vai pat pārtraukt noteikta pakalpojuma sniegšanu. Tā rezultātā vidējais tarifs par megabaitu ir lielāks mobilajā elektronisko sakaru tīklā salīdzinot ar tarifu fiksētajā elektronisko sakaru tīklā. Saskaņā ar dažādu uzņēmumu veiktajiem pētījumiem (piemēram, Cisco, Envisional u.c.) visbūtiskākais platjoslas noslodzes patēriņš rodas no failu apmaiņas un interneta video izmantošanas. Saskaņā ar BEREC kopējo nostāju (BoR (12) 52) par fiksēto-mobilo pakalpojumu aizstājamību veicot tirgus analīzi (turpmāk – BEREC Kopējā Nostāja), lejupielādētās informācijas apjoms mobilajā elektronisko sakaru tīklā ir mazāks nekā fiksētajā elektronisko sakaru tīklā. Ja mobilās un fiksētās platjoslas piekļuves pakalpojumi būtu aizstājami, tad noslodzes rādītājiem vajadzētu būt līdzīgiem.

- fiksēto elektronisko sakaru tīklu operatori piedāvā gan komplektus „divi vienā”, gan komplektu „trīs vienā”. (vairāk informācijas sadaļā 5.6.). Jāatzīmē, ka arī saistītajos pakalpojumos ir iekļauts neierobežots datu apjoms. Turklāt saistīto pakalpojumu izmantošanas tendence Latvijā gadu no gada pieaug. Mobilo sakaru operatoriem pastāv piedāvājumi, kur ir iekļauts balss pakalpojums un limitēts datu lietošanas apjoms. Papildus nav iespējams nodrošināt televīzijas pakalpojumu (kamēr nav izvērts LTE pakalpojums). Tādējādi mobilo elektronisko sakaru tīklu operatoriem grūti konkurēt ar fiksēto elektronisko sakaru tīklu operatoriem saistīto pakalpojumu ziņā. Tāpēc platjoslas piekļuves pakalpojums mobilajā elektronisko sakaru tīklā pamatā tiek uzskatīts kā papildus pakalpojums platjoslas piekļuves vai saistītajiem pakalpojumiem fiksētajā elektronisko sakaru tīklā. Izņēmums varētu būt teritorijas, kur ierīkot fiksēto līniju ir dārgi vai neiespējami.
- Tā kā platjoslas piekļuves pakalpojums fiksētā elektronisko sakaru tīklā varētu tikt raksturots kā stabilāks, tāpēc maz ticams, ka neliels platjoslas piekļuves tarifa pieaugums varētu klūt par stimulu sākt izmantot platjoslas piekļuves pakalpojumu mobilajā elektronisko sakaru tīklā.

Var secināt, ka no pieprasījuma puses platjoslas piekļuves pakalpojumi mobilajā un fiksētajā elektronisko sakaru tīklā nav aizstājami.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

No piedāvājuma puses, tehnoloģiju attīstība nākotnē var spēlēt būtisku lomu. LTE varētu palielināt aizstājamību starp platjoslas piekļuves pakalpojumiem mobilajā un fiksētajā elektronisko sakaru tīklā. No otras puses, arī fiksēto elektronisko sakaru tīklu tehnoloģijas attīstās pietiekami strauji, kas var radīt šķēršļus aizvietojamībai. Fiksēto elektronisko sakaru tīklu operatori nevar aizstāt fiksētās platjoslas piekļuves pakalpojumus ar pakalpojumiem mobilajos piekļuves tīklos. No otras puses nepastāv aizstājamība, jo mobilo elektronisko sakaru tīklu operatori nevar piedāvāt ekvivalentas funkcijas, kā tas ir fiksētajā elektronisko sakaru tīklā.

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija uzskata, ka platjoslas piekļuve mobilajā elektronisko sakaru tīklā mazumtirdzniecības līmenī nav jāiekļauj.

4.1.6. Satelīts

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Satelīta platjoslas piekļuves pakalpojumu Latvijā nodrošina tikai sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Unisat” (turpmāk – SIA „Unisat”). Uz 2012.gada 1.jūliju SIA „Unisat” bija tikai 24 pieslēgumi ar ātrumu līdz 2 Mbit/s. Platjoslas piekļuves pakalpojuma datu plūsma tiek nodrošināta veicot apraidi no pavadona uz satelīta uztvērēju, kurš signālu gan saņem, gan nosūta. Parasti šādu pieslēguma veidu izvēlas vietās, kur nav iespējams ierīkot kabeļu pieslēgumu vai kādu citu vadu pieslēgumu. Papildus galvenā prasība uzstādīšanai ir pavadona tieša redzamība. Pieslēguma tarifi ir atšķirīgi atkarībā no tā, uz cik ilgu laiku tiek slēgts līgums, bet maksā tiek vai netiek iekļauta komplekta cena, vienreizējās pieslēgšanas maksa ir 50 LVL un mēneša maksa ir 17 LVL vai 35 LVL mēnesī, kas ir ievērojami augstāka nekā platjoslas piekļuves pakalpojums izmantojot xDSL vai FTTx.

Reāgējot uz SSNIP, ir maz ticams, ka lietotāji izvēlētos satelīta platjoslas piekļuves pakalpojumu, jo ātrumu un tarifu ziņā SIA „Unisat” nespēs konkurēt ar fiksēto elektronisko sakaru tīklu operatoriem.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Fiksēto elektronisko sakaru tīklu operatori nevar aizstāt fiksētās platjoslas piekļuves pakalpojumus ar pakalpojumiem satelīta elektronisko sakaru tīklā. No otras puses nepastāv aizstājamība, jo satelītu operatori nevar piedāvāt ekvivalentas funkcijas, kā tas ir fiksētajā elektronisko sakaru tīklā.

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija uzskata, ka satelīta platjoslas piekļuve mazumtirdzniecības līmenī nav jāiekļauj.

4.2. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums vairumtirdzniecībā

Kad tirgus definīcija ir veikta mazumtirdzniecības līmenī, nepieciešams veikt tirgus definīciju vairumtirdzniecības līmenī, kas būs par pamatu apsteidzošu (*ex-ante*) saistību noteikšanai. Veicot tirgus definīciju vairumtirdzniecības līmenī, nepieciešams pieņemt relatīvi šauru sākotnējo *WBA* produktu tirgu (eksistējošās metāliskās abonentlīnijas) un tad analizēt, vai tas varētu tikt paplašināts, iekļaujot tajā citas tehnoloģijas.

4.2.1. xDSL un FTTx

Nemot vērā NGA ieteikumu un tehnoloģisko attīstību Latvijā, Komisija vērtē, xDSL un FTTX elektronisko sakaru tīklu aizvietojamību platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojumu sniegšanā.

Latvijā ar katru gadu palielinās optikas izvēršana piekļuves tīklā gan no SIA „Lattelecom”, gan alternatīvo operatoru puses, lai nodrošinātu elektronisko sakaru pakalpojumus. Operatori, kuri izvērš optisko šķiedru, arī aktīvi reklamē jaunos pakalpojumus salīdzinot ar pašreizējo tehnoloģiju pakalpojumiem. Tādā veidā operatori mudina galalietotājus pārslēgties uz modernizētā elektronisko sakaru tīkla pakalpojumiem.

EK Paskaidrojumā norāda, ka, ja eksistējošās metāliskā abonentlīnijas tiek dalēji nomainītas ar optisko šķiedru, tad ir jānodrošina piekļuve šādai abonentlīnijai. Platjoslas piekļuves pakalpojumus vairumtirdzniecībā elektronisko sakaru tīkla operatori var sniegt gan pa xDSL elektronisko sakaru tīkliem, gan pa FTTX elektronisko sakaru tīkliem. Operatori, kuri vēlas sniegt platjoslas piekļuves mazumtirdzniecībā pakalpojumus, uztver

WBA pakalpojumus optikas elektronisko sakaru tīklā kā efektīvu aizstājēju pašreizējās paaudzes WBA pakalpojumam, jo platjoslas piekļuve optikai ir piekļuves metāliskām līnijām tehnoloģiskā evolūcija.

Pamatojoties uz to, Komisija uzskata, ka optika un eksistējošās metāliskās abonentlīnijas ir savstarpēji aizvietojamas un platjoslas piekļuves pakalpojumi metāliskām abonentlīnijām (xDSL), un platjoslas piekļuves pakalpojumi optiskiem elektronisko sakaru tīkliem (FTTx) ir jāiekļauj attiecīgajā vairumtirdzniecības tirgū.

4.2.2. Kabeļu tīkli

Kabeļu tīkli Latvijā ir alternatīvs veids elektronisko sakaru pakalpojumu nodrošināšanai fiksētā vietā. Veicot tirgus definīciju mazumtirdzniecībā, Komisija secina, ka kabeļu tīkli mazumtirdzniecības līmenī ir jāiekļauj tirgū. Pēc mazumtirdzniecības tirgus definēšanas ir nepieciešams analizēt, vai operatori, kas sniedz platjoslas piekļuves pakalpojumus izmantojot kabeļu tīklus var ierobežot potenciālā monopolista tirgus varu pietiekamā apmērā, lai tos iekļautu konkrētajā vairumtirdzniecības tirgū.

Paskaidrojumā EK norāda, ka kabeļu tīklu sistēmas kļūst izvērstākas un modernizētākas, tomēr kabeļu tīkliem ir ierobežots pārklājums (Latvijā tehnoloģijas īpatsvars (ieskaitot hibrīdos optikas koaksiālos tīklus) ir tikai 5.55%). Pie tam kabeļu tīklu atsaistīšana šai stadijā nešķiet tehniski iespējama vai ekonomiski dzīvotspējīga. Tātad ekvivalenti pakalpojums DSL abonentlīnijas atsaistīšanai nevar tikt nodrošināts izmantojot kabeļu tīklus un kabeļu tīklu atsaistīšanas iekļaušana tirgū nav attaisnojama.

Komisija secina, ka uz kabeļu tīkliem balstīts platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojums nav jāiekļauj attiecīgajā vairumtirdzniecības tirgū.

4.2.3. Mobilie elektronisko sakaru tīkli

Saskaņā ar BEREC Kopējo Nostāju, ja fiksēto-mobilo pakalpojumu aizstājamība nepastāv mazumtirdzniecības līmenī, nav nepieciešams veikt fiksēto-mobilo pakalpojumu aizstājamības novērtējumu vairumtirdzniecības līmenī. Tas tāpēc, ka, ja galalietotāji neuzskata fiksētos un mobilos pakalpojumus kā aizvietojamus, tad maz ticams, ka operatori varētu mainīt fiksēto WBA uz mobilo vairumtirdzniecības piekļuvi un otrādi.

Komisija uzskata, ka mobilā platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā attiecīgajā vairumtirdzniecības tirgū nav jāiekļauj.

4.2.4. Pārējās tehnoloģijas

EK Paskaidrojumā norāda, ka pārējās tehnoloģijas, tādas kā bezvadu abonentlīnijas, ciparu apraides sistēmas, elektrolīniju sistēmas arī ir pieejamas, bet operatori, kas sniedz platjoslas piekļuves pakalpojumus, izmantojot šīs tehnoloģijas, tikai nedaudz var ierobežot potenciālā monopolista tirgus varu.

Mazumtirdzniecībā analizētās fiksētās bezvadu piekļuves un satelīta tehnoloģijas netiek iekļautas attiecīgajā vairumtirdzniecības tirgū.

4.2.5. Atšķirība starp *WLA* un *WBA*

Lai veiktu atbilstošu tirgus analīzi, nepieciešams identificēt robežu starp *WLA* un *WBA*. Galvenā atšķirība starp abiem tirgiem ir: fiziska jeb pasīva piekļuve *WLA* tirgus gadījumā un ne-fiziska jeb aktīva piekļuve *WBA* tirgus gadījumā. Komisija secina, ka vēl aizvien šāda robeža ir attaisnojama. Alternatīvie operatori drīzāk balstītos uz pasīviem produktiem nekā uz aktīviem, jo aktīvie produkti nevar tikt uzskatīti par aizstājamiem attiecībā uz tehnoloģisko neatkarību, iespējām ieviest jauninājumus un pakalpojuma kvalitātes nodrošināšanu.

EK Dokumentā {C(2010) 6223} ir norādīts, ka šobrīd, pārmaiņu laikā ir grūti būt absolūti precīzam par konkrēto vairumtirdzniecības tirgu robežām, kas tieši attiecas uz mazumtirdzniecības platjoslas tirgu. Tam nepieciešama vispārīga un tālredzīga pieeja tirgus identifikācijai ES līmenī, kā robežās nacionālo valstu regulatori (turpmāk – NRA) var analizēt tirgus ar mērķi veicināt uz infrastruktūru balstītu konkurenci tik lielā mērā, cik tas ir ekonomiski efektīvi un ierobežotu tirgus varu caur atbilstošu piekļuves regulēšanu.

Līdz šim nošķirt abus tirgus aktīvu un pasīvu saistību izpratnē veidā bija efektīvi, jo pasīva piekļuve metāliskām abonentlīnijām ir iespējama gan LLU, gan SLU gadījumā. Attiecībā uz NGA, pasīva piekļuve MPoP ir iespējama tikai FTTH P2P gadījumā. FTTH GPON gadījumā piekļuve ir iespējama tikai, kur atrodas pēdējais sadalītājs, FTTB gadījumā tikai gala segments var tikt efektīvi atsaistīts, bet FTTN gadījumā piekļuve tiek nodrošināta sadales skapim. Tomēr šādā dalījumā apskatīt NGA tīklu fiziskās atsaistīšanas saistības ir izaicinājums. Turklāt parādās arvien jauni aktīvi produkti, kam ir tehniskie raksturlielumi līdzīgi kā tīri pasīviem piekļuves produktiem. Visbiežāk aktīvas saistības nepieciešamība parādās FTTH GPON arhitektūras gadījumā, bet ir saistīta arī ar FTTN un FTTB atsaistīšanu.

Tā kā vēsturiskie operatori galvenokārt izvēlas izvērst GPON tipa arhitektūru nevis P2P, lai būtiski ietaupītu izmaksas, tad nepieciešams vērtēt atbilstošus risinājumus. FTTH GPON arhitektūras atsaistīšana ir iespējama, kur atrodas pēdējais sadalītājs un nav zināms kad fiziskā atsaistīšana MPoP būs iespējama (tāda kā WDM). Taču GPON arhitektūra ir dominējošā, bet efektīva pasīva piekļuve nav pieejama. Atkarībā no nacionālajiem apstākļiem, NRA var, balstoties uz pašreizējo tirgus Nr.4 un tirgus Nr.5 definīciju, apsvērt noteikt aktīvu saistību, tādu kā VULA tirgū Nr.4, nodrošinot, lai alternatīvajiem operatoriem būtu tāda pati elastība un cik tas ir iespējams tehniskie parametri un kontrole atbilstu fiziskai atsaistīšanai.

4.3. Geogrāfiskā mēroga novērtējums

Tā kā pieprasījums vairumtirdzniecības tirgū ir atkarīgs no pieprasījuma pēc attiecīgajiem piekļuves pakalpojumiem mazumtirdzniecībā un nemot vērā iepriekš minēto pieju, kur tiek pieņemts hipotētisks scenārijs, ka konkurence mazumtirdzniecībā radīsies starp operatoriem, kuriem ir savs elektronisko sakaru tīkls. Komisija uzskata, ka, ja nebūtu tirgus Nr.5 regulēšanas, tad komersantam ar BIT nebūtu stimula nodrošināt šī tirgus pakalpojumus. Tā rezultātā šos pakalpojumus mazumtirdzniecībā nodrošinātu pats komersants ar BIT (*angļu val.* - *self-supplied*).

Apskatāmā pakalpojuma mazumtirdzniecības novērtējumā Komisija secināja, ka tirgū ir iekļaujami dažādi komunikāciju pakalpojumi, kas nodrošināti izmantojot xDSL, FTTx, kabeļu tīklus, Ethernet LAN un fiksēto bezvadu piekļuvi. Kad Komisija ir definējusi tirgu mazumtirdzniecības līmenī, nepieciešams identificēt ģeogrāfiskās teritorijas.

EK NGA Ieteikumā norāda, ka NGA tīklu izveidošana, visticamāk, veicinās svarīgas izmaiņas attiecībā uz pakalpojumu sniegšanu un konkurenci. Šajā kontekstā Komisijai rūpīgi jāizskata jaunie konkurences apstākļi, ko radījusi NGA izveidošana. Komisijai

jānosaka ģeogrāfiskie tirgi valstī saskaņā ar Ieteikumu, ja Komisija var nepārprotami konstatēt būtiski un objektīvi atšķirīgus konkurences apstākļus, kas stabili saglabājas laika gaitā. Tajos gadījumos, kad nevar konstatēt, ka atšķirīgie konkurences apstākļi pamatojuši ģeogrāfisko tirgu noteikšanu valstī, Komisija tomēr var reaģēt uz atšķirīgajiem konkurences apstākļiem dažādos ģeogrāfiski noteiktos tirgos, piemēram, vairāku alternatīvu infrastruktūru dēļ vai uz infrastruktūru balstītu operatoru dēļ, piemērojot atšķirīgus reglamentējošos līdzekļus un piekļuves produktus.

Arī saskaņā ar EK vadlīnijām tirgus analīzei un BIT novērtēšanai saskaņā ar Kopienas elektronisko sakaru pakalpojumu un tīklu regulēšanas pamatprincipiem (2002/C/165/03), saistītais ģeogrāfiskais tirgus ietver teritoriju, kurā attiecīgie uzņēmumi ir iesaistīti attiecīgo produktu un pakalpojumu nodrošināšanā un pieprasījumā, kur konkurences apstākļi ir vienādi vai pietiekami viendabīgi (homogēni), lai tos varētu atšķirt no citām vai blakus esošām ģeogrāfiskām teritorijām, kur dominējošie konkurences apstākļi ir absolūti atšķirīgi.

Ņemot vērā iepriekš minēto, nepieciešams analizēt konkurences apstākļus ģeogrāfiskajās teritorijās, ņemot vērā tirgus definīcijas rezultātus mazumtirdzniecībā. Papildus nepieciešams analizēt arī, vai operatori diferencē tarifus dažādās ģeogrāfiskajās teritorijās.

Salīdzinot operatoru (kam ir sava infrastruktūra) noteiktos platjoslas piekļuves pakalpojumu tarifus Latvijas teritorijā, var secināt, ka nav skaidras liecības, ka komersanti būtiski diferencē pakalpojumu tarifus atkarībā no ģeogrāfiskajām teritorijām. SIA „Lattelecom” pakalpojumu tarifus nediferencē (skatīt 1.pielikumu). Ja komersants, īpaši vēsturiskais operators – SIA „Lattelecom”, atšķirīgās teritorijās piedāvā pakalpojumus par atšķirīgiem tarifiem vai ar atšķirīgiem nosacījumiem, tas liecina par tādu alternatīvo operatoru ietekmi uz konkurenci kas piespiež vēsturiskajam operatoram reaģēt uz konkurentu piedāvājumiem un mainīt savu pakalpojumu piedāvājumu. Ja Komisija konstatē, ka SIA „Lattelecom” piedāvā pakalpojumus ar mainītiem tarifiem vai citiem nosacījumiem tikai atsevišķās teritorijās, tad ir pamats secināt, ka konkurences apstākļi ir atšķirīgi.

Lai gan kopumā tarifi būtiski neatšķiras, tomēr ir komersanti, kuriem ir atšķirīgi tarifi un tarifi pat var arī atšķirties atkarībā no ielas vienas pilsētas robežās. Tas parasti ir atkarīgs no tā, vai elektronisko sakaru tīkls ir vai nav modernizēts. Ja analizētu šādā izteiksmē, tas novestu pie ļoti šauru tirgu definīšanas.

Papildus Komisija vērtē teritorijas ar līdzīgiem konkurences raksturlielumiem, t.i., viendabīgums (homogenitāte) un tādi faktori, kā šķēršļi ienākšanai tirgū, operatoru skaits, tirgus daļu sadalījums. Tātad Komisija analizē vairākus faktorus, kas ļauj secināt, vai konkurences apstākļi ir/nav pietiekami viendabīgi (homogēni), lai tos varētu atšķirt no citām vai blakus esošām ģeogrāfiskām teritorijām.

Tā kā vairumtirdzniecības tirgus ir abstrakts, šajā Ziņojumā vērtējot konkurenci mazumtirdzniecībā, tiek pieņemts, ka BIT regulēšana neeksistē vairumtirdzniecības līmenī.

Komisija uzskata, ka tas, kur vēsturiskais un alternatīvie operatori izvēlas investēt vispirms un kur ir vismazākie šķēršļi ienākšanai tirgū, ir atkarīgs no iedzīvotāju blīvuma, jo no tā ir atkarīgas izmaksas uz vienu mājsaimniecību. Tas savukārt būtiski ietekmē konkurences apstākļus. Blīvāk apdzīvotās teritorijās konkurence vienmēr būs izteiktāka un mazāk apdzīvotās teritorijās konkurence parasti būs vājāka.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2011.gada 1.martā Rīgā bija koncentrējušies 32% valsts iedzīvotāju, Pierīgas reģionā – 18% un nākošajā lielākajā pilsētā – Daugavpilī – tikai 4.5% iedzīvotāju (skatīt tabulu 1). Tātad liela daļa

iedzīvotāju ir koncentrējušies Rīgā. Komisija secina, ka arī lielākais pieprasījums ir Rīgā. Arī apskatot iedzīvotāju blīvumu (skatīt tabulu 2), Komisija secina, ka Rīgā iedzīvotāju skaits uz 1 km² Rīgā ir augstāks.

Tabula 1. Iedzīvotāju skaita sadalījums pa pilsētām, %

Rīga	31,79%
Pierīga	17,93%
Daugavpils	4,51%
Liepāja	3,71%
Jelgava	2,87%
Jūrmala	2,46%
Ventspils	1,87%
Rēzekne	1,56%
Valmiera	1,22%
Jēkabpils	1,19%

Tabula 2. Iedzīvotāju blīvums

	2012
	Iedzīvotāju blīvums (cilvēki uz 1km² teritorijas)
LATVIJA	31,6
Rīga	2139,7
Pierīgas reģions	36,3
Vidzemes reģions	13,7
Kurzemes reģions	19,6
Zemgales reģions	23,3
Latgales reģions	20,5

Tabula 3. Komersantu skaits lielākajās Latvijas pilsētās, kuri nodrošina platjoslas piekļuves pakalpojumu (2009.gadā)

Rīga	142
Daugavpils	26
Jūrmala	26
Liepāja	23
Jelgava	21
Ventspils	19

Valmiera	19
Rēzekne	17
Jēkabpils	16

Investīcijas alternatīvajās infrastruktūrās ir neviendabīgas Latvijas teritorijā. Pastāv vairākas konkurējošas alternatīvas infrastruktūras galvenokārt pilsētu teritorijās (Šķēršļus ienākšanai tirgū skatīt sadaļā 5.2.). Var secināt, ka arī pēc komersantu skaita, kuri nodrošina platjoslas piekļuves pakalpojumu, Rīgā ir vairāk pakalpojuma sniedzēju – 142, nākošajā lielākajā pilsētā to ir 26.

Nemot vērā NGA Ieteikumu un arī ERG dokumentu par tirgus analīzes ģeogrāfiskajiem aspektiem ERG kopējo nostāju (08) 20, Komisijai jāanalizē konkurējošie apstākļi ģeogrāfiskajās teritorijās, t.i., jāapskata tirgus daļu sadalījums.

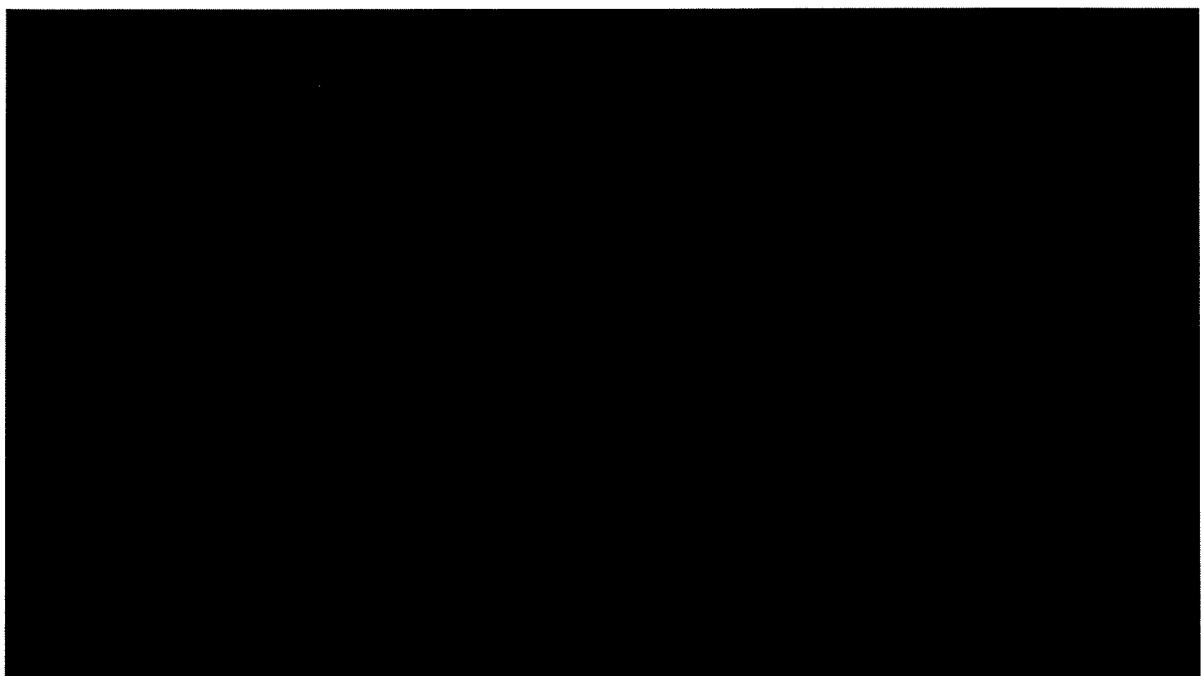
Nemot vērā iepriekš veikto analīzi par iedzīvotāju skaitu, blīvumu un komersantu skaitu, Komisija ir pieprasījusi informāciju no komersantiem atsevišķi par Rīgas teritoriju un pārējo Latvijas teritoriju par 2010. un 2011.gadu (skatīt tabulu 4).

Tabula 4. Tirgus daļas Rīgā un ārpus Rīgas

	2010.gads			2011.gads		
	Ārpus Rīgas	Rīga	Kopā	Ārpus Rīgas	Rīga	Kopā
Lattelecom						
Balticom						
Latnet Serviss						
Telia Latvija						
Baltcom TV						
Izzi						
Dautkom TV						
MFL Serviss						

Komersantu tirgus daļas ir būtiskākais konkurences apstāklus raksturojošais kritērijs platjoslas piekļuves mazumtirdzniecības tirgū. Tirgus daļu analīze norāda, ka Rīgas teritorijā SIA „Lattelecom” tirgus daļa pēc ieņēmumiem 2010.gadā bija █% un 2011.gadā tās tirgus daļa bija █%. Nākamais lielākais komersants tirgū Rīgas teritorijā pēc ieņēmumiem 2010.gadā bija AS „Balticom” ar tirgus daļu █%, kura 2011.gadā pieauga līdz █%.

Attēls 7. SIA „Lattelecom” un lielāko alternatīvo operatoru tirgus daļas pēc ieņēmumiem Rīgā

Savukārt pārējā Latvijas teritorijā ārpus Rīgas SIA „Lattelecom” tirgus daļa pēc ieņēmumiem 2010.gadā bija █% un 2011.gadā tās tirgus daļa bija █%. Nākamais lielākais komersants tirgū Latvijas teritorijā ārpus Rīgas pēc ieņēmumiem 2010.gadā bija SIA „Dautkom TV” ar tirgus daļu █%, kura saglabājās nemainīga arī 2011.gadā – █%.

Attēls 8. SIA „Lattelecom” un lielāko alternatīvo operatoru tirgus daļas pēc ieņēmumiem Latvijas teritorijā ārpus Rīgas.

Pēc tirgus daļu salīdzināšanas Rīgā un ārpus Rīgas, Komisija nepārprotami secina, ka ārpus Rīgas konkurences apstākļi neliecina par efektīvu konkurenci. Arī Rīgā SIA „Lattelecom” tirgus daļa ir vislielākā un tā turpina pieaugt un ir tādā līmenī, pie kura var konstatēt būtisku ietekmi.

Ja apskata tirgus daļu pēc aktīvo pieslēgumu skaita dinamiku, tad redzams, ka SIA „Lattelecom” tirgus daļa ir pieaugusi pēdējos gados, kas liecina par to, ka neskatoties uz pastāvošo infrastruktūras konkurenci, pēdējos gados SIA „Lattelecom” nostiprina savas pozīcijas tirgū (skatīt 7. un 8.attēlu). Nemot vērā tirgus daļu analīzi gan pēc ieņēmumiem, gan pēc aktīvo pieslēgumu skaita, pakalpojumu tarifus (u.c. analizētos rādītājus), kurus SIA „Lattelecom” nediferencē atkarībā no ģeogrāfiskām teritorijām u.c. rādītājus, Komisija nevar nepārprotami konstatēt būtiski un objektīvi atšķirīgus konkurences apstākļus. Komisija uzskata, ka ievērojot iepriekš minēto, konkrētā tirgus ģeogrāfiskais mērogs ir Latvijas Republikas teritorija.

4.4. *Tirkus definēšanas rezultāti*

Mazumtirdzniecības līmenī tirgū tiek iekļauti xDSL un kabeļu tīklu tehnoloģijas, FTTx, Ethernet LAN kabeļu tehnoloģija un fiksētā bezvadu piekļuve.

Ģeogrāfiskais mērogs ir Latvijas Republikas teritorija.

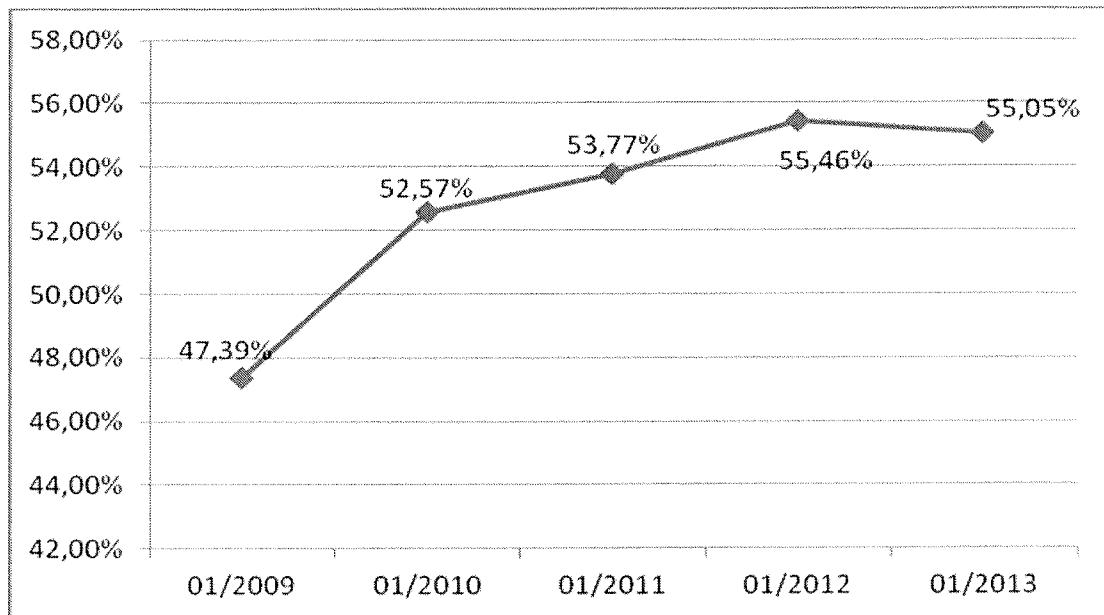
Vairumtirdzniecības līmenī tirgū tiek iekļauta platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumu nodrošināšana izmantojot xDSL un FTTX tehnoloģijas. Nemot vērā tirgus definīciju vairumtirdzniecības līmenī, Komisijai jāvērtē nepieciešamība noteikt apsteidzošas (*ex-ante*) saistības.

5. Tirgus Analīze

5.1. *Tirkus dalījums*

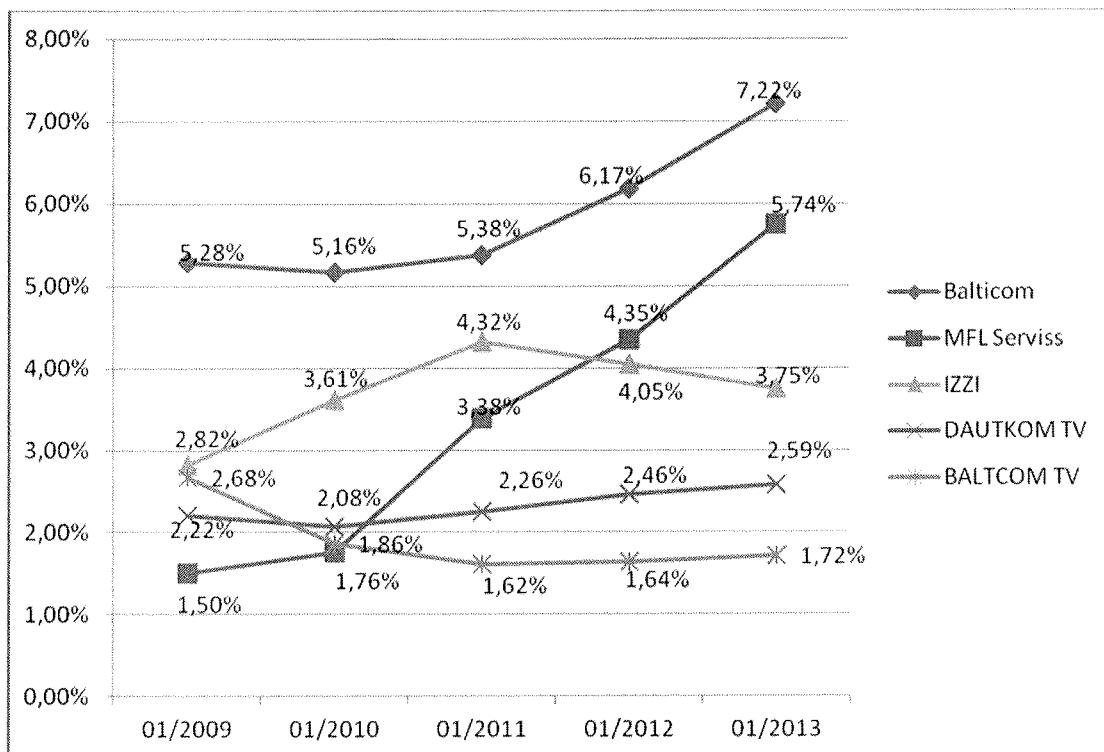
Apskatot SIA „Lattelecom” tirgus daļas (nemot vērā tirgus definīciju mazumtirdzniecības līmenī un komersantus, kuriem ir sava piekļuves tīkls), uz 2013.gada 1.janvāri SIA „Lattelecom” tirgus daļa bija 55.05% ar tendenci pieaugt pēdējos gados (skatīt attēlu 9). Šāda tirgus daļa ir uzskatāma kā pietiekami liela, lai ļautu nepārprotami secināt par SIA „Lattelecom” tirgus varu.

Attēls 9. SIA „Lattelecom” tirdzniecības daļas pēc aktīvo pieslēgumu skaita

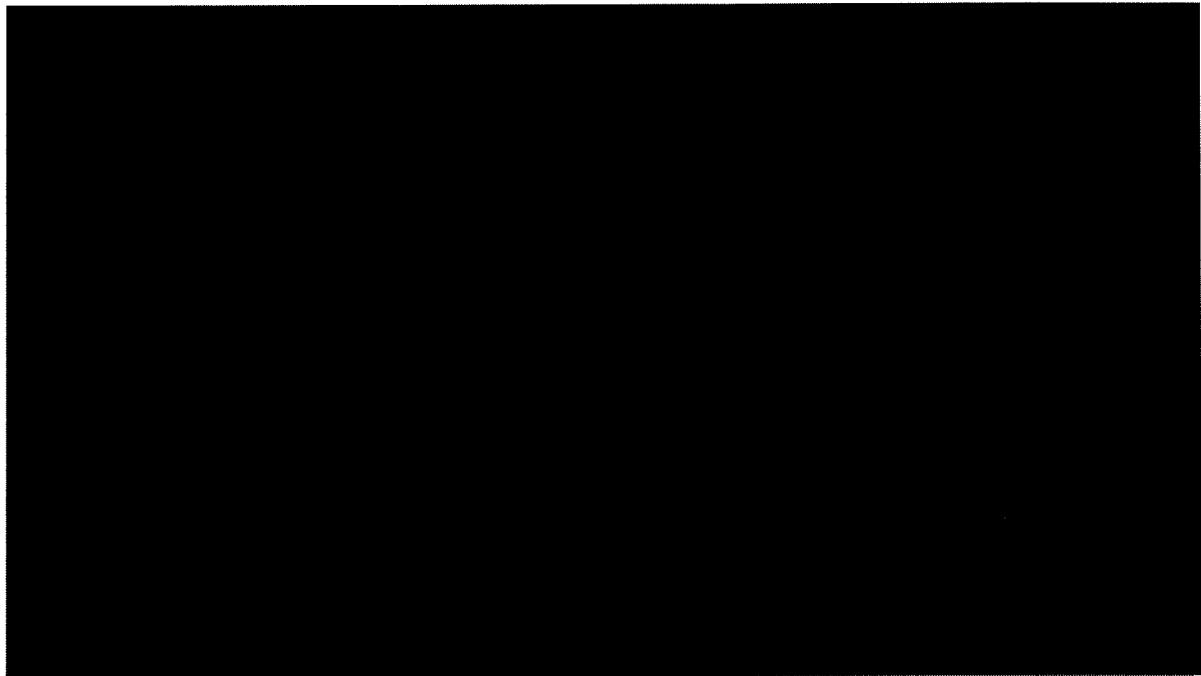
Analizējot alternatīvo operatoru tirdzniecības daļu dinamiku, nākošais lielākais platjoslas piekļuves pakalpojumu sniedzējs pēc aktīvo pieslēgumu skaita ir AS „Balticom”, kura tirdzniecības daļas uz 2013.gada 1.janvāri bija 7,22% ar tendenci pieauga pēdējos gados. Arī SIA „MFL Serviss” nostiprina savas pozīcijas tīrgū. Pārējo lielāko alternatīvo operatoru tirdzniecības daļas ir mainīgas (skatīt attēlu 10).

Attēls 10. Lielāko alternatīvo operatoru tirdzniecības daļas pēc aktīvo pieslēgumu skaita

Komisija analizēja informāciju arī par iepēmumiem no platjoslas interneta piekļuves pakalpojumu sniegšanas 2010. un 2011.gadā. Attēlā 11 redzamas SIA „Lattelecom” un lielāko alternatīvo operatoru tirgus daļas pēc ieņēmumiem no platjoslas interneta piekļuves pakalpojumu sniegšanas.

Attēls 11: Tirgus daļas pēc ieņēmumiem

Tirgus daļu analīze norāda, ka Latvijā ir viens komersants, kurš uzskatāms par tirgus līderi – tā tirgus daļa ir vislielākā un tā ir ievērojami lielāka nekā jebkura cita tā konkurenta tirgus daļa. SIA „Lattelecom” tirgus daļa pēc ieņēmumiem 2010.gadā bija █% un 2011.gadā tās tirgus daļa pieauga līdz █%. Nākamais lielākais komersants tirgū pēc ieņēmumiem 2010.gadā bija AS „Balticom” ar tirgus daļu █%, kura 2011.gadā pieauga līdz █%.

Nemot vērā komersantu tirgus daļas pēc ieņēmumiem un pēc aktīvo pieslēgumu skaita platjoslas piekļuves mazumtirdzniecības tirgū, ir nepārprotami skaidrs, ka SIA “Lattelecom” joprojām saglabā būtisku ietekmi, turklāt SIA “Lattelecom” tirgus daļa un arī tās būtiskā ietekme turpina pieaugt. Neraugoties uz to, ka ar tirgus daļu analīzi pietiek, lai pārliecinātos par SIA “Lattelecom” būtisko ietekmi platjoslas piekļuves tirgū Latvijas teritorijā, Komisija tomēr analizē arī citus tirgus analīzes kritērijus.

5.2. Šķēršļi ienākšanai tirgū vai ekspansijai

Normatīvie šķēršļi ienākšanai platjoslas piekļuves mazumtirdzniecībā tirgū ir minimāli – nosūtīt Komisijai reģistrācijas paziņojumu, ikgadējā regulēšanas nodeva un ikgadējā informācijas sniegšana Komisijai – samērīgi un simetriski visiem komersantiem. Jaunu komersantu ienākšanu šajā tirgū attur būtiski strukturālie šķēršļi. Lai jauns komersants uzsāktu platjoslas piekļuves pakalpojumu sniegšanu mazumtirdzniecībā, tam vai nu ir nepieciešamas ievērojamas investīcijas sava elektronisko sakaru tīkla izveidošanai, vai arī jāizmanto jau eksistējoša komersanta elektronisko sakaru tīkls. Ja jaunam komersantam vairumtirdzniecībā jāiegādājas pakalpojums no eksistējoša komersanta, ar kuru jaunais komersants plāno konkurēt šī paša pakalpojuma mazumtirdzniecības tirgū, tad pastāv risks,

ka pret jauno komersantu var tikt vērstas negodīgas konkurences darbības, kuras var novest pie nepietiekamas cenu starpības (*anglu val. - margin squeeze*).

Līdz šim elektronisko sakaru sektora liberalizācijas pieredze ES rāda, ka šķēršļi ienākšanai tirgū bieži rada būtisku traucēkli, lai varētu attīstīties konkurējoši tirgi. Tomēr jāuzsver, ka situācija, kas izveidojusies Latvijā ir atšķirīga no situācijas, kāda tā ir izveidojusies valstīs, kur tirgus liberalizācija notika daudz ātrāk nekā Latvijā. Jau īsi pirms tirgus liberalizācijas Latvijā alternatīvie operatori sāka būvēt savus elektronisko sakaru tīklus. Tai laikā alternatīvie operatori bija gatavi piedāvāt galalietotājiem platjoslas piekļuves pakalpojumus izmantojot Ethernet LAN tīklus pēdējā jūdzē. Šobrīd var uzskatīt, ka Latvijā pastāv uz infrastruktūru balstīta konkurence.

Laika gaitā Rīgā ir izveidojušies daudzi dalībnieki, kas ir aktīvi tirgū, tādā veidā radot konkurences apstākļus platjoslas piekļuves pakalpojumu tirgū. Būvējot elektronisko sakaru tīklu, izmaksas uz vienu mājsaimniecību ir atkarīgas no iedzīvotāju blīvuma. Rīga ir visblīvāk apdzīvotākā teritorija visā valstī. Tātad Rīgā pārsvarā vietās, kur ir koncentrējušies vairāk iedzīvotāju (piemēram daudzstāvu mājas), izmaksas, būvējot savus tīklus bija daudz zemākas nekā ārpus Rīgas. Komisija pieļauj, ka Rīgā blīvi apdzīvotās teritorijās varētu būt sasniegts infrastruktūras piesātinājums un ka turpmāka jaunu komersantu ienākšana varētu būt efektīva pārpērkot vai apvienojot esošos tīkla operatorus. Arī tirgus daļas pēc ieņēmumiem liecina, ka alternatīvie operatori nav spējuši pietiekami nostiprināt ietekmi tirgū.

Attiecībā uz Latvijas teritoriju ārpus Rīgas, arī tur ir uz infrastruktūru balstīta konkurence. Lielākajās pilsētās, kā piemēram, Daugavpilī, Liepājā, Jelgavā un pat pavisam mazās pilsētās darbojas galvenokārt nelieli, vietējie operatori, kas tomēr rada nelielu konkurenci vēsturiskajam operatoram. Pastāv arī mazapdzīvotas teritorijas, kur vēsturisko apstākļu dēļ, vienīgais platjoslas piekļuves pakalpojuma nodrošinātājs ir SIA “Lattelecom”. Kaut gan pastāv alternatīvie elektronisko sakaru tīkli Latvijas teritorijā ārpus Rīgas, tomēr teritorija nav blīvi apdzīvota un izmaksas uz vienu mājsaimniecību ir augstas, kā arī elektronisko sakaru tīkla pārkājums šādiem komersantiem ir ierobežots. Infrastruktūras izbūve ir ļoti darbietilpīgs un no ekonomiskā viedokļa neizdevīgs pasākums, kas nozīmē arī lielu resursu patēriņu, un jau pastāvošas infrastruktūras dublēšanu, kurai nav alternatīvu izmantošanas iespēju. Infrastruktūras izbūve tāpēc var būt kā liels šķērslis ienākšanai tirgū un tikai komersants ar lielu pieejamu finanšu līdzekļu apjomu var atļauties būvēt savu piekļuves infrastruktūru. Papildus, izbūvēta piekļuves infrastruktūra nozīmē arī neatgūstamās izmaksas (*anglu val. - sunk costs*) gadījumā, kad lietotājs, kam komersants ir izbūvējis piekļuves infrastruktūru, maina pakalpojumu sniedzēju, jo alternatīvas tās izmantošanas iespējas nepastāv. Kā šķēršļus var minēt arī kabeļu kanalizāciju pieejamību, darbaspēka izmaksas, kā arī inženiertehniskos darbus.

Kaut gan pastāv alternatīvas infrastruktūras, var secināt, ka šķēršļi tomēr ir būtiski ienākšanai tirgū un tāpēc tas attaisnotu apsteidzošu (*ex ante*) regulēšanu. Maz ticams, ka esošās alternatīvās infrastruktūras spēs radīt tuvākajā laikā efektīvu konkurenci, jo to ierobežo galvenokārt strukturāli šķēršļi, t.i. iepriekšminētās neatgūstamās izmaksas, SIA “Lattelecom” izmaksu priekšrocības un apjoma un mēroga ekonomika. Ir maz ticams, ka alternatīvie operatori spētu izvērst savu alternatīvo infrastruktūru, kas spētu dublēt SIA “Lattelecom” infrastruktūru Latvijas teritorijā. Jāsecina, ka šķēršļi ienākšanai tirgū paliks vēl arvien augsti un nepārejoši tuvākajā nākotnē.

Ir būtiski, ka Latvijas teritorijā ir pieejami tirgus Nr.4 un tirgus Nr.5 pakalpojumi, jo sekojot investīciju kāpņu pieejai, šie pakalpojumi atvieglo ienākšanu tirgū.

5.3. Kontrole pār būtisku infrastruktūru

Būtiska infrastruktūra ir elektronisko sakaru tīkla daļa dažādu elektronisko sakaru pakalpojumu nodrošināšanai fiksētā vietā tirgū, ko nav iespējams ātri dublēt un kas nodrošina pakalpojumu sniegšanu. Šajā tirgū tas ir piekļuves tīkls. SIA „Lattelecom” piekļuves tīkls ir vislielākais Latvijā. 2011.gadā SIA „Lattelecom” rīcībā bija [REDACTED] km piekļuves līniju, savukārt nākamais lielākais komersants pēc piekļuves līniju garuma ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Latnet Serviss” – [REDACTED] km, sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Telia Latvija” (turpmāk – SIA „Telia Latvija”) – [REDACTED] km un akciju sabiedrība „Latvenergo” (turpmāk – AS „Latvenergo”) – [REDACTED] km.

Šobrīd blīvāk apdzīvotās teritorijās SIA „Lattelecom” infrastruktūra ir dublēta vai pat paralēli izbūvēta vairākkārtīgi, bet ārpus šīm blīvāk apdzīvotām teritorijām infrastruktūra nav dublēta.

Jāņem vērā, ka elektronisko sakaru nozare attīstās strauji, kā rezultātā esošā elektronisko sakaru infrastruktūra laika gaitā noveco. Komersantiem nepārtraukti nepieciešams investēt ne tikai jaunas infrastruktūras izveidē, bet arī esošās infrastruktūras modernizēšanā. Operatoru investīcijas elektronisko sakaru infrastruktūrā var kalpot kā instruments, lai prognozētu attīstību nozarē nākotnē (skatīt sadaļu 5.4.).

Papildus jāņem vērā, ka SIA „Lattelecom” ir liels komersants ar priviliģētu pieeju kapitālam, kas nepieciešama elektronisko sakaru tīklu uzturēšanai un modernizēšanai. SIA „Lattelecom” ekonomiskais vēriens tai dod priekšrocības attiecībā pret citiem komersantiem, kuriem nav šādas piejas kapitālam investīciju veikšanai.

Alternatīvie operatori pārsvarā velk kabeļus pāri ielām un starp ēkām un piestiprina tos pie ēku fasādēm. Kaut gan Rīgas Domes 2006.gada 7.februāra saistošie noteikumi Nr.38 Rīgas vēsturiskajā centrā aizliedz jebkādu inženierkomunikāciju gaisa vadu un kabeļu vilkšanu pāri ielām un starp ēkām. SIA „Lattelecom” atrodas priviliģētākā stāvoklī, jo SIA „Lattelecom” rīcībā ir pazemes inženiertehniskā infrastruktūra. Arī galalietotāji SIA „Lattelecom” interneta piekļuves pakalpojumus bieži vien uztver kā „uzticamākus”. SIA „Lattelecom” ir vēsturiski attīstīts elektronisko sakaru tīkls pamattīkla līmenī, tam ir arī resursi nodrošināt iekārtas un lielāki resursi nodrošināt arī labākus speciālistus. Papildus SIA „Lattelecom” ir resursi nodrošināt labāku galalietotāju apkalpošanas centru. Nēmot vērā SIA „Lattelecom” galalietotāju skaitu, galalietotāju apkalpošanas izmaksas uz vienu galalietotāju ir zemākas, kas savukārt veicina labāku galalietotāju apkalpošanu, kā arī bojājumu novēršanas laiku. Tas nozīmē, ka blīvāk apdzīvoto teritoriju galalietotājus SIA „Lattelecom” teorētiski var apkalpot ar zemākām izmaksām, nekā tas ir alternatīvajiem operatoriem.

Komisija konstatē, ka SIA „Lattelecom” kontrolē infrastruktūru, kas ir nepieciešama, lai nodrošinātu piekļuvi galalietotājiem.

5.4. Tehnoloģiska rakstura priekšrocības vai pārākums

Tā kā platjoslas piekļuves pakalpojumu var nodrošināt ar lielākiem ātrumiem, izmantojot dažādas optiskās šķiedras arhitektūras un dažādus tehnoloģiskos uzlabojumus, tāpēc lai analizētu tehnoloģiska rakstura priekšrocības, Komisija analizē vēsturiskā un alternatīvo operatoru optikas īpatsvaru un izplatību, īpatsvaru pēc nodrošinātajiem ātrumiem un investīcijām elektronisko sakaru tīklā.

Lai analizētu optikas īpatsvaru, Komisija analizē visu nodrošināto tehnoloģiju īpatsvaru (skatīt tabulu 5)

Tabula 5. SIA “Lattelecom” un alternatīvo operatoru tehnoloģiju procentuālais dalījums

	Lattelecom	Alternatīvie operatori
xDSL	57.69%	0.14%
Kabeļu tīkli	0.00%	8.76%
Fiksētā bezvadu piekļuve	0.20%	6.81%
Ethernet LAN	0.00%	28.10%
VDSL	0.71%	0.02%
FTTH	38.71%	0.97%
FTTB + Ethernet LAN	1.42%	50.51%
Kabelis NGA	0.00%	3.61%
citi	1.26%	1.08%

Vērtējot NGA īpatsvaru nacionālajā līmenī, SIA „Lattelecom” NGA īpatsvars sastāda 40.84%, bet alternatīvo operatoru - 55.11%. Kaut gan SIA “Lattelecom” ir līdere FTTH tehnoloģijas izvēršanā, alternatīvie operatori dominē FTTB + Ethernet LAN kontekstā.

Tabula 6. SIA “Lattelecom” un alternatīvo operatoru nodrošināto platjoslas piekļuves pakalpojumu ātrumu procentuālais dalījums

	Lattelecom	Alternatīvie operatori
no 256 Kbit/s līdz 2 Mbit/s	0.66%	6.11%
no 2Mbit/s līdz 10 Mbit/s	42.98%	22.33%
no 10 Mbit/s līdz 30 Mbit/s	17.13%	23.98%
no 30 Mbit/s līdz 100 Mbit/s	19.34%	26.74%
virs 100 Mbit/s	19.90%	20.84%

Tā kā alternatīvie operatori pamatā izvērš FTTB + Ethernet LAN (tehnoloģijas īpatsvars 50.51% no visu alternatīvo operatoru pieslēgumiem), tad tie var nodrošināt konkurētspējīgus ātrumus (skatīt tabulu 6). Salīdzinot ar SIA “Lattelecom” platjoslas piekļuves pakalpojuma nodrošinātajiem ātrumiem virs 10 Mbit/s. Ľoti labs rādītājs ir nelielais īpatsvars no 256 Kbit/s līdz 2 Mbit/s, kas raksturīgs gan SIA “Lattelecom”, gan alternatīvajiem operatoriem.

Analizējot investīcijas elektronisko sakaru tīklā, 2010. un 2011.gadā komersanti, kas visvairāk investēja savā elektronisko sakaru tīklā bija SIA „Lattelecom”, valsts akciju sabiedrība "LATVIJAS VALSTS RADIO UN TELEVĪZIJAS CENTRS", akciju sabiedrība "Telekom Baltija", sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Master Telecom”, AS „Latvenergo”, SIA „Telia Latvija”, SIA „IZZI” u.c. Ja apskata katru komersantu atsevišķi, tad gan 2010., gan 2011.gadā visvairāk savā elektronisko sakaru tīklā investēja SIA „Lattelecom”, bet alternatīvo operatoru investīcijas sastāda █%, kas ir labs rādītājs tam,

ka arī alternatīvie operatori aktīvi investē savā elektronisko sakaru tīklā, tādā veidā turpinot nodrošināt konkurenci, kas ir pamats elektronisko sakaru attīstībai Latvijā.

Taču, ja apskata katru komersantu atsevišķi, tad 2010. un 2011.gadā savā elektronisko sakaru tīklā visvairāk investēja SIA „Lattelecom”.

5.5. Nepietiekama kompensējošā pirkspēja vai tās trūkums

Komisija uzskata, ka nepieciešams analizēt, vai pastāv kompensējošā pirkspēja pret vislielāko komersantu - SIA „Lattelecom”. Lai analizētu kompensējošo pirkspēju ir nepieciešams nošķirt šādus divus gadījumus:

- kompensējošā pirkspēja galalietotāju līmenī;
- kompensējošā pirkspēja vairumtirdzniecības līmenī.

Kompensējošā pirkspēja galalietotāju līmenī

Kompensējošā pirkspēja galalietotāju līmenī pastāv tad, kad galalietotājam ir iespēja mainīt operatoru uz citu operatoru gadījumā, ja SIA „Lattelecom” piekļuves pakalpojumu tarifi ir augstāki nekā citu komersantu pakalpojumu tarifi ar salīdzināmu kvalitāti. Tomēr svarīgi, lai izmaksas, kas saistītas ar operatora maiņu, nav lielas un ir mazākas kā potenciālie ietaupījumi. Līguma termiņš, kas tiek slēgts, parasti ir divi gadi. Līgumsods parasti ir atkarīgs no tādiem faktoriem kā, vai piemēram, modems, dekoders (ja izvēlas saistīto pakalpojumu) u.c. iekārtas ir galalietotāja īpašums vai tas ir operatora īpašums. Ja iekārtas ir galalietotāja īpašums, tad līgumsods parasti ir mazāks. Komisija uzskata, ka termiņš divi gadi ir samērīgs laiks, lai atgūtu nepieciešamās investīcijas.

Komisija jau konstatēja, ka blīvāk apdzīvotās teritorijās parasti pastāv vairākas alternatīvas infrastruktūras. Galalietotājiem ir iespējams mainīt pakalpojumu sniedzēju un pat izvēlēties sev piemērotāko, kas atbilst galalietotāja tarifu, ātrumu, kvalitātes, pakalpojumu daudzveidības u.c. prasībām.

Vietās, kur tomēr pastāv neliela infrastruktūras konkurence (galvenokārt lielākajās pilsētās), galalietotājam pastāv izvēle, kuru pakalpojumu sniedzēju izvēlēties. Tomēr, Komisija secina, ka pašlaik Latvijā neeksistē neviens alternatīvais operators ar pietiekami lielu kapacitāti un elektronisko sakaru tīkla pārklājumu, lai spētu nodrošināt lielu platjoslas piekļuves pakalpojumu lietotāju vai lietotāju grupu ar tai nepieciešamo platjoslas piekļuves pakalpojumu apjomu, ātrumu un kvalitāti. Papildus jāņem vērā fakts, ka arī mazie tirgus dalībnieki, kas sniedz platjoslas piekļuves pakalpojumu bieži vien nevar reaģēt uz galalietotāja pieprasījumiem, jo operatoru pamattīkla kapacitāte dažkārt nav pietiekoša. Galalietotāji, īpaši juridiskas personas, parasti negaidītu līdz kamēr alternatīvais operators izbūvē papildus elektronisko sakaru tīkla kapacitāti.

Kompensējošā pirkspēja vairumtirdzniecības līmenī

Tā kā blīvāk apdzīvotās teritorijās pastāv vairākas infrastruktūras, citiem komersantiem varētu arī nebūt interese noslēgt līgumu par platjoslas piekļuves pakalpojumu vairumtirdzniecībā saņemšanu šajās vietās.

Kompensējošā pirkspēja tirgū var pastāvēt tad, ja pieprasījuma pusi pārstāv viens vai vairāki lieli komersanti, kuru pieprasījuma apjoms veido nozīmīgu kopējā tirgus pieprasījuma daļu. Šāds lietotājs vai to grupa var ietekmēt pakalpojumu sniedzēja noteiktos pakalpojumu tarifus, pakalpojumu sniegšanas nosacījumus un to kvalitāti. Platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgū nav izveidojies būtisks pieprasījums pēc

piedāvātajiem vairumtirdzniecības pakalpojumiem (skatīt tabulu Nr.7), tādēļ secināms, ka tirgū neeksistē neviens pietiekami liels pakalpojuma lietotājs, kurš varētu ietekmēt SIA „Lattelecom” noteiktos platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā tarifus.

Tabula 7. Platjoslas piekļuves tirgus kopējais apgrozījums

Gads	Apgrozījums
2009	1 125 272
2010	969 025
2011	723 317
2012	860 135

Komisija secina, ka kompensējošā pirkspēja galalietotāju līmenī pastāv tikai ļoti blīvi apdzīvotās teritorijās un vairumtirdzniecības līmenī nepastāv.

5.6. Pakalpojumu sasaistīšana (pakalpojumu dažādošana)

Sasaistīto pakalpojumu izmantošanas tendence gadu no gada aug. Tāda pati tendence ir arī Latvijā.

SIA „Lattelecom” piedāvā gan komplektus „divi vienā”, gan komplektu „trīs vienā”, ko iespējams ar labākiem nosacījumiem saņemt vienotā piedāvājumā. Tādiem pakalpojumiem ir raksturīgi, ka iekšzemes izsaukumi SIA „Lattelecom” publiskā elektronisko sakaru tīkla ietvaros ir bez maksas, kas rada alternatīvajiem operatoriem būtiskus šķēršļus pilnvērtīgi konkurēt balss telefonijas tirgos. Arī SIA „Lattelecom” galalietotāji galvenokārt izvēlas piekļuves pakalpojums vienā kopīgā piedāvājumā ar balss telefonijas un platjoslas piekļuves pakalpojumiem.

SIA „Lattelecom” saistīto pakalpojumu lietotāju skaits kopā 2011.gadā bija █, kas ir par █% vairāk salīdzinājumā ar 2009.gadu. 2012.gadā SIA „Lattelecom” tirgus daļa attiecībā uz saistītajiem pakalpojumiem bija █%. SIA „Lattelecom”, salīdzinot ar daudziem citiem komersantiem, ir priekšrocība, ka komersanta rīcībā ir visas nepieciešamās elektronisko sakaru tīkla komponentes (piekļuves tīkls, pamattīkls, balss telefonijas iekārtas, datu pārraides iekārtas) pietiekamā kapacitātē, lai piedāvātu galalietotājiem gandrīz visus elektronisko sakaru pakalpojumus fiksētajā elektronisko sakaru tīklā. Daudziem alternatīvajiem operatoriem trūkst infrastruktūras vai atsevišķu elektronisko sakaru tīkla komponenšu. SIA „Lattelecom” izmanto tā rīcībā esošās infrastruktūras sniegtās priekšrocības pakalpojumu sasaistīšanai.

Vēl komplektus „divi vienā” vai komplektu „trīs vienā” pakalpojumus piedāvā arī SIA „BALTCOM TV SIA”, SIA „IZZI”, SIA TELENET, AS „BALTICOM”, SIA „DAUTKOM”, SIA „LIVAS”, SIA „MWTV” u.c. Tarifi (skatīt 1.pielikumā) par saistītiem pakalpojumiem atšķiras atkarībā no tehnoloģijas, t.i., vai optika ir pieejama konkrētajā adresē, no ātrumiem, no televīzijas, t.i. analogā vai digitālā, no kanālu skaita. Vairāki komersanti iekļauj bezmaksas minūtes uz SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīklu, tādā veidā iegūstot kritisko masu. Tomēr SIA „Lattelecom” ir priekšrocības iekļaujot bezmaksas minūtes savā elektronisko sakaru tīklā attiecībā pret komersantiem, kuri iekļauj bezmaksas minūtes uz SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīklu, jo šādā gadījumā alternatīvajiem operatoriem nepieciešams maksāt SIA „Lattelecom” savienojuma pabeigšanas maksu.

Lai pilnvērtīgi konkurētu ar SIA „Lattelecom”, alternatīvajiem operatoriem būtu jāinvestē publiskā elektronisko sakaru tīkla infrastruktūrā, ar nolūku nodrošināt saistītos pakalpojumus. Sakarā ar to komersantiem jāveic liela apjoma investīcijas. Izmaksas ir lielas, jo, ārpus blīvāk apdzīvotām teritorijām, daudziem komersantiem nav iespēju rast finansējumu šo darbu veikšanai. Papildus, būvēta infrastruktūra balss telefonijas pakalpojumu sniegšanai nozīmē arī neatgūstamās izmaksas.

5.7. Mēroga un vēriena ekonomikas priekšrocības

SIA „Lattelecom” kā vēsturiskajam operatoram ir nozīmīgas un praktiskas priekšrocības attiecībā pret alternatīvajiem operatoriem platjoslas piekļuves mazumtirdzniecības tirgū tā mēroga un vēriena ekonomikas dēļ. SIA „Lattelecom” ir vislielākais operators fiksētajā elektronisko sakaru tīklā ar apgrozījumu 2012.gadā – [REDACTED] latu. Otra lielākā operatora fiksētā elektronisko sakaru tīklā SIA „BALTCOM TV” apgrozījums bija mazāk nekā [REDACTED] % no SIA „Lattelecom” apgrozījuma – [REDACTED] latu. Tādējādi SIA „Lattelecom” var izmantot mēroga ekonomikas priekšrocības – t.i. lielā apjoma dēļ SIA „Lattelecom” izmaksas uz vienu vienību ir zemākas nekā tās konkurentiem, kas kavē jaunu komersantu ienākšanu tirgū un jau esošo komersantu attīstību.

SIA „Lattelecom” vēsturiskā operatora statuss ir arī cēlonis tās ekonomiskās darbības vērienā. SIA „Lattelecom” papildus platjoslas piekļuvei piedāvā ļoti plašu pakalpojumu klāstu gan mazumtirdzniecībā gan vairumtirdzniecībā. Vēriena ekonomikas priekšrocība ļauj SIA „Lattelecom” izmantot savu ietekmi vienā elektronisko sakaru tirgū, lai mazinātu šķēršļus ienākšanai citā elektronisko sakaru tirgū.

Neraugoties uz vairākām alternatīvajām infrastruktūrām Rīgā, SIA „Lattelecom” ir mēroga un vēriena ekonomikas priekšrocības attiecībā pret alternatīvajiem operatoriem, kas var nākotnē ļaut SIA „Lattelecom” nostiprināt ietekmi šajā tirgū. Ja platjoslas piekļuves tīklā tiek veikta būtiska modernizācija un komersantiem nepieciešamas nozīmīgas investīcijas savu elektronisko sakaru tīklu modernizēšanai, tad SIA „Lattelecom” mēroga ekonomikas priekšrocības dod tai priviliģētu pieejumu finanšu resursiem un tajā pat laikā SIA „Lattelecom” var prognozēt lielāku investīciju atdevi uz vienu vienību, jo SIA „Lattelecom” veiktās investīcijas var izmantot vairāku pakalpojumu gan mazumtirdzniecībā, gan vairumtirdzniecībā sniegšanā. Ja veicamās investīcijas ļauj komersantam izmantot būtiski uzlabotu tehnoloģiju platjoslas piekļuves mazumtirdzniecībā pakalpojumu sniegšanai, tad tam komersantam, kuram ir priekšrocības šo investīciju ieviešanā, pastāv arī priekšrocības konkrētā pakalpojuma – šajā gadījumā platjoslas piekļuves mazumtirdzniecībā – sniegšanā.

5.8. Komersanta vai komersanta grupas vertikālā integrācija

Tādiem komersantiem, kuriem pieder elektronisko sakaru tīkls, kuru tie izmanto elektronisko sakaru piedāvāšanai gan vairumtirdzniecībā, gan mazumtirdzniecībā, ir priekšrocības attiecībā pret citiem komersantiem, kuru rīcībā nav šāda elektronisko sakaru tīkla. Papildus efektīvākai izmaksu struktūrai vertikālā integrācija dod iespēju komersantiem paplašināt savu ietekmi vertikāli saistītos tirgos. Vertikāli integrēti komersanti var izmantot savu stāvokli vairumtirdzniecības tirgū, lai palielinātu savu tirgus daļu attiecīgajā saistītajā mazumtirdzniecības tirgū, nepieļautu citu komersantu tirgus daļu palielināšanos, kā arī kavētu jaunu komersantu ienākšanu konkrētajā tirgū.

Lai arī Rīgā SIA „Lattelecom” vertikālās integrācijas sniegtās priekšrocības ierobežo alternatīvo operatoru pašu izbūvētie elektronisko sakaru tīkli, tomēr Komisija uzskata, ka kopumā Latvijā SIA „Lattelecom” dominējošais pārsvars infrastruktūras un elektronisko sakaru tīkla pārkājuma ziņā dod tam iespēju izmantot savas vertikālās integrācijas

priekšrocības, lai varētu kavēt efektīvas konkurences veidošanos un nostiprināšanos platjoslas piekļuves tirgū.

5.9. Rezultāti

Platjoslas piekļuves mazumtirdzniecībā tirgū Komisija konstatē, ka nepastāv efektīva konkurence un ka viens komersants uzskatāms par komersantu ar BIT – SIA „Lattelecom”. Par SIA „Lattelecom” būtisku ietekmi platjoslas piekļuves mazumtirdzniecības tirgū liecina SIA „Lattelecom” īpatsvars tirgū gan pēc ieņēmumiem, gan pēc aktīvo pieslēgumu skaita, tehnoloģiska rakstura šķēršļi ienākšanai tirgū, SIA „Lattelecom” kontrole pār būtisku infrastruktūru, SIA „Lattelecom” mēroga un vēriena ekonomikas radītās priekšrocības, SIA „Lattelecom” vertikālās integrācijas radītās priekšrocības, kompensējošās pirktpējas trūkums tirgū un SIA „Lattelecom” sniegto sasaistīto pakalpojumu radītās priekšrocības.

Nemot vērā, ka Komisijai svarīgāk ir novērst šķēršļus efektīvai konkurencei tieši mazumtirdzniecības tirgū un ka konkurences apstākļi mazumtirdzniecības tirgū diktē pieprasījumu vairumtirdzniecības tirgū, Komisija uzskata, ka mazumtirdzniecības tirgus analīzes rezultātus jāpiemēro vairumtirdzniecības tirgum.

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija nosaka SIA „Lattelecom” kā komersantu ar būtisku ietekmi platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā Latvijas Republikas teritorijā tirgū.

6. Situācija Tirgū Nr.5

Ar lēmumu Nr.24 SIA “Lattelecom” ir noteikta BIT un piemērotas saistības. Tabulā 8 skatīt tirgus Nr.4 un tirgus Nr.5 piekļuves līniju skaitu, ko SIA “Lattelecom” nodrošināja citiem operatoriem.

Tabula 8. SIA „Lattelecom” nodrošinātās piekļuves līnijas citiem operatoriem

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>WLA</i>	0	0	0	0	0	0
<i>WBA</i>	885	847	420	276	193	143

Pēc tirgus Nr.5 pakalpojumiem ir salīdzinoši neliels pieprasījums. Tas liecina par to, ka pieprasījums pēc *WLA* un *WBA* nepastāv.

SIA „Lattelecom” platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pamat piedāvājumā piedāvā šādus tarifus:

1) DSLAM augšupielādes datu plūsmas ierīkošana

	Ar 100,1000 Mbit/s vai citu ESK nepieciešamo kapacitāti, Lattelecom tehnisko
--	--

	iespēju robežās
DSLAM augšupielādes datu plūsmas ierīkošana (vienreizēja maksa, ar PVN)	344.85 Ls

2) Atvilces pakalpojums

	Ar 100Mbit/s kapacitāti	Ar 1000Mbit/s kapacitāti
Atvilces datu plūsmas ierīkošana (vienreizēja maksa, ar PVN)	1694.00 Ls	1694.00 Ls
Atvilces datu plūsmas abonēšana (ikmēneša maksājums, ar PVN)	1391.50 Ls	13915.00 Ls

3) DSL Piekļuve

	4Mbit/s/512kbit/s	8Mbit/s/512kbit/s	10Mbit/s/512kbit/s
DSL piekļuves ierīkošana ar Lattelecom filtru un modemu (vienreizēja maksa, ar PVN)	42.35 Ls	42.35 Ls	42.35 Ls
DSL piekļuves ierīkošana bez Lattelecom filtra un modema (vienreizēja maksa, ar PVN)	9.68 Ls	9.68 Ls	9.68 Ls
DSL piekļuves abonēšana (ikmēneša maksājums, ar PVN)	7.02 Ls	10.16 Ls	14.88 Ls
Lattelecom ADSL modema abonēšana (ikmēneša maksājums, ar PVN)	2.60 Ls	2.60 Ls	2.60 Ls

7. Būtiska ietekme tirgū

7.1. Speciālu prasību (saistību) noteikšana komersantiem

Saskaņā ar ESL 31. pantu Komisijai ir tiesības, pamatojoties uz tirgus analīzes rezultātiem, piemērot, saglabāt, grozīt vai atcelt saistības komersantiem ar būtisku ietekmi konkrētajā tirgū, lai konkrētajā tirgū nodrošinātu efektīvu konkurenci.

ESL 31. panta otrā daļa nosaka, ka:

Nemot vērā ESL 31. panta pirmajā daļā minētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Komisija nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā Komisija konstatē, ka tirgū nav efektīvas konkurences, tā pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu komersantiem Komisijas noteiktajā kārtībā.

Ja Komisija konstatē, ka tirgū ir efektīva konkurence, tā nepiemēro vai atceļ speciālās prasības komersantiem ar BIT.

Nosakot konkrētas saistības, pienākumus komersantiem, Komisija ievēro arī vispārējos EK definētos elektronisko sakaru nozares regulēšanas mērķus:

- konkurences veicināšanu;
- vienota iekšējā tirgus attīstību Eiropas Savienībā;
- lietotāju interešu ievērošanu.

Saskaņā ar ESL 38. panta pirmo un otro daļu:

komersantam ar BIT piekļuves vai starpsavienojumu jomā Komisija var uzlikt šādas saistības:

- caurredzamības saistības,
- vienlīdzīgas attieksmes saistības,
- atdalītas finanšu uzskaites saistības,
- tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības,
- pienākumus un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam.

Komisija, uzliekot komersantam ar BIT piekļuves vai starpsavienojumu jomā ESL 38. panta pirmajā daļā minētās saistības, ievēro objektivitātes, caurredzamības, samērības un vienlīdzības principus atbilstoši risināmās problēmas būtībai un regulēšanas mērķiem. Pirms tiek pieņemts lēmums par saistību uzlikšanu, Komisija konsultējas ar elektronisko sakaru tirgus dalībniekiem.

7.2. Saistības

7.2.1. Caurredzamības saistības

ESL 39. panta pirmā daļa nosaka, ka Komisija, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt caurredzamības saistības piekļuves vai starpsavienojumu jomā. Caurredzamības saistības var ietvert noteiktas informācijas (uzskaite, tehniskie un elektronisko sakaru tīkla raksturparametri, tarifu, piekļuves un starpsavienojumu nodrošināšanas un izmantošanas nosacījumi) publiskošanas un pamatpiedāvājumu publicēšanas saistības un prasības attiecībā uz publicējamiem pamatpiedāvājumiem.

ESL 39. panta otrā daļa nosaka, ja komersantam ar BIT ir noteikts vienlīdzīgas attieksmes pienākums, tad Komisija var prasīt, lai tas publicē piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumus, kuros iekļautā informācija būtu detalizēti atdalīta, un nodrošina, ka komersantiem — pakalpojumu saņēmējiem — nav jāmaksā par saistītām iekārtām vai aprīkojumu, kas pieprasītajam pakalpojumam nav nepieciešams.

ESL 39. panta trešā daļa nosaka, ka komersants ar BIT Komisijas noteiktajā kārtībā publicē pamatpiedāvājumu piekļuves vai starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām.

ESL 39. panta ceturtā daļa nosaka, Komisijai ir tiesības:

- 1) noteikt un publicēt oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” prasības attiecībā uz piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumā ietveramo informāciju un nepieciešamo tās detalizācijas līmeni;
- 2) noteikt piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma publicēšanas veidu;
- 3) noteikt grozījumus publicētajā piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumā, ja tā nosacījumi neatbilst Komisijas prasībām.

7.2.2. Vienlīdzīgas attieksmes saistības

ESL 40. pants nosaka, ka Komisija, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt šādus vienlīdzīgas attieksmes pienākumus piekļuves vai starpsavienojumu jomā:

- 1) pienākumu piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus elektronisko sakaru pakalpojumus;
- 2) pienākumu sniegt citiem komersantiem elektronisko sakaru pakalpojumus un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem šis komersants pats sniedz pakalpojumus un informāciju savām struktūrvienībām, saistītajiem uzņēmumiem vai partneriem, un tādā pašā kvalitātē.

7.2.3. Atdalītas finanšu uzskaites saistības

ESL 41. pants nosaka, ka Komisija, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt pienākumu piekļuves un starpsavienojumu jomā veikt atsevišķu darbības uzskaiti.

7.2.4. Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības

ESL 42. panta pirmā daļa nosaka, ka Komisija, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt piekļuves vai starpsavienojumu tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības (tajā skaitā pienākumu tuvināt tarifus izmaksām un prasības attiecībā uz izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmu). Uzliekot šādas saistības, Komisija ņem vērā attiecīgā komersanta investīcijas un ļauj tam gūt samērīgu peļņu no piekļuves vai starpsavienojumu nodrošināšanā ieguldītā kapitāla atbilstoši saistītajiem riskiem.

ESL 42. panta trešā daļa nosaka, ka, ja komersantam ir pienākums tuvināt tarifus izmaksām, tad tam jāpierāda Komisijai, ka tarifi ir balstīti uz pamatošām izmaksām, ņemot vērā peļņu par veiktajām investīcijām. Komisija izmaksu aprēķināšanai var izmantot arī citādas metodes, nevis tās, kuras izmantojis komersants, kā arī tarifus salīdzināmos konkrētos tirgos. Komisija var pieprasīt, lai komersants sniedz savu tarifu un izmaksu pamatojumu. Ja Komisija konstatē, ka tarifā iekļautās izmaksas nav pamatotas vai tarifi nav tuvināti izmaksām, tā ir tiesīga apturēt šo tarifu piemērošanu un noteikt tarifu augšējo robežu vai arī uzdot komersantam koriģēt tarifus.

ESL 42. panta ceturtā daļa nosaka, ka komersants ar BIT, kuram ir noteiktas prasības attiecībā uz izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmu, publisko izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmas aprakstu, norādot galvenās izmaksu grupas, kā arī izmaksu attiecināšanas noteikumus. Atbilstību izmaksu aprēķināšanas sistēmai pārbauda zvērināts revidents vai zvērinātu revidētu komercsabiedrība. Zvērināta revidēta ziņojumu par atbilstību noteiktajai izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmai komersants publicē katru gadu.

ESL 42. panta piektā daļa nosaka, ka komersantam ar BIT ir aizliegts noteikt piekļuves vai starpsavienojumu pakalpojumiem atlaides vai atlaižu apmēru atkarībā no sniegto pakalpojumu apjoma. Komisija var dot atlauju noteikt šādas atlaides vai atlaižu apmēru, ja komersants pierāda, ka tas tādējādi nenostādīs citus komersantus nevienlīdzīgā stāvoklī.

ESL 42.panta sestā daļa nosaka, ka komersantam ar BIT, kuram noteikta piekļuves vai starpsavienojumu tarifu regulēšanas saistība, Komisija var apturēt šo tarifu piemērošanu un noteikt tarifu augšējo robežu vai arī uzdot elektronisko sakaru komersantam koriģēt tarifus, ja Komisija konstatē, ka nav lietderīgi un samērīgi šim komersantam piemērot izmaksu aprēķināšanas saistības (tajā skaitā pienākumu tuvināt tarifus izmaksām un prasības attiecībā uz izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmu) un šā likuma 42.panta trešo daļu.

7.2.5. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam

ESL 44. panta pirmā daļa paredz, ka, ja Komisija tirgus analīzes rezultātā secina, ka piekļuves atteikums vai nepamatoti piekļuves noteikumi var kavēt ilglaicīga un konkurētspējīga mazumtirdzniecības tirgus izveidi vai tie neatbilst galatietotāji interesēm, tai ir tiesības komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt šādas saistības:

- 1) nodrošināt trešajām personām piekļuvi noteiktiem elektronisko sakaru tīkla elementiem vai iekārtām, tostarp piekļuvi elektronisko sakaru tīkla pasīvajiem elementiem, vai atsaistītu piekļuvi abonentlīnijām, lai citastarp atļautu nodrošināt operatora izvēles vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumu vai atļautu abonentlīnijas tālākpārdošanu;
- 2) risināt sarunas ar komersantiem, kuri pieprasī piekļuvi;
- 3) nepārtraukt piekļuvi tiem noteiktajiem elektronisko sakaru tīkla elementiem vai iekārtām, kuriem tā jau nodrošināta iepriekš;
- 4) nodrošināt noteiktus vairumtirdzniecības pakalpojumus trešajām personām elektronisko sakaru mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanai;
- 5) nodrošināt piekļuvi tehniskajām saskarnēm vai būtiskām tehnoloģijām, kas nepieciešamas elektronisko sakaru pakalpojumu savietojamībai vai virtuālā tīkla pakalpojumiem;
- 6) nodrošināt iespēju izvietot elektronisko sakaru tīklu nodrošināšanai izmantotajās telpās noteiktus elektronisko sakaru tīkla elementus vai nodrošināt cita veida infrastruktūras objektu kopīgu izmantošanu (tajā skaitā kabeļu kanalizācijas, elektronisko sakaru tīklu nodrošināšanai izmantoto ēku vai antenu mastu un torņu kopīgu izmantošanu);
- 7) sniegt noteiktus elektronisko sakaru pakalpojumus (tajā skaitā tādus pakalpojumus, kas nepieciešami intelektuālā tīkla pakalpojumiem vai viesabonēšanai mobilajos elektronisko sakaru tīklos), kas nepieciešami, lai lietotājiem nodrošinātu pilnīgu elektronisko sakaru pakalpojumu savietojamību;

8) nodrošināt piekļuvi darbības atbalstsistēmām vai līdzīgām programmatūras sistēmām, kas nepieciešamas, lai uzturētu godīgu konkurenci elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanā;

9) savstarpēji savienot elektronisko sakaru tīklus vai elektronisko sakaru tīklu elementus vai iekārtas.

ESL 44.panta otrā daļa paredz, ka Komisija nosaka prasības attiecībā uz piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai un atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumos iekļaujamo informāciju un šo pamatpiedāvājumu publicēšanu.

7.3. SIA „Lattelecom” saistības

Šī tirgus analīzes ziņojuma rezultātā komersantam ar būtisku ietekmi – SIA „Lattelecom” piemērotās saistības attiecas uz platjoslas piekļuves pakalpojumu nodrošināšanu, izmantojot optiskos elektronisko sakaru tīklus (FTTx).

Nemot vērā tirgus analīzes rezultātus, Komisija nosaka SIA „Lattelecom” kā komersantu ar būtisku ietekmi tirgū šādā elektronisko sakaru pakalpojumu tirgū:

- Platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā Latvijas Republikā.

Komisija secina, ka SIA „Lattelecom” piekļuves atteikums komersantiem vai nepamatoti piekļuves noteikumi var kavēt ilglaicīga un konkurēspējīga mazumtirdzniecības tirgus izveidi un tie neatbilst galalietotāju interesēm. Komisija plāno, ka SIA „Lattelecom” piemērojamās speciālās prasības (saistības) stāsies spēkā sešu mēnešu laikā no lēmuma par speciālu prasību (saistību) piemērošanu pieņemšanas brīža.

Ievērojot iepriekš minēto, Komisija saskaņā ar ESL un nemot vērā investīciju kāpņu pieeju, un nemot vērā BEREC Ziņojumu BoR(11)43, BEREC 2010.gada marta Ziņojumu BoR (10) 08 par nākamās paaudzes piekļuves tīkliem – ieviešana un vairumtirdzniecības pakalpojumi, BEREC 2012.gada kopējo nostāju (BoR (12)128) par saistībām platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības (ieskaitot piekļuvi datu plūsmai) tirgū, kas noteiktas būtiskas ietekmes noteikšanas rezultātā un ERG atzinumu (ERG (07) 16rev2) par regulešanas principiem attiecībā uz nākamās paaudzes piekļuves tīkliem, nosaka SIA „Lattelecom” šādas saistības (speciālas prasības):

Lēmums Nr.24 attiecas tikai uz platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojumu nodrošināšanu pa metāliskā vītā pāra elektronisko sakaru tīkliem, izmantojot xDSL datu pārraides tehnoloģiju. Nepieciešams saglabāt esošās saistības noteiktas ar Lēmumu Nr.24. Nepieciešams atceļt Lēmuma Nr.24 6.punktā minēto summu 36 tūkstošu latu, lai tirgū Nr.5 uzraudzītu tarifu noteikšanu balstītu uz izmaksām. Balstoties uz šo ziņojumu Komisija pieņems lēmumu, ar kuru SIA „Lattelecom” piemērotās saistības tiks papildinātas ar saistībām platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojumu nodrošināšanai pa optikas elektronisko sakaru tīkliem (FTTx).

Platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā

Platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā ir svarīgs vairumtirdzniecības pakalpojums tiem komersantiem, kuri ir uzsākuši sniegt elektronisko sakaru pakalpojumus un kuri ir sākuši paši savu elektronisko sakaru tīklu būvniecību, bet to izbūvētie elektronisko sakaru tīkli vēl nepārklāj pietiekami plašu Latvijas teritoriju un tie nav pietiekami sazaroti, lai varētu

efektīvi izmantot elektronisko sakaru tīklu operatoru sniegtos atsaistītas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumus. Platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojums var kalpot par efektīvu atbalstu tiem, pārsvarā mazajiem, komersantiem, kuru pašu izbūvētie elektronisko sakaru tīkli vēl neļauj tiem sasniegta lielu galalietotāju skaitu, bet kuriem, tajā pašā laikā, nepieciešams veikt lielus ieguldījumus savas infrastruktūras būvniecībā. Platjoslas piekļuves pakalpojumi par regulētiem tarifiem un izmantošanas nosacījumiem var atļaut alternatīvajiem operatoriem vairot savu lietotāju bāzi, veicināt savu zīmola atpazīstamību un palīdzēt nostiprināties platjoslas piekļuves mazumtirdzniecības tirgū vēl pirms tie ir izbūvējuši savus visaptverošus elektronisko sakaru tīklus.

Piekļuves saistība platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojumam ir efektīva tikai tad, ja komersants ar BIT ar vienādiem nosacījumiem nodrošina platjoslas piekļuvi vairumtirdzniecībā savām struktūrvienībām un saistītajiem uzņēmumiem kā arī alternatīvajiem operatoriem. Platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumu lietotājiem ir jābūt skaidri zināmiem nosacījumiem un procedūrām pakalpojuma saņemšanai un izmantošanai, tostarp pakalpojumu cenām. Izmaksām tuvināti tarifi nozīmē mērenu peļņu no izmantotā kapitāla. Ja ieguldījumi neaizstājamos fiziskajos aktīvos, piemēram, inženiertehniskajā infrastruktūrā, nav saistīti tieši ar NGA tīklu ieviešanu (un neietver līdzīga līmeņa sistematisku risku), nedrīkst uzskatīt, ka to riska profils atšķiras no esošās vara kabeļu infrastruktūras riska.

Lai nodrošinātu efektīvu platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanu, ir vajadzīgas caurredzamības un vienlīdzīgas attieksmes saistības. Pakalpojumu tarifiem jāatspoguļo izmaksas, ko faktiski uzņemas SIA „Lattelecom”, turklāt izmaksās jābūt pienācīgi nemtam vērā ieguldījumu riska līmenim.

Nevienlīdzīga attieksme var izpausties gan kā cenu diskriminācija – atšķirīgu tarifu piemērošana atšķirīgiem komersantiem līdzvērtīgos apstākļos, gan kā ārpus cenas diskriminācija – atšķirīga pakalpojumu kvalitāte, piekļuve informācijai, nepamatota aizkavēšana, nepamatotu prasību izvirzīšana un citāda veida atšķirīga attieksme pret komersantiem līdzvērtīgos apstākļos.

Nemot vērā iepriekš minēto:

Jānosaka SIA „Lattelecom” **piekļuves saistību**, t.i., jānosaka pienākums nodrošināt elektronisko sakaru komersantiem platjoslas piekļuves pakalpojumus vairumtirdzniecībā (piekļuvi datu plūsmai). SIA „Lattelecom” jānodrošina platjoslas piekļuves pakalpojumi katram elektronisko sakaru komersantam, kurš to pamatoti pieprasā. SIA „Lattelecom” ir pienākums nodrošināt platjoslas piekļuves pakalpojumu tajā līmenī (DSLAM/MSAN/OLT, Ethernet, IP) un tajā konkrētajā piekļuves mezglā, kurā to pieprasā komersants, Komisijas noteiktajā kārtībā. SIA „Lattelecom” ir jāpieņem platjoslas piekļuves pakalpojumu pieprasījumi no elektronisko sakaru komersantiem, tad kad tie šādu pieprasījumu iesniedz un šie pieprasījumi ir jāizskata un jāsniedz piekrišana vai argumentēts un pamatots noraidījums saprātīgā termiņā, kas nav ilgāks par to termiņu, kādā SIA „Lattelecom” izvērtē pakalpojuma pieslēguma izveidošanas iespējamību savām vajadzībām. SIA „Lattelecom” ir jānodrošina platjoslas piekļuves pakalpojums optiskajām līnijām (FTTx).

Lai mazinātu SIA „Lattelecom” piedāvāto sasaistīto mazumtirdzniecības pakalpojumu radītās priekšrocības, SIA „Lattelecom” ir pienākums alternatīvajiem operatoriem sniegt tādu platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumu, kurš nodrošina tiem iespēju sniegt saviem mazumtirdzniecības pakalpojumu lietotājiem:

- platjoslas piekļuves pakalpojumus optikas elektronisko sakaru tīklā (FTTx);
- iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus optikas elektronisko sakaru tīklā (FTTx);
- starptautiskās balss telefonijas pakalpojumus optikas elektronisko sakaru tīklā (FTTx);
- televīzijas pārraides pakalpojumus optikas elektronisko sakaru tīklā (FTTx);
- kā arī jebkurus divus vai vairākus šos pakalpojumus kopā jebkurā kombinācijā.

Platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojums jāpapildina ar piemērotiem pasākumiem, kas nodrošina izvietošanu (*anglu val. – co-location*) un atvilci, ja tas ir nepieciešams, no SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīkla līdz augstākam punktam elektronisko sakaru tīklā, lai sasniegta alternatīvā operatora elektronisko sakaru tīklu.

SIA „Lattelecom” ir pienākums nodrošināt platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojumus un ievērot piemērojamās saistības attiecībā uz tām piekļuves tīkla līnijām, kuras jau ir izbūvētas. Ja pēc piemērojamo saistību spēkā stāšanās dienas vēl noris vai nākotnē noritēs piekļuves tīkla būvniecība un šo līniju būvniecība vēl nav pabeigta vai sākta, SIA „Lattelecom” ir pienākums nodrošināt platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojumus un ievērot piemērojamās saistības attiecībā arī uz šīm piekļuves tīkla līnijām tiklīdz šo piekļuves tīkla līniju būvniecība ir pabeigta.

Jānosaka pienākums ievērot elektronisko sakaru tīkla tehniskos un darbības noteikumus (ESL 36.3).

Jānosaka **vienlīdzīgas attieksmes saistība**, t.i., saistība nodrošināt platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojumus, visiem komersantiem, kas šos pakalpojumus pieprasā vai izmanto. Lai nodrošinātu godīgas konkurences nosacījumus starp alternatīvajiem operatoriem un SIA „Lattelecom”, platjoslas piekļuves pakalpojumus ir svarīgi nodrošināt ar līdzvērtīgiem nosacījumiem. Tāpēc SIA „Lattelecom” ir jānodrošina platjoslas piekļuves pakalpojumi saskaņā ar vienādiem nosacījumiem gan SIA „Lattelecom” struktūrvienībām un saistītajiem uzņēmumiem, gan citiem komersantiem, kuri pieprasā platjoslas piekļuves pakalpojumus. SIA „Lattelecom” ir jānodrošina visa vajadzīgā informācija, kas attiecas uz infrastruktūras parametriem, un jāpiemēro vienādas procedūras platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pasūtījumiem un nodrošināšanai. Lai nodrošinātu vienlīdzīgas attieksmes saistības pareizu piemērošanu, ļoti būtisks ir pamatpiedāvājums un pakalpojuma līgumi (*anglu val. – Service Level Agreement*). Tomēr ir arī svarīgi, lai SIA „Lattelecom” tikai savā rīcībā esošo informāciju par komersantu – piekļuves prasītāju ieviešanas plāniem neizmanto, lai iegūtu neatbilstīgas komerciālas priekšrocības.

SIA „Lattelecom” ir pienākums nodrošināt alternatīvajiem operatoriem piekļuvi informācijai par precīzu atrašanās vietu, kapacitātes un tehniskajiem parametriem kā arī tarifiem tādā pašā apjomā un ar tādu pašu precizitāti, un tik pat ātri kā SIA „Lattelecom” pats piekļūst šādai informācijai tiem SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīkla elementiem un saistītajiem fiziskās infrastruktūras elementiem, kas nepieciešami, lai alternatīvie operatori varētu efektīvi izmantot SIA „Lattelecom” platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumus savu mazumtirdzniecības platjoslas piekļuves pakalpojumu sniegšanai. SIA „Lattelecom” ir pienākums nodrošināt alternatīvajiem operatoriem piekļuvi informācijai par vismaz šādiem elementiem:

- centrālēm,
- apkopes telpām,
- kabeļu kanalizāciju,
- maģistrālajiem un sadales kabeļiem,
- skapjiem, kastēm, kastītēm, sadales punktiem (sadalītājiem (*anglu val.* - *splitter*)),
- pieslēgtajām ēkām.

SIA „Lattelecom” ir jānosaka tehniskie nosacījumi, kas saistīti ar platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojumu un ar tiem saistītās inženiertehniskās infrastruktūras un sadales punktu, kā arī dažādo infrastruktūru veidojošo elementu izmantošanu. Līdzvērtīgi noteikumi un nosacījumi jāpiemēro gan alternatīvo operatoru piekļuves prasītājiem, gan SIA „Lattelecom” struktūrvienībām un saistītajiem uzņēmumiem. SIA „Lattelecom” jānodrošina rīki, lai nodrošinātu piekļuvi informācijai saskaņā ar Komisijas noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu. SIA „Lattelecom” ir pienākums reizi mēnesī atjaunot publicēto informāciju iekļaujot tajā veiktās izmaiņas.

SIA „Lattelecom” ir jāīsteno procedūras un jāizveido rīki, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu efektīvu platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojumu un ar tiem saistītās inženiertehniskās infrastruktūras un sadales punktu, kā arī dažādo infrastruktūru veidojošo elementu izmantošanu. Platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojumu, kā arī ar tiem saistītās informācijas, inženiertehniskās infrastruktūras, sadales punktu un dažādu infrastruktūru veidojošo elementu izmantošanas pieprasījumi, ko iesniedz alternatīvo operatoru piekļuves prasītāji, jāapstrādā tādā pašā termiņā, kādā tiek apstrādāti SIA „Lattelecom” struktūrvienību un saistīto uzņēmumu līdzvērtīgi pieprasījumi. Jānodrošina vienāds caurredzamības līmenis attiecībā uz pieprasījumu apstrādes virzību, un negatīvas atbildes ir objektīvi jāpamato. SIA „Lattelecom” informācijas sistēmās 5 gadus ir jāsaglabā dati par pieprasījumu apstrādi. SIA „Lattelecom” ir pienākums informēt tos komersantus, kuri izmanto SIA „Lattelecom” sniegtos platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumus, par visām izmaiņām SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīklā, kuras ietekmē citu komersantu mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanu vienlaicīgi ar SIA „Lattelecom” struktūrvienībām un saistītajiem uzņēmumiem.

Nemot vērā atšķirīgos konkurences apstākļus Rīgā un ārpus Rīgas un nemot vērā EK komentārus par piemērojamo saistību diferencēšanu atsevišķos ģeogrāfiskos apgabalos ar atšķirīgiem konkurences apstākļiem SIA „Lattelecom” tiek noteikts pienākums nodrošināt alternatīvajiem operatoriem piekļuvi informācijai (nodrošināt rīkus, piemēram, sarakstu, datubāzi vai interneta portālu) Rīgā un teritorijā ārpus Rīgas atšķirīgā termiņā un apjomā. Informācijas piekļuves nodrošināšanas pienākuma izpildes termiņus un apjomus ģeogrāfiskā dalījumā Komisija detalizēti nosaka Komisijas noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu.

SIA „Lattelecom” drīkst veikt darbības (piem. slēgt konfidencialitātes līgumu), lai ierobežotu komercnoslēpumu saturošas informācijas nepamatotu pieprasīšanu, izmantošanu un nesankcionētu tālāk nodošanu.

Jānosaka **caurredzamības saistība, t.i.**, izstrādāt piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājumu par platjoslas piekļuvi vairumtirdzniecībā. SIA „Lattelecom” izstrādā un publisko pamatpiedāvājumu saskaņā ar Komisijas noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes

kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu. Tehnoloģijas un tehnoloģiskie risinājumi pamatpiedāvājumā izstrādājami saskaņā ar elektronisko sakaru tīkla tehniskajiem un darbības noteikumiem (ESL 36.3).

Platjoslas piekļuves pamatpiedāvājumā jāiekļauj informācija par tarifiem un par pieslēgšanas un izmantošanas nosacījumiem SIA „Lattelecom” platjoslas piekļuves pakalpojumu veidojošajiem elementiem (katru atsevišķi), kas norādīti Komisijas noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu, lai alternatīvie operatori varētu saņemt tikai tos pakalpojumus, kuri tiem ir nepieciešami un alternatīvajiem operatoriem nebūtu pienākuma pirkst pakalpojumus, kuri tiem nav nepieciešami. Kā minimums, SIA “Lattelecom” platjoslas piekļuves pakalpojuma pamatpiedāvājumā jāiekļauj informācija par procedūrām un rīkiem, kas nepieciešami, lai alternatīvie operatori varētu saņemt informāciju par tiem SIA “Lattelecom” elektronisko sakaru tīkla infrastruktūras elementiem, kuri nepieciešami alternatīvajiem operatoriem to mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanai. Pamatpiedāvājumā jāiekļauj informācija par dažādu SIA “Lattelecom” infrastruktūras elementu tehniskajiem un kvalitātes parametriem. Pamatpiedāvājumā jāiekļauj procedūru un rīku apraksts, kuri alternatīvajiem operatoriem jāizmanto, lai pieprasītu platjoslas piekļuves pakalpojuma pieslēgumu, izmantošanu, infrastruktūras bojājumu pieteikšanu un novēršanu.

Jānosaka *tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistība* tuvināt platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā un ar to saistīto pakalpojumu tarifus izmaksām. Platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā jānodrošina par izmaksām tuvinātiem tarifiem. Platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības tarifiem jāatspoguļo izmaksas, ko faktiski uzņemas SIA „Lattelecom”, attiecīgā gadījumā ietverot augstāku riska uzcenojumu, lai atspoguļotu jebkādu papildu vai kvantitatīvi nosakāmu risku, ar kuru ir saskārusies SIA „Lattelecom”.

SIA „Lattelecom” ir jānodrošina, ka visu to elementu tarifu kopsumma, kuri ir nepieciešami, lai sniegtu katru konkrētu platjoslas piekļuves pakalpojumu mazumtirdzniecībā, ir zemāki par SIA „Lattelecom” sniegtu mazumtirdzniecības pakalpojumu tarifiem un starpība starp šiem tarifiem ir pietiekama, lai nodrošinātu citiem komersantiem iespēju gūt samērīgu peļņu no mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanas.

SIA „Lattelecom” ir jānosaka pienākums aprēķināt pakalpojumu sniegšanas izmaksas par elementiem (katru atsevišķi), kas norādīti Komisijas noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu, un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Komisijas elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku par platjoslas piekļuvi vairumtirdzniecībā un ar to saistītiem pakalpojumiem. SIA „Lattelecom” pierāda Komisijai, ka tarifi ir tuvināti izmaksām, nēmot vērā peļņu par veiktajām investīcijām.

SIA „Lattelecom” jāiesniedz izmaksu pamatojums par elementiem (katru atsevišķi), kas norādīti Komisijas noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu.

SIA „Lattelecom” ir jānosaka saistība iesniegt Komisijai pēc Komisijas pieprasījuma minēto pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.

Jānosaka *atdalītas finanšu uzskaites saistība* piekļuves jomā platjoslas piekļuvei vairumtirdzniecībā. Uzskaites nodalīšana attiecībā uz platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojuma elementiem, jāsteno tā, lai Komisija varētu noteikt visu

attiecīgo aktīvu izmaksas pakalpojumu tarifu noteikšanai (ietverot nolietojumu un vērtības izmaiņas) un efektīvi uzraudzīt, vai SIA „Lattelecom” alternatīvajiem operatoriem piedāvā platjoslas piekļuves pakalpojumus saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem un tarifiem kā savām struktūrvienībām un saistītajiem uzņēmumiem. Pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, izmaksas jāsadala starp dažādiem vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības produktiem, kas atkarīgi no šādiem ieguldījumiem, lai izvairītos no dubultas uzskaites.

SIA „Lattelecom” ir pienākums veikt atsevišķu darbības uzskaiti piekļuves jomā saskaņā ar Komisijas elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.

8. Nacionālā konsultācija

Šī ziņojuma publiskojamā versija tika publicēta Komisijas mājaslapā internetā paredzot mēnesi priekšlikumu un komentāru sniegšanai. Atbilstošs paziņojums par konsultāciju uzsākšanu 2013.gada 6.jūnijā tika publicēts oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis”. SIA „Lattelecom”, Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija, Latvijas Republikas Iekšlietu ministrija un Latvijas Republikas Satiksmes ministrija iesniedza Komisijai priekšlikumus vai komentārus par šajā ziņojumā analizēto tirgu (komentāru un priekšlikumu apkopojumu skatīt 2.pielikumā)..

9. Konkurences padomes viedoklis

2013.gada 5.jūnijā Komisija nosūtīja šo ziņojumu Konkurences padomei priekšlikumu un komentāru sniegšanai. Konkurences padome atbildēja un norādīja, ka tai nav komentāru, priekšlikumu vai iebildumu par Komisijas noteiktajām tirgus definīcijām, tirgus analīzes rezultātiem un piemērotajām saistībām.

10. Konsultācija ar Eiropas komisiju un citu valstu regulatoriem

2013.gada 12.jūlijā Komisija paziņoja un nosūtīja ES dalībvalstu regulatoriem, EK un BEREC saskaņošanai šo ziņojumu un plānoto pasākumu kopumu, kurā plānoja noteikt jaunas saistības SIA „Lattelecom” tirgū Nr.5. EK šo paziņojumu reģistrēja 2013.gada 12.jūlijā ar lietas Nr.LV/2013/1492.

Komisija 2013.gada 12.augustā saņēma EK 2013.gada 12.augusta vēstuli Nr.C(2013)5452 „Par [Eiropas] Komisijas lēmumu par lietām LV/2013/1487 un LV/2013/1492 Piekļuves vairumtirdzniecības (fiziskā) tīkla infrastruktūrai fiksētā atrašanās vietā un platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības tirgi Latvijā”, ar ko EK izteica šādas piezīmes.

Regulējošo līdzekļu ģeogrāfiskās atšķirības

Pati Komisija atzīst, ka ieguldījumi alternatīvās infrastruktūrās ne visā Latvijas teritorijā ir viendabīgi. Gluži pretēji, Komisija norāda, ka infrastruktūras konkurence visstiprāk jūtama pilsētu teritorijās, it īpaši Rīgā. Šajā sakarā EK pieņem zināšanai to, ka konkurences apstākļi Rīgā šķiet ievērojamī atšķiramies no apstākļiem citās Latvijas vietas, par ko liecina vēsturiskā operaora SIA "Lattelecom" tirgus daļu ievērojamās atšķirības un daudzo operatoru klātbūtne, kuri izmanto alternatīvas infrastruktūras. Lai gan šādas tirgus daļu atšķirības ne vienmēr pašas par sevi ir pierādījums neviendabīgiem konkurences apstākļiem, kas būtu pamats noteikt atsevišķu ekonomisku tirgu, it īpaši, ja tiem nav ilglaicīgas stabilitātes, EK vēlas norādīt, ka šādos apstākļos būtu lietderīgi un pamatooti, ja Komisija reāgētu uz šādiem atšķirīgiem konkurences nosacījumiem ģeogrāfiski noteikta tirgus dažādās teritorijās, kurus izraisa vairāku alternatīvu infrastruktūru vai

infrastruktūrā balstītu operatoru pastāvēšana, un noteiktu ģeogrāfiski diferencētus regulējošus līdzekļus un piekļuves produktus. Tādēļ EK lūdz Komisiju galīgajā pasākumā izvērtēt šādas regulējošo līdzekļu ģeogrāfiskās diferenciācijas iespējas, lai pienācīgi un proporcionāli reāģētu uz ievērojamām konkurences apstākļu atšķirībām.

Vienlīdzīgas attieksmes saistība – nodrošināt alternatīvajiem operatoriem piekļuvi informācijai par SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīkla elementiem un saistītajiem fiziskās infrastruktūras elementiem tādā pašā apjomā un ar tādu pašu precizitāti, un tik pat ātri kā SIA „Lattelecom” pats piekļūst šādai informācijai (it īpaši, nodrošināt rīkus (piemēram, sarakstu, datubāzi vai interneta portālu), ar kuru palīdzību cits komersants piekļūst informācijai) – prasa ievērojamus līdzekļus un tās ieviešanai nepieciešams daudz laika. Reāģējot uz Eiropas Komisijas komentāru par atšķirīgu konkurences nosacījumu piemērošanu ģeogrāfiski noteikta tirgus dažādās teritorijās, kurus izraisa vairāku alternatīvu infrastruktūru pastāvēšana, Komisija, izstrādājot attiecīgos normatīvos aktus par iepriekšminēto rīku ieviešanu, ņems vērā atšķirīgus to ieviešanas termiņus un apjomus atšķirīgās ģeogrāfiskās teritorijās, pirms tam veicot nacionālo konsultāciju ar tirgus dalībniekiem. Komisija uzskata, ka atšķirīgi termiņi un apjomi jaus SIA „Lattelecom” īstenot un ievērot tai piemērotās saistības, efektīvāk izmantojot tās rīcībā esošos resursus, tādējādi samazinot plānoto saistību iespējamo negatīvo ietekmi uz konkurences apstākļiem mazumtirdzniecībā.

Pašreizējā regulējuma piemērotība

EK norāda, ka parastos apstākļos daudzu alternatīvu infrastruktūras operatoru klātbūtnei dažās valsts daļās būtu jāpaaugstina pieprasījums pēc vairumtirdzniecības piekļuves (vai nu LLU, vai WBA), lai ļautu šiem alternatīvajiem operatoriem paplašināt savu piedāvājumu ārpus sava tīkla aprīsēm un palielināt spēju nodrošināt valsts mēroga piedāvājumus. Tomēr attiecībā uz pašreizējo situāciju Latvijā EK pieņem zināšanai, ka regulētas vairumtirdzniecības piekļuves pieprasījums un/vai izmantojums tirgos Nr. 4 un 5 praktiski neeksistē. Atbildot uz EK informācijas pieprasījumu, Komisija paskaidroja, ka dažādu administratīvās un plānošanas likumu normu dēļ — piemēram, tiesības vilkt piekārtos kabeļus — jaunas infrastruktūras izbūve ir relatīvi lēta. Rezultātā, Komisija uzskata, ka alternatīvie operatori tiecas attīstīt paši savu infrastruktūru, nevis pērk regulēto piekļuvi no komersanta ar BIT. Tomēr EK uzskata, ka šis fakts nepilnīgi izskaidro vairumtirdzniecības piekļuves pieprasījuma trūkumu ārpus alternatīvo operatoru darbības aprīsēm. Tādēļ EK lūdz Komisiju no jauna izvērtēt, cik piemērots ir agrāk izmantotais un arī ierosinātais regulējums, un, ja nepieciešams, korigēt regulatora iejaukšanos, lai labāk veicinātu vairumtirdzniecības piekļuves izmantošanu gan tirgū Nr. 4, gan tirgū Nr. 5. EK aicina Komisiju atkārtotajā izvērtēšanā sīkāk izsvērt pilnīgas ielaižu līdzvērtības (Equivalence of Inputs) pieprasīšanu (vismaz attiecībā uz NGA pakalpojumiem, kā tiks ieteikts topošajā EK ieteikumā¹⁷), un galīgajā pasākumā iekļaut detalizētus apsvērumus par ielaižu līdzvērtības proporcionālītati (vai citādus apsvērumus). Jautājumā par NGA pakalpojumu sniegšanu EK vēlas vērst Komisijas uzmanību uz to, ka saskaņā ar minēto gaidāmo EK ieteikumu ielaižu līdzvērtības uzlikšana apvienojumā ar papildu konkurences

---

¹⁷ EK ieteikums par konsekventiem nediskriminēšanas pienākumiem un izmaksu aprēķināšanas metodēm, kas veicina konkurenci un uzlabo platjoslas ieguldījumu vidi (paredzēts pieņemt 2013. gada septembrī).

aizsargpasākumiem¹⁸ var attaisnot to, ka šādiem pakalpojumiem neuzliek pienākumu orientēties uz izmaksām.

Komisija uzskata, ka vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgus nav izveidojies īpašo nacionālo apstākļu dēļ un ka plānotās saistības ir izvēlētas pamatoti un optimāli, nesmot vērā investīciju kāpņu pieeju, t.i., saistības un pienākumi tika noteikti tādā veidā, lai citiem komersantiem būtu stimuls būvēt savus elektronisko sakaru tīklus.

Komisija nav saņēmusi sūdzības par attiecīgo vairumtirdzniecības pakalpojumu nodrošināšanu, kam speciālās prasības jau ir noteiktas un arī nacionālās konsultācijas laikā Komisija nav saņēmusi viedokli no citiem komersantiem par plānoto pasākumu noteikšanu. Komisija uzskata, ka pilnīgas ielaižu līdzvērtības (turpmāk - EoI) pieprasīšana šobrīd būtu nesamērīga, jo pašlaik nepastāv pieprasījums pēc attiecīgajiem NGA vairumtirdzniecības pakalpojumiem. Lai ieviestu EoI, būtu nepieciešamas būtiskas papildus izmaksas esošo sistēmu pārveidošanai. Šāds apgalvojums arī atbilst EK ieteikumam par konsekventiem nediskriminēšanas pienākumiem un izmaksu aprēķināšanas metodēm, kas veicina konkurenci un uzlabo platjoslas ieguldījumu vidi, kuru EK paredz pieņemt 2013.gada septembrī. Tā iemesla dēļ, arī pienākuma orientēties uz izmaksām neuzlikšana apvienojumā ar EoI un papildus konkurences aizsargpasākumu noteikšanu šajā posmā būtu nesamērīga. Komisija novēros situāciju tirgū un ja nepieciešams noteiks atbilstošus pasākumus.

Vajadzība paziņot par precīzu izmaksu modeli, kas satur tarifu līmeņus tirgiem Nr. 4 un Nr. 5

EK atzīmē, ka Komisija ir apstiprinājusi, ka uz jaunajiem izmaksu modeļiem gan tirgū Nr. 4, gan tirgū Nr. 5 attieksies atsevišķa regulatīvā procedūra, un par tiem EK tiks paziņots vēlākā posmā. Saistībā ar to EK atgādina Komisijai, ka EK ar BEREC tehnisko atbalstu ir izstrādājusi jaunas izmaksu regulēšanas līdzekļu piemērošanas vadlīnijas, kas būs daļa no iepriekš minētā gaidāmā EK ieteikuma¹⁹ un sīkāk noteiks, kā Komisijai būtu jāaprēķina vairumtirdzniecības piekļuves cenas tirgiem Nr. 4 un Nr. 5. Šajā sakarā EK atgādina Komisijai, ka tai gaidāmās vadlīnijas būtu īpaši jāņem vērā, gatavojot paziņojumu par jauno izmaksu modeli. Turklat šā iemesla dēļ EK lūdz Komisiju iespējami drīz un bez nepamatotas kavēšanās paziņot EK par jaunajiem izmaksu modeļiem uz izmaksām orientētu likmju aprēķināšanai tirgos Nr. 4 un Nr. 5 un rezultātā iegūtajiem tarifu līmeņiem.

Saskaņā ar pamatlīdzekļu 7. panta 7. punktu Komisijai rūpīgi jāņem vērā citu nacionālo regulatoru, BEREC un EK ieteikumi, un tā var pieņemt attiecīgo pasākuma projektu; tādā gadījumā par to jāpaziņo EK.

Komisija informē, ka paziņojums par precīzu izmaksu modeli attieksies uz atsevišķu regulatīvo procedūru un par to EK tiks paziņots vēlākā posmā.

---

¹⁸ Piemēram, alternatīvo operatoru spēja tehniskā un ekonomiskā plāksnē kopēt komersanta ar BIT pakalpojumus, un arī pierādāmi mazumtirdzniecības cenu ierobežojumi, kam būtu jāpastāv, kad vai nu uz izmaksām orientēts komersanta ar BIT piedāvāts mantotā piekļuves tīkla produkts darbojas kā vara enkurs, vai operatori sniedz mazumtirdzniecības pakalpojumus vienā vai vairākās alternatīvās infrastruktūrās, kurās komersants ar BIT nekontrolē.

¹⁹ EK ieteikums par konsekventiem nediskriminēšanas pienākumiem un izmaksu aprēķināšanas metodēm, kas veicina konkurenci un uzlabo platjoslas ieguldījumu vidi (paredzēts pieņemt 2013. gada septembrī).

11. Secinājumi

Ņemot vērā, ka:

- Ieteikumam pievienotajā Paskaidrojumā norādīts, ka tirgus Nr.4 un tirgus Nr.5 ir attiecināmi uz platjoslas piekļuvi mazumtirdzniecībā;
- lai analizētu tirgu Nr.5, vispirms ir nepieciešams apskatīt situāciju mazumtirdzniecībā, jo pieprasījums tirgū Nr.5 ir atkarīgs no pieprasījuma pēc attiecīgajiem piekļuves pakalpojumiem mazumtirdzniecībā. Analizējot tirgu Nr.5, tiek ņemta vērā pieeja, ka platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības tirgus regulēšana nepastāv;
- definējot ģeogrāfiskos tirgus, tika vērtētas teritorijas ar līdzīgiem konkurences raksturlielumiem, t.i., tarifi, iedzīvotāju skaita procentuālais sadalījums pa teritorijām, iedzīvotāju blīvums, operatoru skaits, kuri nodrošina platjoslas piekļuves pakalpojumus, šķēršļi ienākšanai tirgū un tirgus daļu sadalījums;
- tirgus definīcija vairumtirdzniecības līmenī ir pamats apsteidzošas (*ex-ante*) saistību noteikšanai;
- nosakot apsteidzošas (*ex-ante*) saistības, tika ņemta vērā investīciju kāpņu pieeja,

Komisija secina, ka:

- Latvijā pastāv uz infrastruktūru balstīta konkurence;
- kopumā lielākais platjoslas piekļuves pakalpojuma sniedzējs ir SIA „Lattelecom”;
- SIA „Lattelecom” uz 2013.gada 1.janvāri nodrošināja platjoslas piekļuves pakalpojumu izmantojot xDSL piekļuves tīklu ar ātrumu līdz 30Mbit/s (tehnoloģijas īpatsvars – 57.7%), un platjoslas piekļuves pakalpojumu izmantojot optikas elektronisko sakaru tīklu (FTTH, FTTB un FTTN), kur ātrums var sasniegt virs 100 Mbit/s (tehnoloģijas īpatsvars – 40.84%), no tā 94.74% sastāda FTTH;
- uz 2013.gada 1.janvāri 257 komersanti nodrošina platjoslas piekļuves pakalpojumu. Alternatīvo operatoru optikas īpatsvars ir 55.1%, no tā 91.67% sastāda FTTB arhitektūra. Tas liecina par to, ka arī alternatīvie operatori izvērš savus optikas elektronisko sakaru tīklus un tā īpatsvars ar katru gadu palielinās;
- izskatot konkurences apstākļus, Komisija nevar nepārprotami konstatēt būtiski un objektīvi atšķirīgus konkurences apstākļus, pamatojoties uz SIA „Lattelecom” pieaugošajām tirgus daļām pēc ieņēmumiem Rīgā, kas 2011.gadā liecina par SIA „Lattelecom” ietekmi, pieaugošajām tirgus daļām pēc aktīvo pieslēgumu skaita, vienotu tarifu politiku visā Latvijas teritorijā u.c. faktoriem;
- konkrētā tirgus ģeogrāfiskais mērogs ir Latvijas Republikas teritorija;
- SIA „Lattelecom” tirgus daļa pēc aktīvo pieslēgumu skaita uz 2013.gada 1.janvāri bija 55%, nākošais lielākais platjoslas piekļuves pakalpojumu sniedzējs bija AS „Balticom”, kura tirgus daļas uz 2013.gada 1.janvāri bija 7,22%;
- Šķēršļi ienākšanai tirgū vēl arvien ir augsti;
- SIA „Lattelecom” kontrolē būtisku infrastruktūru;

- ja apskata katru komersantu atsevišķi, tad 2010. un 2011.gadā savā elektronisko sakaru tīklā visvairāk investēja SIA „Lattelecom”;
- SIA „Lattelecom” ir priekšrocības saistīto pakalpojumu ziņā, komplektā iekļaujot bezmaksas minūtes SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīklā. Vairāki komersanti arī iekļauj bezmaksas minūtes uz SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīklu, tādā veidā sasniedzot „kritisko masu”. Taču tas komersantus nostāda nepriviliģētā stāvoklī, jo nepieciešams maksāt savienojuma pabeigšanas maksu SIA „Lattelecom”;
- tirgū nepastāv efektīva konkurence;
- SIA „Lattelecom” ir būtiska ietekme tirgū Nr.5.

Ievērojot iepriekš minēto Komisija:

- redz nepieciešamību saglabāt esošās saistības noteiktas ar Lēmumu Nr.24. Nepieciešams atcelt Lēmuma Nr.24 6.punktā minēto summu 36 tūkstošu latu, lai tirgū Nr.5 uzraudzītu tarifu noteikšanu balsītu uz izmaksām.
- redz nepieciešamību SIA „Lattelecom” noteikt caurredzamības, tarifu regulēšanas saistības, vienlīdzīgas attieksmes pienākumus, pienākumu veikt atsevišķu uzskaiti un pienākumus un saistības attiecībā uz platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojumu sniegšanu pa optikas elektronisko sakaru tīkliem (FTTx).

1.pielikums

Tarifi mazumtirdzniecībā

Platjoslas piekļuves tarifi

DSL (Ls/mēn)	Rīga	A
Lattelecom	6.90-17.32	6.90-17.33

Fiksētā bezvadu piekļuve (Ls/mēn)	Rīga	Ārpus Rīgas
Infonet sistēmas	-	9.19-15.00
Komerccentrs dati grupa	-	10.00-20.00
Kopideja	-	5.00-18.15
LATNET Serviss (sniedz Rīgā)	5.95-21.95	5.95-21.95
PC ABC	-	11.59-27.00
TELIA LATVIA	7.32-36.60	10.89-22.99

Kabeļa modems (kabeļinternets) (Ls/mēn)	Rīga	Ārpus Rīgas
DAUTKOM TV		9.00 – 15.00
IZZI	10.90-12.90	10.90-12.90
L.A.T.	5.00 – 15.00	-
LIVAS NET	4.86-16.76	-
LIVENET	-	7.00 – 12.00

Optika (Ls/mēn)	Rīga	Ārpus Rīgas
ALDEMS	-	5.70-14.10
Baltcom TV	9.10	9.10
BALTINET DATA	5.70-14.10	-
BAS NET	8.23-27.00	-
ILVA Ltd	-	6.15-15.35
IZZI	10.90-12.90	10.90-12.90
LAIN NET	-	8.90-18.90
Lattelecom	9.90-19.82	9.90-19.82
MFL Serviss	7.10-24.70	-
MĪTS LV	5.95-13.89	-

Satelīts (Ls/mēn)	Rīga	Ārpus Rīgas
Unisat	no 17 - no 35	no 17 - no 35

Ethernet LAN (Ls/mēn)	Rīga	Ārpus Rīgas
BALTCOM TV	9.10	9.10
Balticom	6.05-14.87	6.05-14.87
DAUTKOM TV	-	9.00-15.00
Elektrons & K	-	4.50-25.00
Interneta Pasaule	6.05-16.94	6.05-16.94
IZZI	10.90-12.90	10.90-12.90
Media Centrs "Kurzeme"	-	4.50-12.50
NOVA	-	5.95-15.95
OSTKOM	-	4.99-18.35
QWERTY	-	4.90-19.28
SkaTVis	-	3.90-14.90
TELENET	8.20-12.10	

Saistīto pakalpojumu tarifi

Abonēšanas maksa Ls/mēn	komplekti „divi vienā”			komplekts „trīs vienā”
	Balss telefonija+TV	internets + TV	internets + balss telefonija	internets + TV + balss telefonija
Lattelcom	10.71	13.85-25.77	11.89-25.77	19.82-49.97
IZZI	-	11.90-13.90	-	16.40-18.40
TELENET	-	12.50-16.50	-	15.00-17.00
BALTCOM TV	11.9-12.90	11.90-16.90	-	13.90-22.20
MWTV**	-	-	11-13.50	-
Balticom*	-	8.83- 10.42	-	9.81-12.10
Dautkom***	-	7.60- 58.20****	-	13.50- 63.75****
Livas KTV*	-	8.80- 10.50	-	-

* tikai Rīgā

** optika ar 180 min.balss LTC elektronisko sakaru tīklā

*** koncentrējas Daudavpilī

**** līdz 500 Mbit/s

1.pielikumā tarifi ir saskaņā ar komersantu līdz 2012.gada 1.augustam iesūtītajiem elektronisko sakaru pakalpojumu tarifiem pamatojoties uz 2009.gada 11.novembra lēmumā Nr.1/5 „Noteikumi par Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai iesniedzamo informāciju”, saskaņā ar komersantu mājaslapā internetā pieejamo informāciju un sazinoties ar komersantiem telefoniski.

Platjoslas piekļuves tarifi mobilajā elektronisko sakaru tīklā (internets datorā)

Abonēšanas maksā/mēn	Iekļautais datu apjoms	Papildu datu apjoms	Datu pārraides ātrums
LMT			
Ls 4.96	2 GB*	1 GB/Ls 0.99	2 Mbit/s
Ls 6.95	10 GB*	1 GB/Ls 0.99	2 Mbit/s
Ls 11.91	neierobežots*	-	2 Mbit/s
Ls 18.84	neierobežots*	-	neierobežots
Tele2			
Ls 1.90	500 MB	1 MB/Ls 0.01	2 Mbit/s*
Ls 5.94	5 GB	-	4 Mbit/s*
Ls 10.50	15 GB	-	4 Mbit/s*
Ls 17.75	25 GB	-	6 Mbit/s*
Bite			
Ls 1.99	1 GB	1 MB/Ls 0.02	līdz 21.6 Mbit/s
Ls 5.5	4 GB	1 MB/Ls 0.01	līdz 21.6 Mbit/s
Ls 9.5	neierobežoti (GLP) 15 GB	512 kb/s vai 1 MB/Ls 0.01	līdz 21.6 Mbit/s
Ls 14.5	neierobežoti (GLP) 25 GB	512 kb/s vai 1 MB/Ls 0.01	līdz 21.6 Mbit/s

* LMT datu pārraides pakalpojumi nav paredzēti reālā laika pakalpojumu izmantošanai, piemēram, Peer to peer izmantošanai (programmas dažādu mūzikas, filmu un tml. failu apmaiņai). Ja LMT pakalpojumi tiek izmantoti tam neparedzētā veidā, sistēmas automātiski var ierobežot vai pat pārtraukt noteikta pakalpojuma sniegšanu.

Platjoslas piekļuve mobilajā elektronisko sakaru tīklā (internets telefonā)

Abonēšanas maksā/mēn	Iekļautais datu apjoms	Papildu datu apjoms
LMT		
Ls 0.50	100 MB	100 MB/Ls 0.5
Ls 2.98	200 MB	100 MB/Ls 1.98
Ls 4.96	2 GB	1 GB/Ls 1.98
Ls 9.92	10 GB	1 GB/Ls 1.98
Tele2		
Ls 1.98	100 MB	1 MB/Ls 0.03
Ls 3.95	500 MB	1 MB/Ls 0.02
Ls 4.95	2 GB	64 kb/s
Ls 9.91	10 GB	65 kb/s
Bite		
Ls 2.5	200 MB	1 MB/Ls 0.03
Ls 3.72	500 MB	1 MB/Ls 0.03
Ls 4.96	2 GB	1 MB/Ls 0.03
Ls 9.92	10 GB	1 MB/Ls 0.03

2.pielikums

Izskaitis 12.07.2013. Komisijas padomes sēdē (prot. Nr.26.1.p.)

Komersantu komentāru un priekšlikumu apkopojums par tirgu Nr.4 un tirgu Nr.5

SIA „Lattelecom”	Komisijas viedoklis par izteikto iebildumu/priekšlikumu
1. Regulēšanas mērķis un ES valstu prakse	
<p>SIA “Lattelecom” uzskata, ka nepastāv tirgus konkurences darbības traucējumi, kas attaisnotu Ziņojumos par tirgus analīzi noteikto saistību uzlīkšanu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • platielas pieklubes mazumtirdzniecības tirgū ir vērojama tirgus dinamika, stabila atīstība un efektīva konkurence, kas nelauj SIA “Lattelecom” izmantot tirgus varu, lai rīkotos neatkarīgi no citiem komersantiem un lietotājiem; • pēc COCOM (COCOM Working Document. Subject: <i>Broadband lines in the EU: situation at 1 July 2012</i>) ziņojuma datiem Latvijā ir sasniegts augsts NGA pārkājums un platielas pieklubes pakalpojuma tarifai ar ātrumu diapazonā 4 Mbit/s līdz 8Mbit/s bija zemākie visā ES, bet 12 Mbit/s līdz 30 Mbit/s ātrumu diapazonā – otrajā vieta. SIA “Lattelecom” uzskata, ka šādi dati nav savienojami ar pieejēmumu par konkurences neesamību tirgū; • alternatīvajiem operatoriem ir izvērsta konkurencēspējīga optiskā infrastruktūra, kuras apjomī ir augoši, tādējādi pastāv un nākotnē vēl pieauga konkurence ar SIA “Lattelecom” infrastruktūras līmeni. Alternatīvie operatori investē savos tiklos, un to infrastruktūra tehnoloģiju ziņā ir attīstīta un vērsta uz izaugsmi (atsevišķos radītājos pat dominējoša); • teritorijās, kas nav blīvi apdzīvotas, konkurences līmenis ir zemāks, jo nepastāv ekonomiskais pamatojums pakalpojumu sniegšanai sakarā ar pieprasījuma neesamību. Uzskata, ka šādās teritorijās konkurences apstākļus neuzlabos speciālo saistību noteikšana. Nav arī pamata uzskaitī, ka sarūkot iedzīvotāju skaitam, pieauga pieprasījums pēc pakalpojumiem un attiecīgi tiks uzlabota konkurences situācija. 	<p>Kaut gan platielas pieklubes mazumtirdzniecības tirgus ir audzis pēdējos gados un alternatīvie operatori izvērš savus optikas tiklus, tomēr SIA “Lattelecom” liešas tirgus daļas un citu kritēriju analīze (Skafit Ziņojumus par tirgus analīzi) liecina par to, ka platielas pieklubes mazumtirdzniecības tirgū nepastāv efektīva konkurence. Turklat pēdējos gados SIA “Lattelecom” ir nostiprinājusi savas pozicijas platielas pieklubes mazumtirdzniecības tirgū, t.i., SIA “Lattelecom” tirgus daļa 2013.gada 1.janvārī pēc platielas pieklubes pakalpojuma aktīvo pieslēgumu skaita ir pieaugaši par 16,74 procentpunktiem salīdzinājumā ar 2008.gadu (skafit Ziņojumus par tirgus analīzi). Ja salīdzina vēsturiskā operadora tirgus daļu Latvijā un pārējās ES dalībvalstīs, tad 2013.gada 1.janvārī Latvijas vēsturiskā operadora tirgus daļa ir seštā augstākā ES (angļu val. – <i>Digital Agenda Scoreboard 2013</i>). Alternatīvie operatori, ja šobrīd izbūvē optiskās šķiedras tiklus, tad tie pārsvarā modernizē esošos. Ja apskata katra komersantu atsevišķi, tad SIA “Lattelecom” ir līdere gan pēc platielas pieklubes pakalpojuma, izmantojot optiskās šķiedras tiklus, aktīvo pieslēgumu skaita, gan platielas pieklubes pakalpojuma nodrošināto ātrumu ziņā. Turklat SIA “Lattelecom” 2010. un 2011.gadā visvairāk investēja savā elektronisko sakaru tiklā. Pamatoties uz pēdējos gados SIA “Lattelecom” būtiski pieaugašo tirgus daļu, Komisija uzskata, ka SIA “Lattelecom” ir būtiski nostiprinājusi savas pozicijas platielas pieklubes mazumtirdzniecības tirgū.</p> <p>Papildus, no 2013.gada 1.jūlija SIA “Lattelecom” saviem lietotājiem palieināja elektronisko sakaru pakalpojumu mēneša maksu (tarifu), kas liecina par to, ka SIA “Lattelecom” var izmantot savu tirgus varu un var rīkoties neatkarīgi no citiem komersantiem un lietotājiem.</p> <p>Komisija uzskata, ka alternatīvajiem operatoriem ir jābūt pieejamiem tirgus Nr.4 un Nr.5 pakalpojumiem, lai mazinātu šķēršļus ienāšanai platielas pieklubes mazumtirdzniecības tirgū, maksimizētu lietotāju labumu izvēles, tarifu un pakalpojumu kvalitātes ziņā, veicinot efektīvu un ilgrēžīgu konkurenci un racionālu resursu pielejotumu pakalpojumu sniegšanai.</p> <p>Esošie regulēšanas pasākumi attiecas uz metaliskajām īnijām (Lēmums Nr.23 un Lēmums Nr.24). Pēdējos gados apstākļi platielas pieklubes mazumtirdzniecības tirgū ir mainījušies. Šobrīd būtiska loma ir optiskās šķiedras tiklēm. Nemot vērā tirgus analīzes rezultātus (skafit Ziņojumus par tirgus analīzi), ir būtiski, ka komersantiem ir iespēja izmantot tirgus Nr.4 un</p>

Pēc pakalpojumiem jau pastāvošo regulēšanas pasākumu ietvaros metaliskajām īnijām nav pieprasījuma un nav saņemta neviens pretenzija par esošo speciālo saistību neizpildi. Apstākļos, kad esošie regulēšanas pasākumi nav iedarbīgi, nav pamata uzskaitī, ka konkurences veicināšana tiks panākta ar jaunu papildu saistību noteikšanu.

<p>Nr.5 pakalpojumus. Komisija uzskata, ka piekļuvei inženierتهhniskai infrastruktūrai ir loti būtiska loma konkurences veicināšanai, lai alternatīvie operatori varētu izvietot savus kabelus un tādā veidā attīstīt elektronisko sakaru tīklu. Attiecībā uz pārejiem tirgus Nr.4 un Nr.5 pakalpojumiem, Komisijai ir jārada apstākļi, lai alternatīvie komersanti varētu konkurēt saistībā ar NGA izmantojanu.</p>	<p>Lai veicinātu komersanta ar BIT ieguldījumus, tostarp NGA tīklos, saskaņā ar ESL 42.panta pirmo daļu Komisija, uzziekn tarifu regulēšanas un izmaksu apriņķināšanas saistības, nēm vērā attiecīgā komersanta investīcijas un laju tam gūt samērīgu peļņu no piekļuvēs nodrošināšanā ieguldītā kapitāla atbilstoši saistītajiem riskiem. Papildus NGA Ieteikumā ir norādīti mehānismi, kā nosakāmi tirgus Nr.4 un Nr.5 pakalpojumu tarifi. Tiem jāatspogulo izmaksas, ko uzņemtais komersants ar BIT, turklāt izmaksās jābūt pienāctīgi nēmtam vērā ieguldījumu riska līmenim.</p> <p>Komisijas mērķis nav panākt SIA „Lattelecom” attīstības bremzēšanu, taču faktiski SIA “Lattelecom” tīktu mudinātē elektronisko sakaru tīklus un zemas konkurences apstākļos atstāt esošās metāliskās piekļuvēs līnijas, kur līmju atsaistes sniegtās iespējas līdz šim neviens neizmanto.</p> <p>Papildu saistību uzlīkšana tirgos Nr.4 un Nr.5 faktiski novestu pie pārmērīgas regulēšanas un tīktu panākta pārmērīga SIA “Lattelecom” darbības ierobežosana, kas var novest pie pozīcijas vājināšanas un attīstības bremzēšanas.</p> <p>SIA ”Lattelecom” uzskata, ka papildus speciālo saistību noteikšana SIA “Lattelecom” nesasniedz regulēšanas mērķi (konkurences veicināšana, vienota iekšējā ES tirgus attīstība, galalietotāju interešu ievērošana) un nesasniedz mērķi nozarē (attardarības platielas piekļuvēs pakalpojuma attīstīšana), bet glūži pretejēji – kaitēs turpmākai nozares attīstībai un investīcijām.</p>
<p>Papildu saistību uzlīkšana tirgos Nr.4 un Nr.5, citās ES valstīs nav vērojamas. SIA “Lattelecom” uzsvēr, ka konkurences situācija Latvijā ir būtiski labāka, kā vairumā citu ES valstu. Turkītā prakse ir pieļādījies, ka pārmērīgas regulēšanas pieejā samazina infrastruktūras attīstības priekšnoteikumus.</p>	<p>Vienota iekšējā ES tirgus attīstība nozīmē, ka, ja komersanti no citām ES dalībvalstīm vēlas ienākt Latvijas tirgū, tad tiem ir iespēja, izmantojot tirgus Nr.4 un Nr.5 pakalpojumus, ienākt platielas piekļuvēs mazumtirdzniecības tirgū, ja kabeļu kanalizācija, optisko šķiedru tīklu arhitektūru atsaistīšana un platielas piekļuvēs vairumtirdzniecības pakalpojumi nav pieejami, tad vienota iekšējā tirgus attīstība ir kavēta. Tādejādi, nosakot speciālas saistības tirgū Nr.4 un Nr.5, netiks radīti šķēršļi vienotam ES tirgum.</p>
<p>NGA Ieteikumā EK norāda, ka loti svārīga ir ES dalībvalstu regulatoru piemēroto reglamentējošo pieejumu saskaņotība, lai izvairītos no vienotā tirgus izkriplojumiem un lai nodrošinātu tiesīsko noteikšanu, grozīšanu vai atcelšanu, ka ES dalībvalstu regulatoru lēmuma projekti vai atzinumi par plānoto pasākumu kopuma noteikšanu var radīt šķēršļus vienotam ES tirgum vai neatbilst ES tiesību aktiem. Iepriekš minētā Eiropas Savienības tiesību norma ir ieviesta arī ESL 8.panta pirmās daļas 13 punktā.</p> <p>Komisija informē, ka saskaņā ar ES tiesību aktiem (Direktīvas 2002/21/EK 7.apants) EK ir tiesības norādījumi, sniedzot attiecīgu pazinojumu, attiecībā uz komersanta ar BIT saistību noteikšanu, grozīšanu vai atcelšanu, ka ES dalībvalstu regulatoru lēmuma projekti vai atzinumi par plānoto pasākumu kopuma noteikšanu var radīt šķēršļus vienotam ES tirgum vai neatbilst ES tiesību aktiem. Iepriekš minētā Eiropas Savienības tiesību norma ir ieviesta arī ESL 8.panta pirmās daļas 13 punktā.</p> <p>Komisija papildus informē, ka šobrīd EK ir konstatējusi, ka pastāv atšķirības starp ES dalībvalstu regulatoru pieejām. Lai novērstu jebkādas atšķirības, EK plāno publicēt ieteikumu (nēmot vērā Direktīvu 2002/21/EK un Direktīvas 2002/21/EK 19.panta 1.punktu), norādot vienlīdzīgas attieksmes pienākuma un tarifu regulēšanas un izmaksu apriņķināšanas saistības ieviešanas mehānismus.</p>	

<p>Atbildot uz SIA "Lattelecom" komentāru, ka Itālijā, Slovākijā un Lielbritānijā ir noteikta tikai virtuāla piekluve optikas līnijām, jo GPON arhitektūrai praktiski nevar realizēt fizisku piekluvi līnijas atsaistīšanai, Komisija norāda, ka arī Komisija SIA "Lattelecom" GPON gadījumā plāno noteikt tikai virtuālu piekluvi, t.i., noteikt aktīvu saistību (VULA), nodrošinot fiziskas atsaistīšanas ipašības.</p>	<p>2.Tirgu definējums</p> <p>Lattelecom ieskatā, nepamatoti konkrēto pakalpojumu tirgū mazumtirdzniecības līmeni un attiecīgi arī vairumtirdzniecības līmeni nav iekļauta platos piekluve mobilajā elektronisko sakaru tīklā, bet mobilā platos piekluve šobrīd nevar iekļaut platos pieklubes mazumtirdzniecības tirgū, jo tā pārsvarā tiek izmantota, lai pieklītu interneta - izmantojot atsevišķa tipa ierīces – jaunākās paaudzes mobilā tāruņu aparātus, jeb viedtāruņus un planšēdatorus. Straujais mobilā interneta lietotīma pieaugums ir saistīts tieši ar strauju viedtāruņu un planšēdatoru izplāfību. Mobilā platos piekluve uzskaņā par papildinošo, jeb komplimentāru pakalpojumu nevis aizvietojošu pakalpojumu fiksētajai platos piekluvei un tā netiek izmantota, lai aizstātu fiksēto platos piekluvi stacionārajos galda datoros. Tā kā viedtāruņus un planšēdatorus vēl nevar uzskaitīt par pilnvērtīgiem stacionāro datonu aizstājējiem, tad attiecīgi arī mobilā platos piekluvei nevar uzskaitīt par fiksētās platos piekluves aizstājēju.</p> <p>SIA „Lattelecom” minētais mobilās platos pieklubes piedāvājums bez datu apjoma ierobežojuma par 11.90LVL mēnesī nav uzskaņās par aizvietotāju fiksētās platos pieklavījumiem, jo tas piedāvā ierobežotu platos pieklubes ātrumu – 2-4Mbit/s.</p> <p>Salīdzinot mobilās platos pieklubes pakalpojumus ar fiksētās platos pieklubes pakalpojumiem, jāņem vērā, ka nopietni ar fiksētās platos pieklubes pakalpojumiem var konkurēt tikai 4GLTE tehnoloģija, kura šobrīd Latvijā vēl ir maz izplatīta. Lai arī Komisija sagaida 4G/LTE tehnoloģijas paplašināšanos nākotnē, tomēr Komisija uzskaata, ka šīs tehnoloģijas izplatība šī tirgus analīzes ziņojumā pārskata periodā nespēs nopietni ieteiktnē konkurenčes situāciju platos piekluves tirgū.</p>
	<p>Lattelecom uzskaata, ka Zinojumos nepamatoti kā konkrēto pakalpojumu tirgus ir definēta Latvijas Republikas teritorija un ģeogrāfiskajā aspektā konkrētā pakalpojuma tirgus būtu definējams noskirot Rīgu un, iespējams, arī citas lielās pilsētas kā atsevišķus ģeogrāfiskos tirgus saskāņā ar šādiem apsvērumiem:</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Rīgā un citās Latvijas teritorijās ir būtiski atšķirīgs konkurentu skaits un Rīgā salīdzinājumā ar mazpilsētām un lauku teritorijām konkurence dažādu infrastruktūru līmeni ir ipaši asa un attīstīta; • Rīgā ir lielakais iedzīvotāju blīvums, kas rada iespējas konkurentiem salīdzinoši viegli ar mazākām investīcijām un izmaksām nodrošināt savu tīklu pārkājuma attīstību un pakalpojumu pieejamību lielam galaietotāju skaitam; Rīgā pastāv vairākas alternatīvas infrastruktūras – ne tikai citu operatoru kabeļu kanalizācijas tīkli, bet arī gaisravu tīkli, tāpēc konkurences līmenis Rīgā nav atkarīgs no piekļuvēs Lattelecom tīklam; • no lietotāju viedokļa pakalpojumu saņemšana ir piesaistīta konkrētai ģeogrāfiskai vietai un pakalpojums, piemēram, Liepājā nav aizvietojams ar pakalpojumu Rīgā. Minētais aspekts ir pamats dažādu ģeogrāfisko tirgu noteikšanai saskaņā ar Konkurences padomes <i>Vadlīnijām konkrētā tirgus noteikšanai un konkurences stāvokļa izvērtēšanai</i>; • argumentis, ka Lattelecom tarifi nav diferenciēti Rīgā un citviet Latvijā, Lattelecom ieskaņā neliecinā par viendabīgu konkurences situāciju visā valsts teritorijā. Lattelecom nav noteicis diferencētu tarifu, lai nodrošinātu patēriņu tiesību aizsardzības normu ievērošanu, kas nosaka, ka galaietotājiem ir vienlīdzīgas tiesības saņemt pakalpojumus, tajā skaitā, neatkarīgi no ģeogrāfiskās pakalpojumu izmantošanas vietas; • arī Konkurences padome, pienemot lēmumus par elektronisko sakaru tirgiem, konkrētā pakalpojuma tirgu definē atsevišķi pa Latvijas Republikas pilsetām. <p>Komisija faktiski ir konstatējusi atšķirīgus konkurences apstākļus Rīgā, taču nav apsvērusi iespēju šajā teritorijā nepiemērot vai piemērot samazinātas speciālās saistības. Lattelecom nepiekrit Zinojumos norādītajam konstatējumam par Lattelecom tirgu dajas apjomu saskaņā ar šādiem apsvērumiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Komisija Lattelecom tirgus dalu Rīgā ir noteikusi pēc apgrozījuma, taču pēc pieslēgumu skaita tā ir mazāka. Saskaņā ar Lattelecom rīcībā esošajiem tirgus pētījumi datiem, Lattelecom tirgus dala platos mazumtirdzniecības tirgū Rīgā nesasniedz būtiskas ietekmes līmeni; • SIA „Lattelecom” nepiekrit, ka konstatējama tirgus dalas būtiska pieauguma tendence. Lai gan tirgus daja ir nostabilizējusies, tas pieauguma tendence ir nebūtiska, vienlaikus, alternatīvo komersantu tirgus dajas pieaugums ir straujāks; • pēc Zinojumā konstatētā, platos mobilā interneta īpatsvars sasniedz 69,64% un vadoties no mobilo operatoru tirgus dalas apmēra vien, Zinojumos norādītais Lattelecom tirgus dalas apjoms sariņķi līdz aptuveni 35%, ja vērtē Latvijas teritoriju kopumā (attiecīgi, Rīgā tas ir vēl mazāks). 	<p>būtisku ietekmi tirgū. Tā rezultātā Komisija secina, ka gan Rīgā, gan ārpus Rīgas viens un tas pats komersants – SIA „Lattelecom” atzīstams par komersantu ar būtisku ietekmi tirgū, tādēļ tirgus Nr.4 un tirgus Nr.5 ģeogrāfiskai daļīšanai nav pamata.</p> <p>Turklāt arī Rīgā konkurences apstākļi nav pilnīgi viendabīgi – ir atsevišķi apgabali, kuros SIA „Lattelecom” infrastruktūrai nav izbūvētu alternatīvu un alternatīvajiem operatoriem būtu nepieciešami SIA „Lattelecom” platos piekļuvēs vairumtirdzniecības pakalpojumi, lai nodrošinātu konkurenci. Komisija veic elektronisko sakaru tirgu definēšanu, analīzi un saistību piemērošanu saskaņā ar Elektronisko sakaru likumu, citiem normatīvajiem aktiem un EK tirgus analīzes vadlīnijām.</p> <p>ESL 20.panta pirmās dajas 2. punkts dot komersantam tiesības noteikt elektronisko sakaru pakalpojumu tarifus saskaņā ar normatīvajiem aktiem. Normatīvie akti nenosaka komersantam piemāku noteikt vienādus tarifus visā Latvijas Republikas teritorijā.</p> <p>Komisijai, konstatējot atšķirīgus konkurenčes apstākļus, ir tiesības piemērot samazinātās speciālās prasības atsevišķās teritorijās, tomēr Komisija, analizējot tirgus situāciju Latvijas teritorijā, secināja, ka nav nepieciešams piemērot atšķirīgas saistības atšķirīgas teritorijas.</p> <p>Komisijas veiktais komersantu tirgus dāļu aprēķins ir balstīts uz SIA „Lattelecom” un visu parejo komersantu iesniegtā informāciju. Tirgus daļas pēc ienēmumiem, lai arī, iespējams, atšķirīgas no tirgus daļām pēc pieslēgumu skaita, ir vairāk piemērotas būtiskas ietekmes noteikšanai, jo komersantu spēja par līdzīgu pakalpojumu saņemt augstāku samaksu liecina par spēju noteikt pakalpojumu tarifu neatkarīgi no konkurenčes situācijas, jeb būtisku ietekmi tirgū.</p> <p>SIA „Lattelecom” tirgus dala platos piekļuves mazumtirdzniecības tirgū Latvijas Republikas teritorijā 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu prieauga par 2,3 procentpunktiem. SIA „Lattelecom” tirgus dāļa, salīdzinot to ar alternatīvajiem operatoriem, ir pieaugusi, tādēļ Komisija konstatē, ka platos piekļuvēs mazumtirdzniecības tirgū konstatējams SIA „Lattelecom” tirgus daļas pieaugums.</p> <p>Mobila platos piekļuves nav iekļaujama platos piekļuves mazumtirdzniecības tirgus definīcijā, tādēļ nav korekti tirgus daļu aprēķinā iekļaut mobilo platos piekļuvi.</p>	<p>3.Būtiskas ietekmes noteikšana</p> <p>Līdzās Lattelecom tirgus daļas konstatējumam, kuru Lattelecom uzskaata par nepamatotu Komisija veic elektronisko sakaru tirgu definēšanu, analīzi un saistību</p>
--	--	---

<p>saskaņā ar 2.punktā norādītajiem apsvērumiem, būtiskas ietekmes statuss tirgos Nr.4 un Nr.5 noteikts arī vadoties no citiem kritērijiem, attiecībā uz kuriem SIA „Lattelecom” norāda:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Komisija nav analizējusi un pēmusi vērā Ministru kabineta 2012.gada 24.janvāra noteikumos Nr.79 „Noteikumi par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.2.2.3 aktivitāti „Elektronisko sakaru pakalpojumu vienlīdzīgas pieejamības nodrošināšana visā valsts teritorijā (platījumā tīkla attīstība)***” minētā projekta ietekmi uz konkurences situāciju; • Zinojums ietvertie secinājumi attiecībā uz Lattelecom tehnoloģisko pārākumu nonāk pretrunā ar Zinojums konstatētajiem faktiem, tāpēc secinājumi nav pamatooti: Zinojumā SPRK konstatē alternatīvo komersantu aktīvu investīciju esamību, kā arī labu tehnoloģisko attīstību, tādējādi nav pamata runāt par Lattelecom tehnoloģisko pārākumu; • Zinojums ietverti secinājumi arī attiecībā uz citu operatoru pakalpojumu sasaistīšanas iespējām – sasaistītus pakalpojumu tirgū par konkurējošām cenām piedāvā gan Baltcom, gan IZZI, gan LMT, kas nodrošina būtisku konkurenci Lattelecom piedāvātajiem pakalpojumiem; • Zinojums ietverti pretrunīgi konstatējumi attiecībā uz konkurējošo pirkstspēju. Vairumtirdzniecības līmeni Komisija konstatē, ka nav pieprasījuma pēc atsaistītas piekļuves abonentinājam – attiecīgi šajā līmenī nepietiekamo kompensējošo pirkstspēju nevar ekonomiski pamatoti nodrošināt ar saistību uzlikšanu Lattelecom; • mēroga ekonomikas priekšrocību kontekstā Lattelecom uzskata, ka tirgū noritošie alternatīvo operatoru apvienošanās darījumi nodrošina līdzvērtīgas mēroga ekonomikas iespējas. Konkurences padome, pie tam, iepriekš atļaujot Baltcom un IZZI grupas apvienošanos, norādījusi, ka tādējādi nodrošināms līdzvars Lattelecom tirgus kapacitātei. 	<p>Zinojumā Komisija konstatē gan alternatīvo komersantu aktīvu investīciju esamību un labu tehnoloģisko attīstību, gan arī to, ka SIA „Lattelecom” ir elektronisko sakaru tīkls ir visplašākais Latvijā un ka SIA „Lattelecom” ir komersants, kurš visvairāk ir investējis sava elektronisko sakaru tīkla attīstībā, turklāt SIA „Lattelecom” ir priviligēta pīeja finanšu resursiem, kas nozīmē, ka SIA „Lattelecom” ir tādas iespējas veikt nozīmīgas investīcijas savā elektronisko sakaru tīkla paplašināšanā vai modernizēšanā kādas citiem komersantiem nav pieejamas.</p> <p>Lai arī SIA „Lattelecom” nav vienīgais komersants, kurš piedāvā sasaistītos pakalpojumus galilietotājiem, SIA „Lattelecom” tomēr var piedāvāt saviem lietotājiem tādus elektronisko sakaru pakalpojumus (bezmaksas izsaukumi savā elektronisko sakaru tīkla, virszemes ciparu televīzija), kurus citi operatori nevar piedāvāt, tādēj SIA „Lattelecom” sniegtie unikālie sasaistītie pakalpojumi dod tai priekšrocības attiecībā pret citiem komersantiem.</p> <p>Tirgū konstatēta nepietiekama kompensējošā pirkstspēja ir viens no kritējiem, kas liecina par komersanta ar būtisku ietekmi tirgū esamību un efektīvas konkurences trūkumu. Komisija piemēro komersantam ar būtisku ietekmi tirgū sasītības, lai veicīnātu tirgū efektīvu konkurenči un risinātu nepietiekamas kompensējošas pirkstspējas problemas.</p> <p>Lai arī Komisija ir novērojusi alternatīvo operatoru konsolidāciju, tomēr Komisija uzskaata, ka šī procesa rezultātā šī zinojuma pārskata periodā netiks radīts nopētnis konkurents SIA „Lattelecom”. SIA „Baltcom TV” un SIA „IZZI” grupu kopējā tirgus daļa arī pēc apvienošanās būs vairākkārt mazāka par SIA „Lattelecom” tirgus daļu.</p> <p>Platījelas piekļuves mazumtirdzniecībā tirgū Komisija konstatē, ka nepastāv efektīva konkurence un ka viens komersants uzskatāms par komersantu ar BT – SIA „Lattelecom”. Par SIA „Lattelecom” būtisku ietekmi platījelas piekļuves mazumtirdzniecības tirgū liecina SIA „Lattelecom” īpatvars tirgū gan pēc ieņēumiem, gan pēc aktīvo pīselīgumu skaita, tehnoloģiska rakstura šķērslī ienākšanai tirgū, SIA „Lattelecom” kontrole pār būtisku infrastruktūru, SIA „Lattelecom” mērogā un vēriena ekonomikas radītās priekšrocības, SIA „Lattelecom” vertikālā integrācijas radītās priekšrocības, kompensējošas pirkstspējas trūkums tirgū un SIA „Lattelecom” sniegtā sasaistīto pakalpojumu radītās priekšrocības.</p>	<p><i>Eiropas tiesību aktu regulējums</i></p> <p>Eiropas tiesību aktu normas nenosaka konkrētu komersanta ar BTI saistību apmēru, bet gan nosaka noteikumus un kārtību tā noteikšanai, izpildoties zināmiem kritērijiem, kā arī atstāj regulējošās iestādes kompetencē vērtējumu par attiecīgo kritēriju esamību vai neesamību un atbilstību situācijai valstī. Par to, ka Eiropas tiesību akti piemērojami, atbilstoši konkrētā valsts apstākļiem un regulējošās iestādes</p> <p><i>Eiropas tiesību aktu regulējums</i></p> <p>Komisija pienems lēmumu par saistībām un pienākumiem tirgū Nr.4 un tirgū Nr.5, pamatojoties uz ESL, kurā ir ieviestas direktīvas, un citiem normatīvajiem aktiem. ESL ir noteiktas kādas saistības un pienākumus Komisija piemēro komersantam ar būtisku ietekmi tirgū.</p> <p>Eiropas Komisijas ietekumi, piemēram NGA Ieteikums, paskaidro tās saistības</p>
--	---	--

<p>konstatējumam, liecina normas, kas nosaka, ka procedūras veicamas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nemit vērā valsts specifisko noteikumu (Direktīva 2002/21/EK); • pēc iespejas nemit vērā direktīvas un ieteikumu prasības (Direktīva 2002/21/EK); • lai sasniegū efektīvu tirgus regulēšanas rezultātu (NGA Ieteikums); • Direktīva 2002/21/EK (19.panta 2.punkts) skaidri nosaka, ka regulējošā iestāde var pieņemt lēmumus, kas atšķiras no direktīvā, ieteikumā noteiktā regulējuma – šādā gadījumā regulējošai valsts pārvaldes iestādei, kas piejēm lēmumu neievērot ieteikumu, ir jāinformē Komisija, pamatojot savu nostāju. <p>Ne ES direktīvas, ne ieteikumi nav Latvijā tieši piemērojami normatīvie akti. Direktīvu normas ir iestrādātas nacionālajos likumdošanas aktos - ESL, kas attiecīgi piemērojamī Latvijā attiecīgā jautājuma izskatīšanas procesā. Konkrētu Eiropas tiesību aktu regulējums tiek nemit vērā attiecīgajā saistību noteikšanas stadijā, kur tas skaidri noteikts nacionālajā tiesību aktā.</p>
--

<p>un pienākumus, kas ir ietvertas direktīvās un nacionālajā likumdošanā. Līdz ar to Komisija piemēro saistības un pienākumus ESL ietvaros, nemit vērā Eiropas ieteikumā sniegtos skaidrojumus.</p> <p>Saskaņā ar Direktīvas 2002/21/EK 19.panta 1.punktu EK piejēm ieteikumus par Direktīvas 2002/21/EK un īpašajās direktīvās paredzēto noteikumu saskaņotu piemērošanu maksimāli nemit vērā BEREC atzinumu, lai turpinātu īstenoši Direktīvas 2002/21/EK 8.panta izklāstītos mērķus.</p> <p>Saskaņā ar Direktīvas 2002/21/EK 19.panta 2.punktu, Komisijai ir maksimāli jāņem vērā EK, pamatojoties uz Direktīvas 2002/21/EK 19.panta 1.punktu, pieņemtie ieteikumi. Komisija, atbilstoši nacionālajiem apstākļiem, ir nēmusi vērā NGA Ieteikumu, tācu nav nēmusi vērā šādas NGA Ieteikuma minētās prasības: Komisija uzskata, ka nav nepieciešams noteikt prasību SIA „Lattelecom” gala posmā izvietot multišķiedras līnijas un prasību SIA „Lattelecom” nodrošināt jaunu tirgus Nr.5 pakalpojumu pieejamību citam vismaž sešus mēnešus pirms SIA „Lattelecom” vai tā mazumtirdzniecības pakārtotie komersanti piedāvā savus attiecīgos NGA komersantam.</p> <p>Ja ES dalībvalstu regulatoru mērķis ir noteikt, grozīt vai atcelt komersanta ar BIT saistības, kopš 2011.gada 26.maija atbilstoši Direktīvas 2002/21/EK 7.a pantam EK ir tiesības norādīt, ka ES dalībvalstu regulatoru lēmuma projekti vai atzinumi par plānoto pasākumu kopuma noteikšanu var radīt šķēršļus vienotam ES tirgum vai neatbilst ES tiesību aktiem. Ja ES dalībvalstu regulatoru iestāde pieņem lēmumu neievērot šādus ieteikumus, EK vērtējot, vai tas neradīs šķēršļus vienotam ES tirgum un atbilst ES tiesību aktiem, papildus arī vērtē atbilstoši Direktīvas 2002/19/EK 19.panta 1.punktā noteiktajam, vai šāda piejēja atbilst Direktīvas 2002/21/EK 8.pantā izklāstītiem mērķiem un citām dalas 13.punktu, 31.panta piektā daļa, 31.¹ pants).</p> <p>Saskaņā ar Regulas 3.panta 2.punktu, ES dalībvalstu regulatori un EK pēc iespējas nemit vērā visus BEREC (un ERG) pieņemtos atzinumus, rekomendācijas, pamatnostādnes vai praksi. Pieņemot NGA Ieteikumu, EK ir nēmusi vērā BEREC un COCOM atzinumus. Nemit to vērā, Komisija pēc iespējas ir nēmusi vērā BEREC pieņemtos atzinumus, tai skaitā BEREC dokumentus par NGA un NGA Ieteikuma ieviešanu (<i>Anglu val.- ERG (07) 16 Rev 2 (BEREC Opinion on Regulatory Principles of Next Generation Access), ERG (09) 17 (Report on NGA - Economic Analysis and Regulatory Principles), BoR (10) 08 (BEREC Report NGA – Implementation Issues and Wholesale Issues), BoR (10) 25rev1 (BEREC Opinion to the Draft Recommendation on regulated access to Next Generation Access Networks), BoR (11) 06 (Next Generation Access – Collection of factual information and new issues of NGA roll-out), BoR (11) 43 (BEREC Report on the Implementation of the NGA-Recommendation, BoR (12)127 (BEREC Common position on best practice in remedies on the market for wholesale (physical) network infrastructure access (including shared or fully unbundled access) at a fixed location imposed as a</i></p>
--

<p><i>consequence of a position of significant market power in the relevant market) and BoR (12)128 (BEREC Common position on best practice in remedies on the market for wholesale broadband access (including bitstream access) imposed as a consequence of a position of significant market power in the relevant market).</i></p>	<p><i>Nacionālie tiesību akti</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ESL normas nenosaka konkrētu SIA “Lattelecom” uzliekamo saistību saturu. ESL 30.pants paredz Komisijas pienākumu nosakot turgus, ķemt vērā valsts specifisko apstākļus. Ziņojums par turgus analīzi nav jemta vērā valsts specifika attiecībā uz konkurences situāciju, uz turgos iekļaujamo pakalpojumu saturu un specifika uz geogrāfisko aspektu, kā arī objektīvie potenciālo saistību izpildes neiespējamie apstākļi. • ESL 38.pants nosaka, ka komersantam ar BIT var uzlikt speciālas saistības, t.i., tam nav obligāti tādas jauzliek: saistības uzliek tikai izņēmuma gadījumos, ja iepriekš uzlīktās saistības neveicina konkurenci pietekoši efektīvi, Komisija var uzlikt papildu saistības, saskaņojot ar EK. ESL 38.panta otrā daļa nosaka, ka nosakot saistības, jāņem vērā samērības un vienlīdzības principus, abilstoši risināmās problēmas būtbai un regulēšanas mērķim. No minētā, kā arī Administratīvā procesa likumā nostiprinātā pienākuma izvērtēt lietderības apsvērumus, izriet Komisijas pienākums pamatot, ka piemērojāmās speciālās prasības ir problemām abilstošas un samērīgas. Šāda pamatojuma Ziņojumos par turgus analīzi nav un Komisija nav arī konsultējusies ar SIA “Lattelecom” par plānoto saistību izpildes iespējam un to rādio slogu. Nav analizēts arī SIA “Lattelecom” tiesību aizskāruma samērs ar paredzamo ieguvumu. Komisijas apgalvojums, ka “...Ja nebūtu turgus Nr.4 un Nr.5 regulēšanas, tad komersantam ar BIT nebūtu stimula nodrošināt šo turgu pakalpojumus”, nav pietiekōs saistību uzlikšanas piemērotības un nepieciešamības pamatojums. Tāpat arī pieņēmumam, ka papildus saistību uzlikšanas rezultātā palielināsies pakalpojumu piedāvājumi, turgū ienāks jauni turgus dalībnieki un esošajiem dalībniekiem būs viegлāk paplašināt savu pakalpojumu klāstu, nav pamatojuma, tpaši ķemt vērā, ka turgos jau darbojas ievērojams skaits konkurentu, kā arī ir noteiktas speciālās prasības, kas šādus rezultātus neuzarāda. • SIA “Lattelecom” vērš uzmanību, ka Komisija nav konstatējusi priekšnoteikumu esamību ESL 44.panta noteikto saistību piemērošanai turgū Nr.4. Citu, likumā nedefinētu saistību uzlikšanai nav lēgitma pamata. Abilstoši ESL 44.panta redakcijai, speciālās saistības never tikt uzliktas vien pēc Komisijas secinājuma, ka “SIA “Lattelecom” prekiunes atteikums komersantiem vai nepamatoti piekiunes noteikumi ar kavē ilglaicīga un konkurentsēpējīga mazumtirdzniecības turgus izveidi un neatbilst galatietotāju interesēm”. Kā noteikts ESL 44.pantā, ir jākonstatē atteicīgā atteikuma vai nepamatotu piekiunes noteikumu fakts, nevis pieņēmums par tā potenciālu iestāšanos. Lattelecom godprātīgi izpilda tam iepriekš uzliktās speciālās saistības un šādi fakti nav konstatēti. <p>Tādejādi, kopumā no ESL izriet, ka speciālās saistības komersantam ar BIT uzliek, pastāvot nosacījumiem:</p>
---	---

<ul style="list-style-type: none"> ka tiek konstatēts, ka attiecīgajos tirgos nav efektīvas konkurences; ka iepriekšējās saistības komersantam ar BIT nedarbojas efektīvi; ka tiek konstatēts, ka komersantam ar BIT iepriekš uzliktās saistības netiek pildītas, t.i., konstatējams pieklūves atteikums vai nepamatoti pieklūves noteikumi (tirgū Nr.4); konstatējot, ka nosakāmās speciālās saistības ir piemērotas problēmsituācijas risināšanai, atbilstošas un samērīgas. <p>Uzskaņa, ka Ziņojumos par tirgus analīzi minēto saistību noteikšana tirgos Nr.4 un Nr.5 ir prettiesiska un ESL neatbilstoša, jo netiek ievēroti ESL noteiktie šādu saistību uzlikšanas priekšnosacījumi.</p>	<p>5.Objektīvie šķēršļi</p> <ul style="list-style-type: none"> SIA „Lattelecom” informē par SIA „Lattelecom” un LVRTC kabeļu kanalizācijas Rīgā, Jūrmalā, Liepājā un Ventspilī ipašumtiesību strīdu. Tā ietvaros LVRTC izvirza pretenzijas uz aptuveni 60% kabeļu kanalizācijas Rīgā un aptuveni 50% kabeļu kanalizācijas Jūrmalā. Saistību uzlikšana tirgū Nr.4 radītu papildu tiesiskās neskaidrības situāciju, kā arī potenciālu administratīvu sloganu, tiesvedības un finansiālu seku slogu SIA „Lattelecom” (piemēram, ja SIA „Lattelecom” noteikto saistību ietvaros kabeļu kanalizāciju nodotu lietošanai trešajai personai Rīgā, uz kuru vēlāk ipašumtiesības tiktu atzītas LVRTC). Ja, piemēram, uz kabeļu kanalizācijas posmiem tiek noteikts kopipašums, Lattelecom pastāvīgi bez LVRTC saskanojuma noteiktās saistības tirgū Nr.4 izplidit nevarētu. SIA „Lattelecom” kabeļu kanalizācija Rīgā ir izvietoti Iekšlietu ministrijas struktūrām piederoši kabeļi, bet Liepājā – Nacionālo Brūnoto spēku struktūru kabeļu tīkli. SIA „Lattelecom” jānodrošina informācijas par šādu kabeļu atrāšanās vietu tādā terminā un apjomā saskaņā ar Komisijas noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu. <p>SIA „Lattelecom” rīcībā nav tādas datu bāzes, kas saturētu informāciju par kabeļu kanalizācijas pieejamiem resursiem un citu Ziņojumā par tirgus Nr.4 analīzi prasīto. Datu bāzes izveide, kas atbilst Ziņojumā par tirgus Nr.4 analīzi norādītajam, nav paredzēta sakārā ar tās izveides izmaksām. Ja izpildot saistības, SIA „Lattelecom” būtu pienākums šādu datu bāzi izveidot, vadoties no līdzšinējās alternatīvo operatoru neesotās intereses par pieklūves pakalpojumu izmantošanu, var secināt, ka SIA „Lattelecom” nevarēs aizgūt šādas datu bāzes izveidē ieguldījās investīcijas. SIA „Lattelecom” IT sistēmas ir domātas viena operatorem un viens operators neredzētu cita operadora pakalpojumus, veicamas vairāku miljonus investīcijas un ieviešanas termiņš ir vismaz 3 gadi. Palielinātos arī IT uzturēšanas izmaksas. Bez tam, ir jāveic infrastruktūras apsekošana un informācijas ievadišana informāciju sistēmā, kas sastāda 4 – miljoni latu ar realizācijas termiņu no 3 – 5 gadi.</p>	<p>Aizsardzības ministrija, Iekšlietu ministrija un Satiksmes ministrija</p> <p>Komisijas viedoklis par izteikto iebildumu/priekšlikumu</p> <p>Aizsardzības ministrija informē, ka SIA „Lattelecom” kabeļu kanalizācijā šobrīd saskaņā ar noslēgto līgumu ir izvietoti Nacionālajiem brūnوتajiem spēkiem piederoši optiskās šķiedras kabeļi un noslēgts līgums par sakaru pakaļpojuma nodrošināšanu starp</p> <p>Komisija, izstrādājot attiecīgos normatīvos aktus, nems vērā normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā Aizsardzības ministrijas, Iekšlietu ministrijas izteikto viedokli par valsts noslēpuma objektiem, lai netiku radīts apdraudējums valsts drošībai</p>
--	--	--

<p>aizsardzības nozares objektiem visā Latvijas teritorijā, izmantojot optiskās šķiedras kabeļu savienojumus. Uz vairākiem Nacionālo brūngoto spēku objektiem attiecas „Lattelecom” ir saistošas normatīvajos aktos noteiktās prasības par valsts Ministru kabineta 2004. gada 26.oktobra noteikumi Nr.887 “Valsts noslēpuma objektu saraksts”. Aizsardzības ministrija lūdz Komisiju ņemt vērā valsts aizsardzības un drošības aspektus, pieņemot lēmumu par saistību saturu.</p> <p>Iekšlietu ministrija informē, ka SIA “Lattelecom” kabeļu kanalizācijā šobrīd uz līguma pamata ir izvietoti Iekšlietu ministrijai piederoši optiskās šķiedras kabeļi. Iekšlietu ministrija vērš Komisijas uzmanību uz to, ka pienākums nodrošināt alternatīvajam operatoram piekļuvī SIA “Lattelecom” kabeļu kanalizācijai radīs riskus, kas saistītu ar konfidencialitātes un drošības nodrošināšanu. Iekšlietu ministrija uzskata, ka ir jādod SIA “Lattelecom” tiesības izvērtēt tirgus dalībnieku pieteikumus un pieņemt lēmumu par pretendantu atbilstību kvalitātes un drošības prasībām.</p> <p>Satiksmes ministrija informē Komisiju par to, ka starp LVRTC un SIA „Lattelecom” pastāv ilgstošs strids par kabeļu kanalizācijas ipašumtiesībām Rīgā, Liepājā un Ventspilī. Satiksmes ministrija informē, ka saistība nodrošināt piekļuvī SIA „Lattelecom” inženiertehniskai infrastruktūrai, tiesiski korekti nevar tikt nodrošinātas īrīz ipašumtiesību jautājuma sakārtōšanai. Satiksmes ministrija aicina Komisiju rast iespēju pieņemt lēmumu tādā redakcijā, kas neradītu papildu apgrūtinājumu strīdus izšķiršanai un katrais puses apjoma nodefinēšanai, kā arī neradītu nelabvēlgas tiesiskās sekas kā LVRTC, tā Lattelecom un trešajām pusēm, ar kurām jau vēsturiski ir saistības strīdus sakaru kanalizācijas daļā.</p>
<p>Saisinājumi:</p> <p>Alternatīvais operators – Komersants, kas nav vēsturiskais operators BIT – Būtiska ietekme tirgū COCOM – Komunikāciju komiteja, kurās galvenais uzdevums ir sniegt atzinumu par EK projektiem, kurus EK plāno pieņemt. Direktīva 2002/21/EK – 2002.gada 7.marta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (pamatdirektīva) EK – Eiropas Komisija ES – Eiropas Savienība ESL – Elektronisko sakaru likums EĶ tirgus analīzes vadītājais - Commission guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the Community regulatory framework for electronic communications networks and services komersants – Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija Komisija – Komisijas 2007.gada 31.janvāra lēmums Nr.23 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi atsaistītās piekļuves (tai skaitā daļējas piekļuves) metālskājām abonentīniņām un to segmentiem, lai nodrošinātu platības datu pārraides pakalpojumus Latvijas Republikas teritorijā, tirgū” Lēmums Nr.24 – Komisijas 2007.gada 31.janvāra lēmums Nr.24 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi platības piekļuves vairumtirdzniecības Latvijas Republikas teritorijā tirgū” valsts akciju sabiedrības „Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs” LVRTC –</p>

NGA -
NGA Ieteikums -
Regula Nr.1211/2009 -

tīrgus Nr.4 –
tīrgus Nr.5 –
vēsturiskais operators -
Zīņojumi par tīrgus analīzi -

nākamās paaudzes pieklubes tīkli
Eiropas Komisijas 2010.gada 20.septembra ieteikums par regulētu piekļuvi nākamās paaudzes pieklubes (NGA) tīkiem
Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 25.novembra Regula (EK) Nr.1211/2009, ar ko izveido Eiropas Elektronisko komunikāciju
regulatoru iestādi (BEREC) un biroju
pieklubes vairumtirdzniecības (fiziskā) tīkla infrastruktūrai (ieskaņot kopējo vai pilnībā atsaistīto piekļuvi) fiksētā atrāšanās vietā
platīgās pieklubes vairumtirdzniecība
operators, kuram pēc tīrgus liberalizācijas no 2003.gada 1.janvāra beidzās ekskluzīvās tiesības darbam fiksēto elektronisko sakaru tīkla
Komisijas „Zīņojums par tīrgus analīzi Eiropas Komisijas 2007.gada 17.decembra ieteikumā 2007/879/EK par konkrētajiem preču un
pakalpojumu tīrgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama ex ante (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu
2002/21/EK, minētais tīrgus Nr.4 – piekļuve vairumtirdzniecības (fiziskai) tīkla infrastruktūrai (ieskaņot kopējo vai pilnībā atsaistīto
piekļuvi) fiksētā atrāšanās vietā” un Komisijas „Zīņojums par tīrgus analīzi Eiropas Komisijas 2007.gada 17.decembra ieteikumā
2007/879/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tīrgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama ex ante
(apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK, minētais tīrgus Nr.5 – platīgās pieklubes vairumtirdzniecība”

nākamās paaudzes pieklubes tīkli
Eiropas Komisijas 2010.gada 20.septembra ieteikums par regulētu piekļuvi nākamās paaudzes pieklubes (NGA) tīkiem
Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 25.novembra Regula (EK) Nr.1211/2009, ar ko izveido Eiropas Elektronisko komunikāciju
regulatoru iestādi (BEREC) un biroju
pieklubes vairumtirdzniecības (fiziskā) tīkla infrastruktūrai (ieskaņot kopējo vai pilnībā atsaistīto piekļuvi) fiksētā atrāšanās vietā
platīgās pieklubes vairumtirdzniecība
operators, kuram pēc tīrgus liberalizācijas no 2003.gada 1.janvāra beidzās ekskluzīvās tiesības darbam fiksēto elektronisko sakaru tīkla
Komisijas „Zīņojums par tīrgus analīzi Eiropas Komisijas 2007.gada 17.decembra ieteikumā 2007/879/EK par konkrētajiem preču un
pakalpojumu tīrgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama ex ante (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu
2002/21/EK, minētais tīrgus Nr.4 – piekļuve vairumtirdzniecības (fiziskai) tīkla infrastruktūrai (ieskaņot kopējo vai pilnībā atsaistīto
piekļuvi) fiksētā atrāšanās vietā” un Komisijas „Zīņojums par tīrgus analīzi Eiropas Komisijas 2007.gada 17.decembra ieteikumā
2007/879/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tīrgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama ex ante
(apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK, minētais tīrgus Nr.5 – platīgās pieklubes vairumtirdzniecība”